

Jakamistalous saaristo-, rannikko- ja vesistöalueiden mahdollisuutena -selvitys

Maa- ja metsätalousministeriön julkaisu 7/2018

Jakamistalous saaristo-, rannikko- ja vesistöalueiden mahdollisuutena - selvitys

Maa- ja metsätalousministeriö

ISBN: 978-952-453-988-3

Kansikuvat:

- saariston mökkikuva: Visit Finland

- veneet: Ansaharju / Vastavalo

Taitto: Valtioneuvoston hallintoyksikkö, Julkaisutuotanto

Helsinki 2018

Kuvailulehti

Julkaisija	Maa- ja metsätalousministeriö	5.8.2018	
Tekijät	Heikki Miettinen, Jarno Parviainen, Nina Vesterinen FCG Finnish Consulting Group		
Julkaisun nimi	Jakamistalous saaristo-, rannikko- ja vesistöalueiden mahdollisuutena - selvitys		
Julkaisusarjan nimi ja numero	Maa- ja metsätalousministeriön julkaisu 7/2018		
Diaari/hankenumero	1584/07.01.00/2017	Teema	Saaristopolitiikka
ISBN PDF	978-952-453-988-3	ISSN PDF	1797-397X
URN-osoite	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-453-988-3		
Sivumäärä	106	Kieli	Suomi
Asiasanat	jakamistalous, saaristopolitiikka		
Tiivistelmä <p>Saaristoasiain neuvottelukunta ja maa- ja metsätalousministeriö organisoivat ja rahoittivat 2017–2018 Jakamistalous saaristo-, rannikko- ja vesistöalueiden mahdollisuutena selvityshankkeen.</p> <p>Hankkeen toteuttivat konsultit Heikki Miettinen, Jarno Parviainen ja Nina Vesterinen FCG Finnish Consulting Groupista. Hankkeen tavoitteena oli selvittää, voidaanko ja missä asioissa jakamistaloudesta saada hyötyjä aluekehitykselle saaristo-, rannikko- ja vesistöalueilla.</p> <p>Selvityksen työmenetelmänä käytettiin kansainvälisten ja kotimaisten tutkimusten ja käytettävissä olevien tilastojen analyysyä sekä kolmea kyselyä, jotka kohdistettiin yhtä suurina otoksina (3 x 1500) vapaa-ajan asunnon omistajille (vastausprosentti 35,5 %), ns. vakinaisille asukkailla (vastausprosentti 27,9 %) ja veneiden omistajille (vastausprosentti 31,9 %) valtioneuvoston nimeämässä saaristokunnissa ja saaristo-osakunnissa valituin alueellisin rajauksin. Lisäksi haastateltiin jakamistalouteen osallistuvia yrityksiä ja muita tahoja.</p> <p>Selvitys kertoo, että saaristo-, rannikko- ja vesistöalueilla on erinomaiset mahdollisuudet hyötyä jakamistaloudesta. Vapaata hyödynnettävää rakennus-, vene-, kone-, työvoima- ja muuta kapasiteettia on paljon. Jakamistaloudesta kiinnostuneiden määrä on jo nyt suuri. Loppuraportti sisältää toimenpide-esityksiä.</p>			
Kustantaja	Maa- ja metsätalousministeriö		
Julkaisun jakaja/myynti	Sähköinen versio: julkaisut.valtioneuvosto.fi Julkaisumyynti: julkaisutitlaukset.valtioneuvosto.fi		

Presentationsblad

Utgivare	Jord- och skogsbruksministeriet		5.8.2018
Författare	Heikki Miettinen, Jarno Parviainen, Nina Vesterinen FCG Finnish Consulting Group		
Publikationens titel	Jakamistalous saaristo-, rannikko- ja vesistöalueiden mahdollisuutena (Delningsekonomi - en möjlighet i skärgårds-, kust- och insjöområdena)		
Publikationsseriens namn och nummer	Jord- och skogsbruksministeriets publikationer 7/2018		
Diarie-/ projektnummer	1584/07.01.00/2017	Tema	Skärgårdspolitik
ISBN PDF	978-952-453-988-3	ISSN PDF	1797-397X
URN-adress	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-453-988-3		
Sidantal	106	Språk	Finska
Nyckelord	delningsekonomi, skärgårdspolitik		
Referat			
<p>Skärgårdsdelegationen och jord- och skogsbruksministeriet organiserade och finansierade 2017– 2018 utredningen Jakamistalous saaristo-, rannikko- ja vesistöalueiden mahdollisuutena (Delningsekonomi - en möjlighet i skärgårds-, kust- och insjöområdena).</p> <p>Projektet genomfördes av Heikki Miettinen, Jarno Parviainen och Nina Vesterinen från FCG Finnish Consulting Group. Målet var att utreda om delningsekonomi kan ge fördelar i fråga om skärgårds-, kust- och insjöområdenas regionutveckling och vilka är de områden där fördelar kan uppstå.</p> <p>Utredningen utfördes med hjälp av analyser av internationella och inhemska studier och statistik samt tre enkäter med uppdelning i tre lika stora grupper (3 x 1 500): ägare av fritidshus (svarsprocent 35,5), så kallade bofasta invånare (svarsprocent 27,9) och båtägare (svarsprocent 31,9) i skärgårdskommuner och kommuner med skärgårdsdelar med vissa regionala avgränsningar. Vidare intervjuade man företagare och andra aktörer som deltar i delningsekonomi.</p> <p>Utredningen visar att skärgårds-, kust- och insjöområdena har utmärkta möjligheter att dra nytta av delningsekonomi. Det finns en stor ledig outnyttjad kapacitet på områdena bygge, båt, maskin och arbetskraft samt på övriga områden. Intresset för delningsekonomi är redan nu stort. Slutrapporten innehåller åtgärdsförslag.</p>			
Förläggare	Jord- och skogsbruksministeriet		
Distribution/ Beställningar	Elektronisk version: julkaisut.valtioneuvosto.fi Beställningar: julkaisutilaukset.valtioneuvosto.fi		

Description sheet

Published by	Ministry of Agriculture and Forestry		5 August 2018
Authors	Heikki Miettinen, Jarno Parviainen, Nina Vesterinen; FCG Finnish Consulting Group		
Title of publication	Jakamistalous saaristo-, rannikko- ja vesistöalueiden mahdollisuutena (Sharing Economy as an Opportunity in the Archipelago, Waterway and Coastal Zones)		
Series and publication number	Publications of the Ministry of Agriculture and Forestry 7/2018		
Register number	1584/07.01.00/2017	Subject	Island Policy
ISBN PDF	978-952-453-988-3	ISSN (PDF)	1797-397X
Website address (URN)	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-453-988-3		
Pages	106	Language	Finnish
Keywords	Sharing economy, Island Policy		
Abstract <p>In 2017–2018, the Island Committee and the Ministry of Agriculture and Forestry organised and financed a survey project ‘Sharing Economy as an Opportunity in the Archipelago, Waterway and Coastal Zones’.</p> <p>The project was conducted by Heikki Miettinen, Jarno Parviainen and Nina Vesterinen from FCG Finnish Consulting Group. The aim of the project was to see if the development of the archipelago, waterway and coastal areas can benefit from the sharing economy and in what way.</p> <p>The methods utilised in the survey included analyses of both international and domestic studies and available statistics, as well as three surveys which were targeted in equal proportions (3 x 1,500) at leisure home owners (response rate 35.5%), so-called permanent residents (response rate 27.9%) and boat owners (response rate 31.9%) in the island municipalities and part-island municipalities designated by the Government, with certain regional limitations. In addition, businesses and other operators that participate in the sharing economy were interviewed.</p> <p>The survey indicates that the archipelago, coastal and waterway zones have an excellent opportunity of benefiting from the sharing economy. An extensive accommodation, boat, machine, labour force and other capacity exists. The number of people already interested in the sharing economy is high. The final report includes propositions for development measures.</p>			
Publisher	Ministry of Agriculture and Forestry		
Distributed by/ publication sales	Distribution by: julkaisut.valtioneuvosto.fi Publication sales: julkaisutilaukset.valtioneuvosto.fi		

Sisältö

1	Tiivistelmä	9
2	Referat	15
3	Summary	21
4	Selvityksen tausta ja tarkoitus	27
5	Selvityksen toteutus	29
6	Jakamistalouden määritelmä	31
6.1	Matkailu ja jakamistalous	35
6.1.1	Kotimajoitus	35
6.1.2	Liikkuminen	37
6.1.3	Ruokailu	37
6.1.4	Ohjelmapalvelut	37
6.1.5	Jakamistalous ja saaristo- ja rannikkomatkailu	38
6.2	Jakamistalouden merkitys, kasvuennusteet ja tunnettavuus Suomessa	39
6.2.1	Majoituspalvelut	40
6.2.2	Kyytipalvelut	41
6.2.3	Vertailu eurooppalaiseen yleiskehitykseen	42
6.3	Jakamistalouteen liittyvät säädöshaasteet	43
6.4	Jakamistalous mahdollisuutena	46
7	Saaristo-, rannikko- ja vesistöalueet Suomessa	48
7.1	Saaristokunnat ja saaristo-osakunnat	48
7.2	Mökkeilyn ja veneilyn merkitys vesistöalueille	50
8	Veneily ja vapaa-ajan asuminen Suomessa	52
8.1	Perustietoa mökkeilystä	52
8.2	Mökkeilyn trendejä	53
8.3	Perustietoa veneilystä	54
8.4	Veneilyn trendejä	56
8.5	Yhteenveto trendeistä	57
8.6	Mökkien ja veneiden käyttöaste	58
8.7	Mökkeilyn ja veneilyn talousvaikutukset	59

9	Matkailu, jakamistalous ja vesistöalueet	60
9.1	Matkailun yleisiä trendejä	60
9.2	Matkailun mahdollisuudet vesistöalueilla.....	63
10	Kyselyn ja haastattelujen tulokset	66
10.1	Näkemyksiä jakamistaloudesta ilmiönä.....	66
10.2	Syyt jakamistalouteen osallistumiseen.....	72
10.3	Jakamistalouden tunteminen.....	78
10.4	Jakamistalouden käytännön haasteet.....	81
11	Tuloksia ja johtopäätöksiä	85
	Lähteet	90
	Liite 1. Kyselylomakkeet ja vastausjakaumat	96
	Liite 2. Saaristokuntien otoksen postinumeroalueet	105
	Liite 3. Haastatellut tahot.....	106

1 Tiivistelmä

Yleistä

Saaristoasiain neuvottelukunta ja maa- ja metsätalousministeriö toteuttivat ja rahoittivat 2017–2018 Jakamistalous saaristo-, rannikko- ja vesistöalueiden mahdollisuutena - selvityshankkeen.

Hankkeen tavoitteena oli selvittää, mitä mahdollisuuksia jakamistalous voi tarjota saaristo-, rannikko- ja vesistöalueiden kehittämistyölle.

Huomio kohdistettiin erityisesti vapaa-ajan asuntojen, vakinaisten asuntojen, veneiden, muiden liikkumisvälineiden, raskaampien työkoneiden ja harrastusvälineiden käyttöön sekä rakennus- ja kiinteistönhoito- ja kodinhoitopalvelujen hankintaan ja tarjoamiseen.

Hankkeessa tarkasteltiin sekä niitä jakamistalouden muotoja, joita voidaan harjoittaa voittoa tavoitellen, että niitä, joissa ei tavoitella voittoa.

Hankkeen loppuraportin tarkoitus on välittää asiaa koskevaa tietoa saaristo-, rannikko- ja vesistöalueiden kehittäjille.

Hankkeen toteutti FCG Finnish Consulting Group Oy, jossa tutkimukseen osallistuivat Heikki Miettinen, Jarno Parviainen ja Nina Vesterinen. Ohjausryhmänä toimi saaristoasiain neuvottelukunta, joka hyväksyi hankkeen projektisuunnitelman, väliraportoinnin ja loppuraportin.

Menetelmät

Selvityksen työmenetelmänä käytettiin kansainvälisten ja kotimaisten tutkimusten ja käytettävissä olevien tilastojen analyysyjä sekä kolmea kyselyä, jotka kohdistettiin yhtä suurina otoksina (3 x 1500) vapaa-ajan asunnon omistajille (vastausprosentti 35,5 %), ns. vakinaisille

asukkaille (vastausprosentti 27,9 %) ja veneiden omistajille (vastausprosentti 31,9 %) valtioneuvoston nimeämässä saaristokunnissa ja saaristo-osakunnissa valituin alueellisin rajauksin. Lisäksi haastateltiin jakamistalouteen osallistuvia yrityksiä ja muita tahoja.

Yhteiskunnallinen tausta

Jakamistalous on nopeasti kasvava maailmanlaatuksen mielenkiinnon kohteena oleva asia haasteineen. Suomen jakamistalouden koko oli vuonna 2016 hieman yli 100 miljoonaa euroa. Markkinoiden arvon arvioidaan kymmenkertaistuvan vuoteen 2020 mennessä.

Jakamistalouden kautta voidaan merkittävästi tehostaa alihyödynnettyjen resurssien käyttöä saaristo-, rannikko- ja vesistöalueilla. Vapaa-ajan asuntojen (600 000) keskimääräinen käyttö on 79 vuorokautta. Säännönmukaisen vuokrauksen piirissä on vain n. 10 000 mökkiä, joskin 50 000 mökin omistajaa olisi valmis mökkibarometrin mukaan harkitsemaan mökin vuokralle antoa.

Rekisteröityjä veneitä on 203 000 ja rekisteröimättömiä soutuveneitä ja pieniä moottoriveneitä 800 000. Yhteisomisteisia veneitä on 28 000, vuokraveneitä markkinoilla on vain 800. Veneiden keskimääräinen vuosikäyttö on 17 vuorokautta, aktiiviveneilijöillä 40 vuorokautta. Muissa liikkumisvälineissä, vakituksissa asunnoissa, talouksien ja yritysten omistamisessa koneissa ja palveluyritysten tarjontavalikoissa on paljon vapaata kapasiteettia.

Yhä useammat harrastukset kilpailevat mökkeilyn ja veneilyn kanssa varsinkin nuorten aikuisten rahasta ja ajasta. Tietoteknologian kehittyminen helpottaa jakamistalouden kehittystä ja sitä tukee myös ympäristötietoisuuden kasvu. Nämä tekijät yhdessä luovat kysyntää jakamistaloudelle.

Jakamistalous tuo haasteita lainsäädäntöön. Tarvitaan selkeät ja tasapainoiset säädökset, jotka pitävät kilpailun markkinoilla oikeudenmukaisena yhteiskunnan hyväksymien pelisääntöjen puitteissa, mutta sallivat jakamistalousyrittäjyyden kehittymisen.

Selvityksen tulokset

Asenteet jakamistaloutta kohtaan pääosin myönteisiä

Vastaajista yli puolet liitti jakamistalouteen myönteisinä pidettäviä piirteitä. Näitä olivat palvelutason paraneminen, yhteisöllisyyden kasvu ja jakamistalouden ympäristöä säästävä vaikutus. Vastaavasti noin 15 % vastaajista ei nähnyt lainkaan positiivisia vaikutuksia jakamistaloudessa. Jakamistalouden uutuudesta ilmiönä kertoo se, että noin kolmannes vastaajista ei osannut muodostaa kantaa jakamistalouteen.

Jakamistalouden nähtiin yleisesti luovan ansaintamahdollisuuksia ainakin jossakin määrin (70 % vastanneista).

Vastaajista suurin osa koki, että jakamistalous vaikuttaa positiivisesti palvelutasoon. Suurin osa vastanneista arvioi myös, että tavaroiden ja palveluiden yhteiskäyttö lisää yhteisöllisyyttä ja alueiden vetovoimaa ainakin jossakin määrin. Yhteisöllisyyden ja vetovoiman lisääntymisen suhteen näkemykset eivät juuri eronneet vastaajaryhmittäin. Ympäristöä säästävänä jakamistalouden näki noin 60 %.

Noin puolet vastanneista uskoi jakamistalouden kasvavan tulevaisuudessa. Lähes puolet vastanneista uskoi, että matkoilla yöpyminen yksityisten henkilöiden asunnoissa tulee merkittäväksi vaihtoehdoksi perinteisille majoitusratkaisuille. Harvemmin uskottiin, että vapaa-ajan vieton liikenne perustuisi aiempaa enemmän yhteiskäyttöisiin autoihin (25 %).

Noin 40 % vastanneista koki, että jakamistaloudesta ei kaikesta huolimatta koidu riittävästi hyötyä siitä aiheutuvaan vaivannäköön ja haittoihin verrattuna.

Tavaroiden ja palvelujen hankkimisvalmius tarjontavalmiutta suurempi

Puolet kyselyyn vastanneista ilmoitti, että työavun antaminen ja vastaanottaminen sekä tavaroiden vertaislainaus kiinnostavat, koska kustannukset pienenevät. Viidennes vastaajista näki jakamistalouden parantavan tavaroiden ja palveluiden saatavuutta. Kolmannes vastaajista näki, että jakamistalous ei omalta kohdalta ole ajankohtaista tai riittävän hyödyllistä.

Veneilijöistä yli 90 % ilmoitti, että jakamistalous kiinnostaa taloudellisista syistä. Vapaa-ajan asukkaista vain viidennes on kiinnostunut jakamistaloudesta taloudellisista hyödyistä. Heistä puolet kokikin, että jakamistalous ei ole heidän kohdallaan ajankohtaista.

Kolmannes vastaajista ilmoitti jakamistalouden eri muotojen käytön lisäämisen tulevaisuudessa olevan tavoitteellista tai mahdollista. Mökin antamista veloituksetta aikaisempaa enemmän tuttujen käyttöön piti tavoitteellisena noin 40 % mökin omistajista ja mökin säännönmukaista vuokrausta muille noin joka kymmenes.

Kaikista vastaajista noin kymmenesosa piti tavoitteellisena oman asunnon vuokraamista muille mökillä oleskelun tai lomamatkan aikana. Vakituiset asukkaat saaristokunnissa pitivät asiaa muita ryhmiä tavoitteellisempänä. Kaikista veneenomistajista 16 % piti tavoitteellisena siirtyä veneen osaomistukseen, 75 % ei pitänyt sitä tavoitteellisena.

Vastaajat olivat usein valmiita hankkimaan työapua. Kolmasosaa kiinnostivat myös erikoistyökoneet sekä erilaiset metsätyövälineet. Muista palveluista tai tavaroista oli kiinnostunut noin viidennes vastaajista. Kuitenkin 40 % ilmoitti, että vertaislainaus ei ole ajankohtaista. Saaristokuntien asukkaat olivat kiinnostuneimpia kaikista edellä mainituista asioista.

Kyselyssä tiedusteltiin myös halukkuutta tarjota palveluja ja tavaroita jaettavaksi. Eniten vastaajat olivat valmiita antamaan työapua (metsätyöt, rakennustyö, lasten hoito jne.). Muiden asioiden kohdalla vastaajista alle viidennes oli kiinnostunut tarjoamaan niitä muille. Yli 64-vuotiaat ja miehet olivat vähiten kiinnostuneita tarjoamaan palveluita. Koulutustason kasvaessa valmius lainata tavaroita ja tuottaa palveluita muille kasvoi.

Esteet mökin tai veneen vuokralle antamiselle koetaan merkittäviksi

Puolet mökin omistajista piti mökin osa-aikaista vuokralle antamista perusteltuna, vaikka eivät olleet kuitenkaan sitä tehneet. Noin 80 % oli ainakin osittain sitä mieltä, että mökki tai vene on liian henkilökohtainen vuokrattavaksi. Vastaavasti noin 70 % näki, että mökin ja veneen oma käyttö on niin suurta, että se ei mahdollista vuokraamista.

Vastaajista 40 % arvioi, että mökin tai veneen kunnon, varustetason tai sijainnin takia ne eivät sovellu hyvin vuokrattaviksi. Veneen vuokraamisessa vahinkoriskit nähtiin merkittävänä esteinä (70% vastaajista). Vastaajista niin ikään noin 70 % koki, että mökin tai veneen vuokralle antaminen aiheuttaa paljon työtä suhteessa vuokrauksesta saatavaan tuloon.

Jakamistaloutta harjoitettu internetin kautta

Kyselyyn vastanneet tunsivat jakamistalouden useimmiten nettikaupan sekä yksityishenkilöiden tarjoamien majoituspalvelujen kautta. Kaikista vastaajista 42 % oli lainannut, vuokrannut tai ostanut tavaroita internetin kautta. Yksityishenkilöiden suoraan tarjoamia majoituspalveluita vastaajista oli käyttänyt vajaa viidennes.

Yksityishenkilöiden tarjoamaa satunnaista työtä oli käyttänyt varsin harva vastaaja (14 %). Veneiden ja autojen vertaisvuokrausta ei oltu käytetty lainkaan. Kuitenkin viidennelle asia oli tuttu.

Kimppakyydit ja muut vertaiskyydit tunnettiin jossain määrin. Vajaa kymmenes vastanneista oli hyödyntänyt niitä. Tämän lisäksi asian tunti jotakin muuta kautta noin 40 % vastanneista.

Jokseenkin yhtä usein oli hyödynnetty ja tunnettiin yksityishenkilöiden tarjoamat elämyspalvelut.

Korkeammin koulutetut ja nuoremmat ikäluokat tunsivat muita paremmin jakamistalouden liittyviä palvelumalleja.

Johtopäätöksiä

Tämän selvityksen kyselyn vastausten perusteella jakamistalous on monille mökkeilijöille, veneilijöille ja saaristo-, rannikko- ja vesistöalueiden asukkaille periaatteessa kiinnostava, mutta vielä usein uusi asia.

Kun huomioidaan asenteet ja kokemukset, vastaajista vajaa viidennes voidaan luokitella aktiivisiksi jakamistalouden osallistujiksi. Noin kolmannes vastaajista oli epätietoisia jakamistaloudesta tai muuten epävarmoja sen hyödyistä, haitoista ja mahdollisuuksista. Usein jakamistalouden hyötyjä ei nähty siitä koituvaa vaivannäköä suuremmaksi.

Jakamistaloudesta jo nyt kiinnostuneiden määrä on kuitenkin suuri ja vapaata hyödynnettävää rakennus-, vene-, kone-, työvoima- ja muuta kapasiteettia paljon. Saaristo-, rannikko- ja vesistöalueilla onkin erinomaiset mahdollisuudet hyötyä jakamistaloudesta. Tämä edellyttää, että valtio kehittää edelleen tarpeiden mukaan asiaa koskevaa lainsäädäntöä ja viranomaisohjeistuksia. Maakuntien ja kuntien kannattaa panostaa jakamistalouden edistämiseen levittämällä tietoa jakamistalouden hyödyistä ja mahdollisuuksista sekä parhaimmista käytännöistä ja organisoimalla asiaa koskevia kehittämishankkeita.

Selvityksen pohjalta esitetään seuraavia kehittämistoimenpiteitä:

- 1) lainsäädäntöä ja viranomaisohjeistuksia kehitetään vastaamaan jakamistalouden tarpeita. Tämä tehdään siten, että turvataan olemassa olevien yhteiskunnan hyväksymiä yritystoiminnan ehtoja noudattavien yritysten toimintaedellytykset ja että itse jakamistaloudelle asetettavat ehdot eivät vääristä kilpailua ja ovat muutoinkin sopusoinnussa yhteiskunnan tärkeänä pitämien tavoitteiden kanssa,
- 2) saaristo-, rannikko- ja vesistöalueiden erityispiirteet huomioidaan jakamistaloutta koskevien säästöjen kehittämisessä,
- 3) jakamistalous huomioidaan saaristopolitiikassa ja matkailun kehittämisessä. Saaristo-, rannikko- ja vesistömaakunnat ja –kunnat levittävät tietoa jakamistalouden hyödyistä, mahdollisuuksista sekä lainsäädännön ja viranomaistoiminnan asettamista toimintaehdoista ja organisoivat jakamistaloutta edistäviä hankkeita,

- 4) olemassa olevia kansallisia sekä EU-rahoitus- ja tuki-instrumentteja hyödynnetään jakamistalouden kehittämisessä, uusien sovellusten kehittämisessä, olemassa olevien paremmassa hyödyntämisessä sekä palvelujen konseptoinnissa,
- 5) toimivat tietoliikenneyhteydet varmistetaan ja jakamistalouden leviämisen kannalta välttämättömiä digitaitoja edistetään eri väestöryhmissä.

Saaristopolitiikan lähtökohtana on taloudellisesti, ympäristöllisesti, sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestävä aluekehittäminen. Jakamistalouden hyödyntäminen on apuna näillä osa-alueilla toteutettuun politiikkaan.

2 Referat

Allmänt

Skärgårdsdelegationen och jord- och skogsbruksministeriet har under 2017–2018 finansierat och genomfört utredningsprojektet Delningsekonomi som en möjlighet för vattenområdena i skärgården, längs kusterna och i inlandet.

Syftet med projektet var att utreda vilka möjligheter delningsekonomi kan erbjuda utvecklingsarbetet för vattenområdena i skärgården, längs kusterna och i inlandet.

Fokus sattes särskilt på användningen av fritidsbostäder, fasta bostäder, båtar och övriga forskaffningsmedel, tyngre arbetsmaskiner och hobbyredskap samt på inköp och erbjudande av byggservice, fastighetsskötsel och hemtjänster.

Inom ramen för projektet granskades såväl sådana delningsekonomiska former som kan idkas i vinstsyfte som de som inte är ägnade att ge vinst.

Syftet med slutrapporten är att förmedla information om saken till dem som jobbar med utvecklingsarbete av vattenområdena i skärgården, längs kusterna och i inlandet.

Projektet genomfördes av FCG Finnish Consulting Group, och Heikki Miettinen, Jarno Parviainen och Nina Vesterinen deltog i undersökningen. Skärgårdsdelegationen var styrgrupp för projektet och det organ som godkände projektplanen, mellanrapporten och slutrapporten.

Metoder

Arbetsmetoden för utredningen utgick från analys av internationell och inhemsk tillgänglig statistik samt tre enkäter med ett lika stort urval vardera (3 x 1 500) som skickades till ägare till fritidsbostäder (svarsprocent 35,5 %), så kallade fast bosatta (svarsprocent 27,9 %) och båtägare (svarsprocent 31,9 %) i de skärgårdskommuner och skärgårdsdelkommuner som statsrådet utsett, med vissa regionala begränsningar. Dessutom intervjuades företag och andra aktörer som deltar i delningsekonomin.

Samhällsbakgrund

Delningsekonomi är ett snabbt växande fenomen, vars möjligheter och utmaningar är föremål för globalt intresse. Omfattningen av Finlands delningsekonomi 2016 låg på drygt 100 miljoner euro. Marknadsvärdet uppskattas tiodubblas fram till 2020.

Genom delningsekonomin kan användningen av underutnyttjade resurser få ett uppsving i vattenområdena i skärgården, längs kusterna och i inlandet. Den genomsnittliga användningen av fritidsbostäder (600 000) är 79 dygn per år. Endast omkring 10 000 stugor hyrs ut regelbundet, även om 50 000 stugägare enligt stugbarometern kunde tänka sig överväga att hyra ut sina stugor.

Det finns 203 000 registrerade båtar och oregistrerade roddbåtar samt 800 000 små motorbåtar. Av båtarna är 28 000 samägda, medan det endast finns 800 hyrbåtar på marknaden. Den genomsnittliga användningen av båtarna är 17 dygn per år, bland aktiva båtägare 40 dygn. Det finns mycket ledig kapacitet i fråga om övriga fortskaffningsmedel, fasta bostäder, maskiner i hushålls- eller företagsägo samt bland serviceföretagens utbud.

Allt fler fritidssysselsättningar konkurrerar med stug- och båtliv, särskilt om unga vuxnas tid och pengar. Utvecklingen av informationsteknologin underlättar utvecklingen av delningsekonomin och stöder därigenom också en ökad miljömedvetenhet. Dessa faktorer sammantagna skapar efterfrågan på delningsekonomi.

Delningsekonomin innebär utmaningar för lagstiftningen. Tydliga och balanserade bestämmelser behövs för att behålla en rättvis konkurrens på marknaden inom ramen för sådana spelregler som samhället godkänner men ändå gör det möjligt för det delningsekonomiska företagandet att utvecklas.

Resultaten av utredningen

Attityderna till delningsekonomi är mestadels positiva. Av respondenterna kopplade över hälften samman delningsekonomi med positiva egenskaper. Bland dessa fanns en förbättrad servicenivå, ökad social delaktighet och miljöskonande effekter. På motsvarande sätt såg omkring 15 procent av respondenterna inga positiva effekter alls med en delningsekonomi. Att delningsekonomi som fenomen är nytt framgick av att omkring en tredjedel av respondenterna inte alls kunde ta ställning till delningsekonomin.

Delningsekonomi ansågs allmänt att åtminstone i någon mån skapa inkomstmöjligheter (70 procent av respondenterna).

Av respondenterna ansåg merparten att delningsekonomin inverkar positivt på servicenivån. Merparten bedömde även att sam anvädningen av varor och tjänster åtminstone i någon mån stärker den sociala gemenskapen och förbättrar regionernas attraktionskraft. I fråga om stärkandet av den sociala gemenskapen och regionernas förbättrade attraktionskraft skiljde sig inte synpunkterna egentligen åt mellan de olika respondentgrupperna. Omkring 60 procent ansåg att delningsekonomi medför miljöskonande effekter.

Omkring hälften av respondenterna trodde att delningsekonomin kommer att växa i framtiden. Nästan hälften av respondenterna trodde att övernattning i privata bostäder kommer att bli ett betydande alternativ till traditionella övernattningsmöjligheter. Färre trodde att fritidstrafiken i högre grad än tidigare kommer att utgå från bilpooler (25 %).

Omkring 40 procent av respondenterna upplevde att delningsekonomin trots allt inte ger upphov till tillräckliga fördelar i förhållande till besväret och nackdelarna.

Större förvärvsberedskap än utbudsberedskap på varor och tjänster

Hälften av enkätens respondenter uppgav att de är intresserade av att ge och få arbets hjälp och av P2P-utlåning av varor eftersom kostnaderna krymper. En femtedel av respondenterna ansåg att delningsekonomi förbättrar tillgången på varor och tjänster. En tredjedel av respondenterna ansåg att delningsekonomin inte är aktuell eller tillräckligt fördelaktig för dem själva.

Av båtägarna uppgav över 90 procent att delningsekonomi intresserar dem av ekonomiska orsaker. Endast var femte fritidsboende är intresserad av den ekonomiska nyttan med delningsekonomi. Hälften av dessa upplevde att delningsekonomi inte är aktuellt för dem.

En tredjedel av respondenterna uppgav att det är eftersträvansvärt eller möjligt att öka användningen av delningsekonomin olika former. Omkring 40 procent av stugägarna ansåg att det är önskvärt att i högre grad än tidigare avgiftsfritt låta bekanta använda stugan och omkring var tionde ansåg det önskvärt med regelrätt uthyrning till andra.

Av alla respondenter ansåg ungefär en tiondel att det är önskvärt att hyra ut sin egen bostad under semesterresor eller medan man befinner sig på sin stuga. Fast bosatta i skärgårdskommunerna ansåg i högre grad än andra grupper att det är önskvärt. Av alla båtägare ansåg 16 procent att det är önskvärt att övergå till deläggande medan 75 procent inte ansåg det vara önskvärt.

Respondenterna var ofta beredda att skaffa arbetshjälp. En tredjedel var också intresserade av specialmaskiner och olika skogsredskap. Omkring en femtedel av respondenterna var intresserade av andra tjänster eller varor. Dock uppgav 40 procent att P2P-utlåning inte är aktuellt för dem. Invånarna i skärgårdskommunerna var mer intresserade än andra av allt det som nämns ovan.

I enkäten ställdes också frågor om villigheten att erbjuda tjänster och varor till delning. Respondenterna var främst beredda att stå till tjänst med arbetshjälp (skogsarbete, byggarbete, barnskötsel osv.). I fråga om andra saker var färre än en femtedel intresserade av att erbjuda dem till andra. Personer över 64 år och män var minst intresserade av att erbjuda tjänster. Villigheten att låna ut varor och producera tjänster ökade med en högre utbildningsnivå.

Hindren för att hyra ut en stuga eller båt upplevs vara betydande

Hälften av stugägarna ansåg det vara motiverat att hyra ut sin stuga på deltid, även om de inte gjort det. Omkring 80 procent ansåg åtminstone delvis att en stuga eller båt är alltför personlig för att hyras ut. Omkring 70 procent ansåg att den egna användningen av stugan och båten var så stor att uthyrning inte vore möjlig.

Av respondenterna ansåg 40 procent att stugan eller båten inte lämpar sig väl för uthyrning på grund av dess skick, utrustning eller läge. I fråga om uthyrning av båtar ansågs risken för skador vara ett betydande hinder (70 % av respondenterna). På motsvarande sätt ansåg omkring 70 procent av respondenterna att uthyrning av stugan eller båten orsakar mycket arbete i förhållande till den inkomst uthyrningen kunde ge.

Delningsekonomi utövas via internet

De som besvarade enkäten kände främst till delningsekonomi i form av näthandel samt övernattningservice som privatpersoner erbjuder. Av alla respondenter hade 42 procent lånat, hyrt eller köpt varor via internet. En knapp femtedel hade använt övernattnings-tjänster som erbjuds direkt av privatpersoner.

Synnerligen få respondenter hade använt sig av sporadiska arbetsinsatser som privatpersoner erbjuder (14 %). P2P-hyrning av båtar och bilar hade inte använts alls. En femtedel av respondenterna kände ändå till fenomenet.

Samåkning i olika former var bekant i någon mån. Knappt var tionde respondent hade utnyttjat sådana tjänster. Dessutom kände omkring 40 procent av respondenterna till fenomenet på andra sätt.

Ungefär lika ofta kände de till eller hade använt upplevelsetjänster som privatpersoner tillhandahöll.

De med högre utbildning och yngre åldersklasser kände till delningsekonomiska service-modeller bättre än andra.

Slutsatser

Utgående från enkätsvaren i de här utredningarna är delningsekonomi en sak som i princip intresserar många stug- och båtägare och invånare i vattenområden i skärgården, längs kusterna och i inlandet.

När man beaktar attityderna och erfarenheterna kan en knapp femtedel av respondenterna klassas som aktiva deltagare i delningsekonomi. Omkring en tredjedel av respondenterna känner inte till delningsekonomi eller är osäkra på dess fördelar, nackdelar och möjligheter. Ofta sågs inte delningsekonomis fördelar som större än det besvär den innebär.

Antalet respondenter som redan är intresserade av delningsekonomi är dock stort och det finns mycket ledig kapacitet i fråga om byggande, båtar, maskiner, arbetskraft och övrigt. Vattenområdena i skärgården, längs kusterna och i inlandet har utmärkta möjligheter att dra nytta av delningsekonomi. Detta förutsätter att staten vidareutvecklar den relevanta lagstiftningen och myndighetsanvisningarna enligt behoven. Landskap och kommuner bör satsa på att främja delningsekonomi genom att sprida information om dess fördelar och möjligheter samt om bästa praxis och genom att organisera utvecklingsprojekt på området.

Utgående från utredningen föreslås följande utvecklingsåtgärder:

- 1) lagstiftningen och myndighetsanvisningarna utvecklas till att motsvara behoven i delningsekonomin. Detta ska göras så att verksamhetsförutsättningarna för befintliga företag som iakttar de villkor som samhället ställt på företagsverksamhet tryggas och att de villkor som ställs på själva delningsekonomin inte snedvrider konkurrensen,
- 2) särdragen i vattenområdena i skärgården, längs kusterna och i inlandet beaktas vid utarbetandet av lagstiftningen kring delningsekonomi,
- 3) delningsekonomin beaktas vid utvecklingen av skärgårdspolitiken och turismen. Kommunerna och landskapen i skärgården, längs kusterna och i inlandet ska sprida information om fördelarna och möjligheterna med delningsekonomi samt om de villkor lagstiftningen och myndighetsverksamheten ställer, och organiserar projekt som främjar delningsekonomi,
- 4) befintliga nationella samt EU-finansierings- och stödinstrument utnyttjas vid utvecklingen av delningsekonomin och nya tillämpningar, för ett effektivare utnyttjande av det som finns och vid konceptualiseringen av tjänster,
- 5) fungerande dataförbindelser säkerställs och digitala färdigheter som är nödvändiga för att delningsekonomin ska kunna sprida sig främjas i olika befolkningsgrupper.

En utgångspunkt för skärgårdspolitiken är ekonomiskt, miljömässigt, socialt och kulturellt hållbar regionutveckling. Att delningsekonomi utnyttjas bidrar till den politik som genomförs på dessa delområden.

3 Summary

General

In 2017–2018, the Island Committee and the Ministry of Agriculture and Forestry conducted and financed a survey project named ‘Sharing Economy as an Opportunity in the Archipelago, Waterway and Coastal Zones’.

The aim of the project was to identify the opportunities afforded by the sharing economy in the development of these areas.

The main focus was on the use of leisure homes, permanent residences, boats and other means of transport, heavy work machinery and hobby equipment, as well as on the acquisition and provision of construction, property maintenance and domestic help services.

The project studied both profit-oriented and non-profit forms of the sharing economy.

The aim of the project’s final report is to convey the findings to the developers of the archipelago, waterway and coastal areas.

The project was conducted by FCG Finnish Consulting Group Ltd, from which Heikki Miettinen, Jarno Parviainen and Nina Vesterinen took part in the study. The Island Committee functioned as the steering group, approving the project plan, the interim reports and the final report.

Methods

The methods utilised in the survey included analyses of both international and domestic studies and available statistics, as well as three surveys which were targeted in equal proportions (3 x 1,500) at leisure home owners (response rate 35.5%), so-called permanent residents (response rate 27.9%) and boat owners (response rate 31.9%) in the island

municipalities and part-island municipalities designated by the Government, with certain regional limitations. In addition, businesses and other operators that participate in the sharing economy were interviewed.

Social background

Sharing economy is a rapidly growing phenomenon which is attracting attention globally but also has its challenges. The size of the sharing economy in Finland was just over 100 million euros in 2016. The market value is expected to become tenfold by 2020.

The sharing economy can significantly boost the use of underutilised resources in the archipelago, waterway and coastal zones. The average annual use of leisure homes (600,000) is 79 days. Only approximately 10,000 cottages are being rented out regularly, although the cottage barometer shows that 50,000 cottage owners would be willing to consider renting out their cottages.

There are 203,000 registered boats, while the number of unregistered rowing boats and small motorboats is 800,000. 28,000 boats have a shared ownership, but only 800 rental boats are available. The average annual use of boats is 17 days, or 40 days amongst the active users. Plenty of free capacity exists with other means of transport, permanent residences, machines owned by households and businesses, and the range of services offered by companies.

An increasing number of pastime activities compete against spending time at a summer house or on a boat when it comes to the time and money of young adults, in particular. The developing IT and increasing environmental awareness support the development of the sharing economy. Together, these factors create a demand for the sharing economy.

Sharing economy will create legislative challenges. Clear and balanced regulation is needed to keep the competition fair and within the rules approved by society, but also to allow for sharing economy businesses to grow.

Study results

Attitudes towards the sharing economy are mainly positive. More than half of the respondents associated the sharing economy with features that are considered positive. These included an improved level of service, increased sense of community spirit and the environmentally friendly effect of the sharing economy. However, approximately 15% of the respondents could not think of a single positive thing that might result from the shar-

ing economy. Sharing economy is a new phenomenon, which was evident in the fact that roughly one third of the respondents could not form an opinion regarding it.

Generally, the sharing economy was thought to create at least some opportunities to earn money (70% of the respondents).

The majority of the respondents felt that the sharing economy will have a positive impact on the level of services. The majority also thought that shared use of things and services will boost community spirit and increase regional attractiveness, at least to a certain extent. With regard to improved community spirit and attractiveness, the respondents' views were fairly similar regardless of the respondent group. Approximately 60% of them thought that the sharing economy is environmentally friendly.

About half of the respondents believed that the sharing economy will become more widely adopted in the future. Nearly half of the respondents thought that using private individuals' residences as accommodation while travelling will become a major alternative to traditional accommodation options. Fewer believed that car sharing will become a more common form of leisure transport (25%).

Approximately 40% of the respondents felt that the benefits from the sharing economy are insufficient in comparison to the effort and drawbacks involved.

Greater willingness to acquire items and services than to offer them

Half of the survey respondents stated an interest towards providing and accepting work assistance, and to peer-to-peer lending of items, because of lowered costs. One fifth felt that the sharing economy improves access to things and services. A third of the respondents thought that the sharing economy is currently neither important nor sufficiently beneficial to them.

Over 90% of the boat owners expressed an interest in the sharing economy due to financial reasons. In comparison, only a fifth of the holiday residents were attracted by the financial benefits of the sharing economy. In fact, half of them felt that the sharing economy is not something they currently wish to explore.

A third of the respondents said that increasing their use of various forms of the sharing economy in the future is a goal or a possibility for them. Approximately 40% of the cottage owners stated that letting their friends use their cottages more often for free is a potential goal. Roughly 10% said that renting out their cottages regularly to others was a potential goal.

Approximately one tenth of the respondents saw it as a potential goal to rent out their apartment whilst spending time at their cottage or during a holiday trip. The permanent residents in the island municipalities were more likely to see this as a goal in comparison to the other groups. 16% of the boat owners stated that shared boat ownership is a potential goal, whilst 75% felt it is not.

Many respondents were willing to acquire work assistance. One third was also interested in special work machines and various forestry equipment. About one fifth of the respondents were interested in other services or items. However, 40% said they are not currently planning to take part in peer-to-peer lending. The residents of the island municipalities showed the most interest towards the aforementioned things.

The survey also asked about the respondents' willingness to provide shared services and items. Mostly, they were willing to offer work assistance (forestry work, construction work, childcare, etc.). However, fewer than one fifth were interested in providing the other suggested things to others. Men and those over 64 were the least willing to provide services. The higher a respondent's level of education, the more likely they were to lend their possessions and provide services to others.

The prohibiting reasons deemed significant for not renting out a cottage or a boat

Half of the cottage owners thought it sensible to rent out their cottages part-time, even though they had not yet done so. Approximately 80% felt at least partially that a cottage or a boat is too personal a thing to be rented out. Similarly, 70% said they use their cottage or boat so often that renting it to others is not possible.

40% of the respondents thought that the condition of their cottage or boat, its equipment level and location made it unsuitable for renting. The risk of damage was deemed a significant reason for not renting out a boat (70% of the respondents). Also 70% of the respondents felt that renting out a cottage or a boat takes a lot of effort compared to the profit.

Sharing economy conducted via the internet

The survey respondents were typically familiar with the sharing economy through online shopping and accommodation services provided by private individuals. Out of all the respondents, 42% had borrowed, rented or bought items via the internet. Just under one fifth of them had used accommodation services provided directly by private people.

Relatively few respondents (14%) had utilised casual work provided by private individuals. None of them had tried peer-to-peer boat or car renting. However, one fifth had heard of it.

Some respondents were familiar with carpooling and other peer-to-peer transport options. Just under one tenth of the respondents had used these. In addition, approximately 40% had learnt about these options through some other way.

Almost the same number of people had utilised entertainment services provided by private individuals.

Respondents with a higher level of education and younger generations had more knowledge about the service models of the sharing economy.

Conclusions

Based on this survey, many cottage and boat users, as well as the residents of the archipelago, waterway and coastal zones, find the sharing economy an interesting but often a new concept.

When factoring in their attitudes and experiences, just under a fifth of the respondents can be categorised as active participants in the sharing economy. About one third were unfamiliar with the concept or were otherwise unsure of the benefits, drawbacks or possibilities associated with it. Often, the benefits of the sharing economy were not considered greater than the effort involved.

However, the number of people already interested in the sharing economy is high, and an extensive accommodation, boat, machine, labour force and other capacity exists. This means that the archipelago, coastal and waterway zones have an excellent opportunity to benefit from the sharing economy. This requires that the state continues to develop the related legislation and instructions for the authorities, as necessary. Provinces and municipalities should promote the sharing economy by distributing information on its benefits, possibilities and best practices, and by organising development projects concerning the concept.

Based on the survey, the following development measures are proposed:

- 1) Legislation and instructions to the authorities are to be developed to meet the needs of the sharing economy. This must be done in a way that enables the operation of existing companies that follow the socially accepted rules, without allowing the terms determined for the sharing economy to distort competition but to remain in harmony with the objectives deemed important by society;
- 2) The special characteristics of the archipelago, coastal and waterway zones are to be accounted for when creating the legislation regarding the sharing economy;
- 3) Sharing economy is to be factored in the island policy and when developing tourism. The archipelago, coastal and waterway provinces and municipalities will distribute information on the sharing economy's benefits, possibilities and operating rules set by legislation and the authorities, and conduct projects promoting the sharing economy;
- 4) Existing national and EU-funded support instruments are to be utilised in order to further develop the sharing economy, create new applications, increase the use of the existing applications and form service concepts;
- 5) Functioning telecommunications connections are to be secured and the IT skills necessary for the wider adoption of the sharing economy are to be improved amongst the various population groups.

Financially, environmentally, socially and culturally sustainable regional development forms the foundation for the island policy. Utilising the sharing economy will aid in the policy-making within these areas.

4 Selvityksen tausta ja tarkoitus

Selvityksessä kartoitettiin jakamistalouden nykytilaa ja mahdollisuuksia saaristo- ja vesistöalueilla. Tehtävänä oli tarkastella jakamistalouden nykytilaa saaristo- ja vesistöalueilla sekä selvittää, kuinka hyvin jakamistalous tunnetaan ja millaisia asenteita jakamistaloutta kohtaan on. Tarkoituksena oli myös selvittää, mihin jakamistalouden osa-alueisiin kohdistuu kiinnostusta ja miten niitä voisi edelleen kehittää. Tarkastelu kohdentuu erityisesti saaristo- ja saaristo-osakuntiin. Selvitysaineiston pohjalta esitetään kehittämisehdotuksia, joiden kautta jakamistalous voi kehittyä saaristo- ja vesistöalueilla ja lisätä alueiden veto-voimaisuutta ja luoda saariston asukkaille arkea helpottavia jakamiseen perustuvia toimintamuotoja.

Jakamistalous on vielä ilmiönä uusi, mutta sen ennustetaan kasvavan voimakkaasti. Jakamistaloudelle on lähtökohtaisesti parhaat kasvumahdollisuudet isoissa asuinkeskittymissä. Tärkeätä on selvittää, millaiset jakamistalouden toimintamallit ovat mahdollisia nimenomaan saaristo- ja vesistöalueilla, miten niitä voidaan kehittää ja tarvitaanko näillä alueilla erityisiä toimenpiteitä jakamistalouden edistämiseksi.

Suuri osa saaristo- ja saaristo-osakunnista on maaseutumaisia alueita, vaikka joukossa on isojaakin kaupunkeja. Usein tyypillistä on asukasluvun vaihtelu vuodenajan mukaan. Saaristo- ja vesistöalueilla väestö on myös keskimääräistä iäkkäämpää, mikä huomioidaan selvityksen toimenpide-ehdotuksissa.

Selvityksen tarkemmat tutkimuskysymykset ovat:

- Missä laajuudessa eri jakamistalouden muodot ovat käytössä saaristo- ja vesistöalueilla nykyään?
- Miten hyvin jakamistalouden mahdollisuudet tunnetaan?
- Mitä jakamistalouden osa-alueita kohtaan löytyy kiinnostusta?
- Missä jakamistalouden muodoissa on havaittavissa suurin potentiaali saaristo- ja vesistöalueilla?

- Millaisia toimenpiteitä tarvitaan jakamistalouden edistämiseksi saaristo- ja vesistöalueilla?
- Onko jakamistalouteen suhtautumisessa havaittavissa eroja eri ikäryhmissä ja miten tämä tulisi ottaa huomioon kehitettäessä jakamistalouden innovaatioita vesistöalueilla?

Toteutetut kyselyt kohdistettiin saaristo- ja saaristo-osakuntien vakituisille asukkaille, vapaa-ajan asunnon omistajille ja veneen omistajille. Lisäksi haastateltiin jakamistalouteen osallistuvia yrityksiä ja muita tahoja.

5 Selvityksen toteutus

Selvityksen laati maa- ja metsätalousministeriön saaristoasiain neuvottelukunnan toimeksiannosta ja rahoittamana FCG Finnish Consulting Group Oy, jossa työstä vastasivat tutkimuspäällikkö, FK Heikki Miettinen, johtava asiantuntija KTM, MTM Nina Vesterinen ja tutkija, HTM Jarno Parviainen.

Selvitys tehtiin yhteistyössä FCG:n ja tilaajan kanssa. Työ aloitettiin suunnittelulla ja kyselylomakkeiden laatimisella joulukuussa 2017. Otokset poimittiin helmikuussa 2018 ja kyselylomakkeiden postitus tapahtui maaliskuussa.

Selvityksessä hyödynnettiin tilastoja ja aikaisempia tutkimuksia vesistöalueiden matkailumahdollisuuksista ja jakamistalouden ilmiöistä Suomessa.

Keskeisin tutkimusaineisto kerättiin kolmella eri kyselyllä, jotka kohdistettiin vakituksille asukkaille, vapaa-ajanasukkaille ja veneilijöille. Kussakin ryhmässä otos oli 1500 henkilöä.

Vakituisten asukkaiden ja vapaa-ajanasukkaiden otokset poimittiin Väestörekisterikeskuksen rekisteristä. Molemmissa otoksissa 750 henkilöä valittiin saaristokunnista valikoiduilta postinumeroalueilta, joilta rajattiin pois mahdollisuuksien mukaan taajama-alueet (liite 2.)

Vakituisten asukkaiden ja vapaa-ajanasukkaiden otoksissa 750 henkilöä valittiin saaristo-osakuntien saaristoalueilta digitoitujen saarialueiden rajojen perusteella. Aluerajaukset saatiin Tilastokeskukselta, joka on laatinut ne Saaristoasianneuvottelukunnan toimeksiannosta.

Veneilijöiden osoitteet poimittiin Trafín venerekisteristä. Omistajat poimittiin veneen käyttökunnan perusteella: 750 saaristokunnista ja 750 saaristo-osakunnista. Veneiden vähimmäispituudeksi määriteltiin 5,5 metriä.

Kaikille vastaajaryhmille lähetettiin kysymyslomake kirjeitse. Vastaajille annettiin mahdollisuus vastata halutessaan verkkolomakkeella, johon oli linkki kirjeissä. Kysely lähetettiin ruotsinkielisille ruotsiksi, muille suomeksi. Kyselyt postitettiin maaliskuussa 2018, muistutuskirjeet lähetettiin noin kymmenen päivän kuluttua.

Vastanneiden kesken arvottiin yhteensä 10 kappaletta 50 euron arvoisia lahjakortteja. Veneilijöiden osalta kyselyn vastausaktiivisuus oli 31,6%, mökkien omistajilla 35,5 % ja vakituisten asukkailla 27,9 %.

Vastaamatta jättäneissä on tyypillisesi ylliedustettuina henkilöitä, jotka eivät ole lainkaan kiinnostuneita kyselyn aihealueesta, myös todennäköisesti tässä. Jakamistalouden osalta tiedettiin, että ilmiön tunnettavuus on vielä melko vähäistä Suomessa.

Selvitystä varten tehtiin viisi tutkimushaastattelua, joihin osallistui yhteensä 7 henkilöä. Haastattelut toteutettiin ajanjaksolla 4.6.-15.6.2018. Haastattelut toteutettiin pääasiassa Skypen välityksellä ja yksi haastattelu kesti keskimäärin tunnin. Haastattelut olivat avoimia haasteluita, joissa haastateltava pystyi vapaasti kertomaan omista lähtökohdistaan jakamistaloudesta ja mahdollisista omista kokemuksista jakamistalouden toimijana olemisesta. Lisäksi kysyttiin, mikä edistäisi jakamistalouden mallien leviämistä käytäntöön sekä, mitkä ovat keskeiset haasteet sille. Haastateltaville esitettiin myös kyselytutkimuksen tuloksia ja pyydettiin esittämään niihin oma näkemyksensä.

Haastattelut tahot on kuvattu tarkemmin liitteessä 3.

6 Jakamistalouden määritelmä

Jakamistalouden määritelmä ei ole yksiselitteinen ja vakiintunut. Käsitteellinen epäselvyys johtuu sen hiljattaisesta muotoutumisesta osaksi yhteiskunnallista keskustelua ja todellisuutta.

Jakamistalous -käsitteen käyttöä on kritisoitu sen epämääräisyydestä ja siitä, että sen alle on niputettu useita muita käsitteitä kuten alustatalous, yhteistoimintatalous, kiertotalous, kohtuutalous ja uusi talous. Jakamistaloutta on käytetty synonyyminä myös uusilla teknologisilla alustoilla tapahtuvalle vaihdannalle. Toisinaan sillä viitataan pitkään yhteiskäytön traditioon ja uuden yhteisöllisyyden kasvuun. (Eskelinen & Kumpuniemi 2017.)

Euroopan komissio (2016) määrittelee jakamistalouden käyttäen yhteistyötalous -termiä ”jakamistalustoja hyödyntäviksi liiketoimintamalleiksi, joilla luodaan avoin markkinapaikka usein yksityishenkilöiden tarjoamien tavaroiden tai palveluiden väliaikaista käyttöä varten”. Komission tiedonannon (2016) mukaan jakamistalouden muotoja voidaan harjoittaa joko voittoa tehden tai sitä tavoittelematta. Euroopan komission (2016) mukaan jakamistaloudessa voidaan tunnistaa kolmentyyppisiä toimijoita:

1. Palveluntarjoajia, jotka jakavat omaisuutta, resursseja, aikaa ja/tai taitoja joko satunnaisesti palveluja tarjoavia yksityishenkilöitä tai ammatillisessa ominaisuudessa toimivia palveluntarjoajia.
2. Palveluiden käyttäjiä.
3. Välittäjiä, jotka verkkoalustan välityksellä saattavat yhteen palveluntarjoajat ja käyttäjät ja mahdollistavat transaktiot heidän välillään.

Koska jakamistaloudella voidaan tarkoittaa hyvin erilaisia asioita, sitä on syytä tarkastella ja rajata tässä selvityksessä ainakin seuraavista näkökulmista:

- Suhde markkinatalouteen
- Suhde markkina-alustaan
- Suhde perinteiseen vuokraustoimintaan ja yhteisomistajuuteen

Tässä selvityksessä jakamistalous on rajattu suhteessa markkinatalouteen siten, että sen nähdään pääosin tehostavan markkinoiden toimivuutta teknologisten alustojen kautta sekä lisäävän vajaakäytöllä olevien resurssien hyödyntämistä.

Jakamistalous luo uusia tilaisuuksia yrittäjille ja kuluttajille. Kun jakamistalouden kautta yksittäisille kansalaisille annetaan mahdollisuus tarjota palveluja, he luovat uusia työtilaisuuksia, joustavia työjärjestelyjä ja uusia tulonlähteitä. Kuluttajat voivat hyötyä jakamistaloudesta uusien palvelujen, laajemman tarjonnan ja alempien hintojen muodossa. (Euroopan komissio 2016.)

Pohjimmiltaan jakamistalouden voi käsittää siten, että se on hienosäätöä vallitsevaan talousjärjestelmään, ei sille vaihtoehtoinen järjestelmä. Mikrotaloustieteen näkökulmasta jakamistalous ei edellytä uutta talousteoreettista ajattelua (Hamilo 2013).

Jakamistalouden nykyistä talousjärjestelmää tehostavan muodon rinnalla on kehittymässä myös sellaisia talouden muotoja, jotka haastavat perinteisiä käsityksiä voiton tavoittelusta. Vaihtoehtoisen taloudellisen toiminnan piirissä haetaan yhteisöllisiä, taloudellista turvallisuutta kasvattavia ja tasa-arvoa vahvistavia malleja. Näitä talouden ja aktivismin malleja kutsutaan laajasti solidaarisuustalouksiksi. Suomessa tunnetuin solidaarisuustalouden muotona voidaan pitää aikapankkeja. Solidaarisuustalouden tavoitteena on hyvinvoinnin lisääminen demokraattisesti ja siirtymä pois voitontavoitteluun perustuvasta talouskäsitteestä. Ihmisten roolia aktiivisina talouden tekijöinä ja päättäjinä pyritään vahvistamaan. Osuuskuntia voidaan pitää esimerkkinä tästä. (Eskelinen & Kumpuniemi 2017.) Toisaalta osuuskunnat voidaan laskea myös osaksi jakamistaloutta eli solidaarisuustalous ja jakamistalous ovat osittain päällekkäisiä ilmiöitä.

Myös Euroopan komission tiedonannossa lähdetään siitä, että jakamistalous sisältää voittoa tavoittelevia pyrkimyksiä sekä voittoa tavoittelemattomia. Yhteistyötalous/jakamistalous, määritellään sellaisiksi jakamistalousalustoja hyödyntäviksi liiketoimintamalleiksi, joilla luodaan avoin markkinapaikka usein yksityishenkilöiden tarjoamien tavaroiden tai palvelujen väliaikaista käyttöä varten. Keskeistä on vajaakäytöllä olevan resurssin (omaisuus, resurssit, aika tai taidot) jakaminen. (Euroopan komissio 2016.)

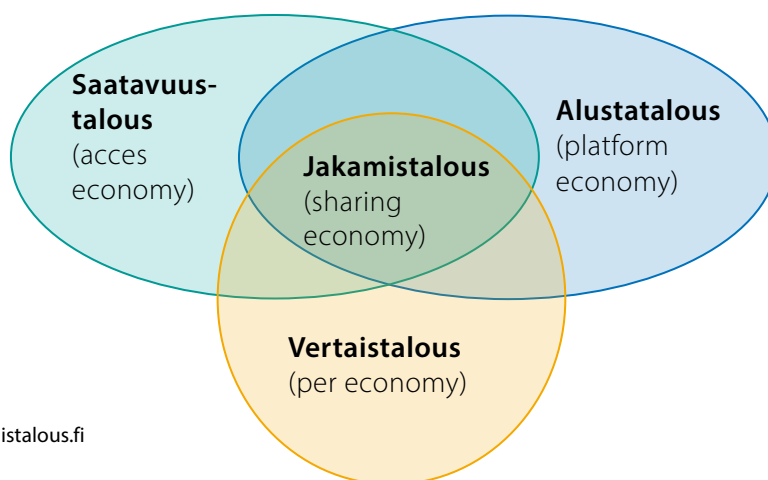
Kaikissa jakamistalouden määritelmässä keskeistä on se, että se haastaa perinteisen käsityksen omistamisesta ja korostaa omistamisen sijaan jakamista, kierrättämistä ja erilaisia yhteisomistamisen muotoja (Nylund, 2015). Jakamistalous tekee tavallisista kuluttajista nykyistä aktiivisempia kansalaisia (Lahti & Selosmaa 2013). Vaikka jakamistalous toteutuu pääosin perinteisen markkinatalouden logiikan mukaisesti, se myös mahdollistaa yksilölle sen ohittamisen tietyissä tilanteissa (Cook 2015.) Jakamistalous sisältää siten myös markkinatalouskehityksen sisällä ajatuksen aktiivisesta kansalaisesta ja tietynlaisesta kansalaisaktivismista.

Laajempaan jakamistalouden taustakulkuna on ollut myös finanssikriisin jälkeinen epävarmuus talouden tilasta, kasvanut työttömyys erityisesti nuorten aikuisten kohdalla sekä vähentyneiden tulojen johdosta syntyneet tarpeet uusille ansaintamalleille ja yhtäaikaan ekologisuuden korostaminen ja teknologian kehittyminen (esim. Tähti 2017 & Jäntti 2016). Jakamistalouskehitystä on ryhdyttävä kasvanut ympäristötietoisuus ja ekologisuuden vaaliminen kulutustottumuksissa, mikä on huomioitu myös komission tasolla. Jakamistalous voi kannustaa omaisuuden jakamiseen ja tehokkaampaan resurssien käyttöön, mikä puolestaan edistää EU:n kestävän kehityksen ja kiertotalouden tavoitteita (Euroopan komissio 2016).

Jakamistaloudessa keskeistä on myös se, että jakaminen tapahtuu suoraan ihmisiltä ihmisille (P2P), mikä muuttaa perinteisten palveluja tarjoavien yritysten roolia. Se myös aiheuttaa kitkaa vakiintuneiden toimijoiden ja markkinoille tulevien uusien toimijoiden välillä sekä aiheuttaa soveltamisongelmia tämän hetkisille säädöksille (Euroopan komissio 2016).

Palveluja välitetään pääosin Internetin välityksellä hyödyntäen erilaisia alustoja. Teknologian kehittyminen on vaikuttanut keskeisesti jakamistalouden syntyyn, erityisesti tehokkaiden mobiililaitteiden yleistymisen on tarkoittanut, että vaihdanta on jatkuvasti mahdollista. Resurssien ja taitojen jakaminen on muuttunut mahdolliseksi tavoilla, joita ei yksinkertaisesti aiemmin ollut. (Jakonen & Silvasti 2015.)

Jakamistalouden käsitettä voidaan rajata myös sen suhteen, onko toiminnan keskiössä jokin teknologinen alusta, joka yhdistää suuren määrän palvelun tuottajia ja käyttäjiä. Tällöin saadaan aikaan ns. tiukka määritelmä, jonka mukaan jakamistalous on yhdistelmä alustataloutta (*platform economy*), vertaistaloutta (*peer economy*) ja saatavuustaloutta (*access economy*).

Lähde: Jakamistalous.fi

- ▶ Alustataloudella tarkoitetaan, että jokainen listatuista konsepteista hyödyntää toiminnassaan alustaa, joka yhdistää suuren joukon palveluiden tuottajia ja tarvitsijoita.
- ▶ Vertaistaloudella tarkoitetaan, että kaikki alustan kautta toimivat osapuolet ovat yksityishenkilöitä, eivätkä jonkin yrityksen palkkalistoilla työntekijöitä tai yrittäjiä.
- ▶ Saatavuustaloudella puolestaan tarkoitetaan, että kyseessä pitää olla jonkin vapaaikätyöllä olevan resurssin (esimerkiksi kaapissa pölyttyvän tavarain tai ylimääräisen vapaa-ajan) hyödyntäminen ilman, että omistusoikeus siirtyy.

Näillä rajoituksilla jakamistalouden piiristä tippuvat pois erilaiset lainaamot ja esimerkiksi perinteiset autovuokraamot, joissa tavaroiden omistajana on yksi taho. Pois jäävät myös alustat, jotka välittävät ammattimaisten toimijoiden työpalveluita. Tähän määritelmään eivät mahdu myöskään erilaiset kirpputorit ja vastaavat, joissa yksityishenkilöt myyvät omaisuuttaan, vaikka ne ovat kuitenkin vertaistalouden mukaista toimintaa, sillä tiukka jakamistalouden määritelmä ei salli omistusoikeuden siirtoa.

Rajausten jälkeen toiminnot voidaan jakaa kahteen pääkategoriaan: vertaislainaus ja -vuokraus (yksityishenkilöt lainaavat tai vuokraavat toisiltaan rahaa tai omaisuutta) sekä vertaispalvelut ja keikkatyö (yksityishenkilöt tarjoavat toisilleen palveluita joko ilmaiseksi tai rahaa vastaan).

Näin tiukka rajaaminen muodostuu helposti liian suppeaksi tämän selvityksen tavoitteiden näkökulmasta. Kun tarkoituksena on selvittää jakamistalouden mahdollisuuksia vesistöalueiden kehittämisessä, on lähdettävä laajasta jakamistalouden käsitteestä jo siitäkin syystä, että esimerkiksi vapaa-ajan asuntoja on vuokrattu jo pitkään ja perikunta on yleinen yhteisomistajuuden muoto vapaa-ajan asunnoissa.

6.1 Matkailu ja jakamistalous

Matkailijoiden kulutuskäyttäytyminen on viime aikoina muuttunut nopealla vauhdilla. Matkailijat ovat entistä innokkaampia järjestämään matkansa itse ja etsimään tietoa toisilta matkailijoilta. Suuri osa matkailijoista käyttää digitaalisia kanavia ja sosiaalista mediaa matkan suunnitteluun, ostamiseen ja matkailupalvelujen arviointiin. He ovat entistä avoimempia ajatukselle omien vajaakäytössä olevien resurssien jakamiselle ja toisten vastaavien hyödyntämiselle sekä uusille työllistymisvaihtoehdoille.

Matkailijat etsivät myös entistä vastuullisemmin tuotettuja, ainutlaatuisia, paikantuntua henkiviä ja yksilöllisiä elämyksiä. Lisäksi jakamistalous mahdollistaa paikallisille matkailun kokemuksen ja eri kulttuureihin tutustumisen matkustamatta itse uuteen kohteeseen. Digitaalisten mahdollisuuksien kasvaessa myös uusien online-alustojen synty on mahdollistanut ja tehnyt jakamisesta entistä helpompaa. (The Future... 2017; The Megatrends... 2017; Tourism... 2015; UNWTO 2016, 2017). Mm. nämä kaikki seikat ovat tukeneet jakamistalouden kehittymistä. Toisaalta mm. perinteisten yritysten kokema lainsäädäntöön liittyvä eriarvoisuus, seniorimatkailijoiden, jotka eivät ole niin avoimia jakamistaloudelle kasvu sekä turvallisuuden tarpeen korostuminen ovat tuoneet vastakkaisia näkemyksiä. (Euroopan parlamentti 1/2017)

Matkailussa jakamistaloutta harjoitetaan neljällä päätoimialalla: majoituksessa, kuljetuksessa, ruokailussa ja oheispalveluissa (OECD 2016). Majoitus sisältää yksityisasuntojen, vapaa-ajanasuntojen, huoneiden tai sängyn lyhytaikaisen tarjoamisen maksua vastaan. Kuljetukseen luetaan autojen, polkupyörien, veneiden sekä kyytien jakaminen. Jakamistalouteen voidaan ruokailun osalta katsoa kuuluvan kotitekoisten aterioiden ostamisen ja osallistumisen paikallisten asukkaiden järjestämille aterioille. Oheispalvelut sisältävät mm. paikallisten opastamat kävelykierrokset ja tutustumiset omaan kotiin ja elämäntapaan.

Uusina toimijoina markkinoille ovat tulleet mm. asunnon vuokraajille tarkoitettujen palvelujen tarjoajat kuten suomalainen Roots (<http://roost.fi/>), joka hoitaa maksua vastaan mm. asunnon markkinoinnin Airbnb-sivustolla, avaimen luovutuksen ja siivoukset.

Erityistä matkailuun liittyvä jakamistalous on siinä, että se tapahtuu pitkälti ennestään tuntemattomien henkilöiden välillä. Matkailija esimerkiksi majoittuu tuntemattoman henkilön vapaa-ajan asunnolla.

6.1.1 Kotimajoitus

Majoitus on merkittävin jakamistalouden muoto, mutta se ei ole mikään uusi ilmiö Suomessa. Mökkivuokrausta ja tapahtumien yhteydessä tarjottavaa kotimajoitusta on ollut jo vuosikymmenten ajan. Kuitenkin erityisesti oman kodin vuokraus satunnaisesti toisen

käyttöön on kasvanut viime vuosina uusien digitaalisten alustojen myötä. Tarkkaa lukua ns. kotimajoituksen määrästä on vaikea saada, sillä yksityiskohtaisia yöpymismääriä ei nykyisillä tilastojärjestelmillä kerätä. Lisäksi asiakastieto on yrityksen kilpailuvaltti eikä sitä jaeta yhtä halukkaasti kuin aikaisemmin.

HOTRECin (Hospitality Europe) arvion mukaan kotimajoituskohteiden määrä Euroopassa on yli kaksinkertainen verrattuna perinteisiin majoituspaikkoihin (European Tourism Forum 2016). Vuonna 2016 arviolta 5 % kaikista majoitusvarauksista tehtiin jakamistalouden piirissä olevilta toimijoilta (IPK 2016). Muihin tilastoihin peilaten, tämä luku on vuonna 2018 jo huomattavasti isompi. On arvioitu, että vuoteen 2020 mennessä majoitus ja tilat -sektorilla jakamistaloustoiminta saavuttaa Suomessa noin 15 % markkinaosuuden majoitustoiminnasta ja on suuruudeltaan yli 200 miljoonaa euroa. (TEM 2017 PWC)

Kotimajoitukseen on syntynyt useita välittäjäpalveluja. Vuonna 2008 perustettu Airbnb on ylivoimaisesti suurin kotimajoituksen välittäjä maailmassa. Se tarjoaa yli 4 miljoonaa kohdetta yli 65 000 kaupungissa, yli 190 maassa ja sen palveluja on viimeisten 10 vuoden aikana käyttänyt yli 260 miljoonaa asiakasta. Määrät ovat parissa vuodessa kaksinkertaistuneet (Airbnb 2018). Vertailun vuoksi esimerkiksi hotelliketju Hiltonilla oli 738 huonetta tarjolla vuonna 2016 (Statista 2018). Myös saaristokuntien tarjontaa on esillä Airbnb:ssä, esim. huhtikuun lopulla 2018 Paraisilla oli 33, Raaseporissa 54 ja Puumalassa 14 Airbnb-kohdetta. (Airdna.co 10.5.2018)

Suomalaisia kotimajoituskohteita on tarjolla myös mm. seuraavilla kansainvälisillä alustoilla: HomeAway, Couchsurfing, Wimdu (Vacation Rentals & City Apartments Worldwide), flipkey.com, exchangezone.com, housetrip.com, 9flats.com, VRBO ja roomaroma.com. Myös mm. perinteisillä hotellimarkkinoilla toimivalla booking.comilla on kotimajoitus-tarjontaa. Suomalaisia toimijoita ovat esimerkiksi pääosin pääkaupunkiseudulla toimiva Helsingin Kotimajoitus, Forenom Oy, FridayFlats.com ja matkailun alueorganisaatiot esim. tapahtumien aikaan sekä kaukomailla kylämajoitukseen erikoistunut Duaratravel.com.

Työ- ja elinkeinoministeriön vuonna 2016 tekemän arvion mukaan Suomessa oli eri alustoilla tarjolla yhteensä noin 50 000 kohdetta, jotka voidaan lukea kotimajoituksen piiriin. On syytä arvioida, että määrä on tällä hetkellä huomattavasti korkeampi. On hyvä toisaalta huomioida, että osa kohteista on tarjolla useilla eri alustoilla samaan aikaan ja saatavilla vain tietyinä lyhyenajan ajanjaksona. (TEM muistio 2016).

Suomeen saapuvat ulkomaalaiset matkailijat majoittuvat yhä enemmän vuokra-asunnoissa. Visit Finlandin Matkailijatutkimuksen mukaan (2018) kesällä 2017 vuoden 2016 kesään verrattuna esimerkiksi vuokra-asuntojen ja vuokramökkien osuudet kaikista yöpymisvuorokausista nousivat merkittävästi (vuokra-asunnot 16:sta 23 prosenttiin). Vuokramökissä viivytettiin keskimäärin 9,3 yötä ja eniten Saksasta tulleet matkustajat.

6.1.2 Liikkuminen

Kotimajoituksen ohella kuljetus on kasvavia jakamistalouden muotoja, joka pitää sisällään niin autojen kuin pyörien lainaamisen, vuokraamisen, kimppakyydit, lähes taksipalvelua vastaavat toiminnot sekä veneiden lainaamisen. Merkittävimpiä yrityksiä tällä alueella ovat Uber, Lyft ja BlaBlaCar (35 miljoonaa käyttäjää 22 maassa) (Euroopan Parlamentti 2017) ja suomalaisista mm. Shareit Blox Car, Kimppa.net ja 24Rent. Veneitä tarjoavat mm. GetMy-Boat, Weareonaboat (app), Boatsetter ja suomalaiset Skipperi ja start-up Dokk.fi.

6.1.3 Ruokailu

Yhteisruokailusta on tullut suosittu jakamistalouden muoto. Sille on syntynyt monenlaisia alustoja, kuten Cookening, EatWith ja BonAppetour. Näiden alustojen avulla voi järjestää esimerkiksi illallisjuhlat tai hakea naapurin valmistaman illallisen kotiinsa noutoruuan sijasta. Matkailijoille tämä on erityinen tapa päästä tutustumaan paikalliseen ruokaan, kulttuuriin ja ihmisiin autenttisesti ympäristössä. (OECD, 2016). Esimerkiksi Dining VizEatilla on 120 000 jäsentä 110 maassa (Euroopan Parlamentti 2017).

Muita esimerkkejä ovat suomalaiset Dineaway ja Suomesta lähtenyt Ravintolapäivä, joka on levinnyt ympäri maailman, ja on nykyään maailman suurin ruokatapahtuma. Tapahtuma järjestetään yli 75 maassa neljä kertaa vuodessa, ja asiakkaita on ollut viiden vuoden aikana yli 2,5 miljoonaa (www.restaurantday.org/fi/info/about/)

6.1.4 Ohjelmapalvelut

Jakamistalous on synnyttänyt uudenlaisia yrityksiä, kuten Doerz, Happy Guide Helsinki, Vayable, Sidetour, ToursByLocals ja WithLocals, jotka mahdollistavat paikallisten järjestämät räätälöidyt ja persoonalliset ”turistikierrokset” vaihtoehtona perinteisille kiertomatoille, usein edullisempaan hintaankin.

Matkailijat haluavat autenttisia kokemuksia paikallisten arjesta, joten myös muut kuin matkailualueet alkavat kiinnostaa ihmisiä. Tällaiset palvelut mahdollistavat myös matkailijoiden tutustumisen paikallisiin, tavallisiin ihmisiin. Yksi pisimpään toiminut on Cosy Finland, joka tuottaa suomalaista elämäntapaa esitteleviä elämyksiä ulkomaalaisille. Paikkana on koti, kodinomainen ympäristö, asuinympäristö tai vapaa-ajan asunto. Vierailuja toteuttavaan isäntäverkkoon kuuluu noin sata suomalaisuudestaan ylpeää isäntää, yksin tai yhdessä perheen kanssa. Isäntä saa Cosy Finlandilta kulukorvauksen esim. ruoka-aineiden hankintaan (www.cosyfinland.com). Myös Airbnb lanseerasi vuonna 2017 alustan, jonka kautta on tarjolla paikallisia elämyksiä. <https://www.airbnbcitizen.com/bringing-airbnb-experiences-to-200-us-cities-in-2018/>

6.1.5 Jakamistalous ja saaristo- ja rannikkomatkailu

Saaristo- ja rannikkomatkailun näkökulmasta jakamistaloudessa on monia lupaavia kehityssuuntia. Se mm. mahdollistaa majoituspaikkojen lisäämisen paikoissa, jossa ympärivuotisen kaupallisesti toimivan majoituksen rakentaminen ei ole kannattavaa. Se edesauttaa usein tyhjiillään olevien vapaa-ajan asuntojen tehokasta käyttöä. Alustat tarjoavat myös uusia jakelu- ja markkinointikanavia. Kuljetuspalveluiden jakaminen voisi lisätä pullonkaulaksi mainittuun saavutettavuuteen uusia mahdollisuuksia.

Matkailijat hyötyvät uusista innovaatioista ja lisääntyneestä kilpailusta matkailualalla. Jakamistalous lisää ja helpottaa matkailijoiden mahdollisuuksia tutustua paikalliseen kulttuuriin ja erilaisiin kokemuksiin. Koska uuden tyyppiset palvelut eivät ole sääntelyn ja standardoinnin kohteena haastavat ne kuluttajasuojan, turvallisuuden ja laadun takaamisen. Kuitenkin alustojen osana toimivat vertaisarviointit helpottavat sekä kuluttajan että palvelun tarjoajan mahdollisuuksia arvioida mm. luotettavuutta.

Kasvava jakamistalous edustaa uusia, yrittäjämäisiä ja joustavia ansaintamahdollisuuksia palveluntarjoajille. He voivat hyötyä matkailusta tarjoamalla palveluja hyödyntäen jo olemassa olevaa omaisuuttaan. Digitaalisia alustoja, jotka tarjoavat uuden tyyppisiä matkailijoille suunnattuja palveluita on sekä isoja ja kansainvälisiä että pieniä ja innovatiivisia paikallisia toimijoita.

Jakamistalouden kautta voidaan merkittävästi tehostaa alihyödynnettyjen resurssien käyttöä. Esimerkiksi kesämökkien hyödyntämisellä kotimajoituksessa voidaan vahvistaa maaseutualueiden elinvoimaa ja aluetaloutta. Jakamistalous tarjoaa myös mahdollisuuksia joustavammalle työskentelylle ja itsensä työllistämislle.

Erityisesti festivaalien ja muiden suur tapahtumien kannalta jakamistalous on erittäin myönteinen ilmiö. Se vahvistaa tapahtumien toimintaedellytyksiä etenkin niillä paikkakunnilla, joissa perinteisen hotellimajoituksen määrä on vähäinen ja taso heikko. Matkailijat haluavat nauttia paikallisesta tunnelmasta, tukea paikallista yrittäjyyttä sekä kokea aitoja paikallisia elämyksiä.

Jakamistalouden mukanaan tuomat palvelut voivat houkutella matkailijoita alueille, joilla ei ole perinteitä matkailussa. Suomessakin tietyillä alueilla ei juuri ole majoituspalveluita, joten näillä alueilla kotimajoitustarjontaa on pyritty lisäämään. Alueilla on järjestetty aiheesta kiinnostuneille koulutusta ja informoitu esimerkiksi verotuksesta ja muusta kotimajoitukseen liittyvästä lainsäädännöstä.

Kotimajoitustarjonta täydentää perinteistä majoitustarjontaa, lisää matkailutuloa (jokainen yöpyvä matkailija tuo matkailutuloa) sekä mahdollistaa tutustumisen eri kulttuureista tuleviin matkailijoihin. Matkailijoiden kulutustottumukset ja lomanviettomuodot muuttu-

vat, ja elinkeinon on tärkeä tunnistaa kehityksen tuomia mahdollisuuksia, huomioida ne omassa toiminnassaan ja muuntautua tilanteeseen.

Toisaalta jakamistalouden kasvu on herättänyt erityisesti perinteisissä toimijoissa huolen eri toimijoiden epätasa-arvoisesta kohtelusta esimerkiksi noudatettavan lainsäädännön suhteen. Lisäksi se on pakottanut kohdealueen matkailuorganisaatiot miettimään millä tavalla alueen imago, viestintä ja laatumielikuva pystytään ylläpitämään uusien toimijoiden myötä.

Muun muassa Rovaniemellä kotimajoituskohteiden määrä on kasvanut räjähdysmäisesti, hinnat ovat nousseet ja matkailutyöntekijöiden asumismahdollisuudet ovat heikentyneet (Lapin Kansa 23.12.2017). Lisäksi palvelutarjonnan kysynnän ennakoitavuus on entistä haasteellisempaa, kun tietoa mm. kotimajoituksessa yöpyvien määrästä ei ole saatavilla. Lehdistö on nostanut esille joukon asunnonomistajille aiheutuneita vahinkoja, kuten kuluminen, pienet varkaudet sekä naapureiden kokemat turvallisuuteen ja meteliin liittyvät ongelmat (HS 5.7.2017).

6.2 Jakamistalouden merkitys, kasvuennusteet ja tunnettavuus Suomessa.

Jakamistalouden merkitys ei ole vielä suuri Suomen taloudelle. Ennusteiden mukaan jakamistalous tulee kasvamaan voimakkaasti. Kasvua vauhdittaa entisestään kaupungistuminen ja muuttuvat kulutustottumukset, joissa arvostetaan ympäristöllistä kestävyyttä. Erityisesti vähenevä tarve jatkuvassa omassa käytössä olevalla autolla ja myös tiukentuneet asenteet yksityisautoilua kohtaan (esim. MMM 5/2017) luovat autojen vuokraamiselle ja kyytipalveluille suuren markkinan.

EU:ssa jakamistalousalustojen ja palvelujen tarjoajien tuottojen on arvioitu lähes kaksinkertaistuneen vuosina 2014–2015 tuottojen ollessa vuonna 2015 noin 28 miljardia euroa.

EU-tason tarkastelun perusteella suurimpia jakamistalouden sektoreita ovat majoitus (lyhytaikainen vuokraus), matkustajaliikenne, kotitalouspalvelut, ammatilliset ja tekniset palvelut sekä jakamistalouteen perustuva rahoitus.

Suomen jakamistalouden koko oli vuonna 2016 hieman yli 100 milj. euroa. Jakamistalouden ostotapahtumien potentiaalinen kokonaisarvo voi arvion mukaan ylittää Suomessa vuonna 2020 jo 1,3 mrd. euroon. Markkinoiden arvon arvioidaan siis yli kymmenkertaistuvan vuoteen 2020 mennessä. Vuonna 2020 suurimpia jakamistalouden sektoreita arvioi-

daan olevan joukkorahoitus 37 %, vertaisliikenne ja autojako 29 % sekä kotitalous ja pientyöt -sektori 18 %. (PWC-analyysi 2017.)

Suomessa vuoden 2016 aikana jakamistaloustoimintaan osallistui arviolta noin 30 000 aktiivista palveluntarjoajaa. Selvästi eniten palveluntarjoajia on kotitalous- ja pientyöt -sektorilla. Toistaiseksi vertaisliikenne ja autonjako ovat tällä hetkellä vielä hyvin vähäistä.

Jakamistalouden palveluiden käyttäjiä arvioidaan olevan noin 250 000 eli noin 5 % Suomen aikuisikäisestä väestöstä. Lähes puolet palveluiden käyttäjistä on käyttänyt kotitalous- ja pientyö -palveluita. Suuri käyttäjämäärä koostuu esimerkiksi ruuan kotiinkuljetuksen tilaajista. Seuraavaksi suurimmilla sektoreilla, majoitus ja tilat sekä vertaisliikenne ja autonjako, valtaosa nykyisistä käyttäjistä on kahden kansainvälisen markkinajohtajapalvelun Airbnb:n ja Uberin käyttäjiä.

Euroopan autonjakopalvelujen arvon on vuonna 2021 ennustettu olevan noin 2,1 miljardia euroa. Autonjakopalvelut ovat keskittyneet kaupunkiympäristöihin.

Ennusteet huomioiden ja lisäksi edellyttäen, että vertaisliikenteen sääntelyn kehitys mahdollistaa laajamittaisen kyydinjakotoiminnan, vuoteen 2020 mennessä Suomessa vertaisliikenne ja autonjako -markkinan kokonaisarvo voi kasvaa 400 miljoonaan euroon. Määrällisesti selvästi suurin kasvupotentiaali on vertaisliikenteessä ja autonjaossa. (PWC-analyysi 2017.)

6.2.1 Majoituspalvelut

Tässä selvityksessä majoituspalvelut ovat keskeinen osa saaristo- ja vesistöalueiden matkailun edistämistä. Nuorempien sukupolvien näkökulmasta myös yhteisomistaminen ja vuokraaminen ovat kasvava trendi. Selvityksen kyselyistä kaksi on suunnattu tahoille, jotka ovat potentiaalisia majoituspalveluiden tarjoajia: vakituiset asukkaat ja mökin omistajat

Suomalaisista 8 % on käyttänyt jakamistalouteen luokiteltuja majoitusmuotoja. Vain 5 % on 12 kuukauden aikana vuokrannut majoitusta suoraan yksityishenkilöltä välitykseen erikoistuneen nettipalvelun kautta. Yleisintä vuokraaminen oli 35–44-vuotiaiden parissa (10 %). Yhteisöpalvelun tai muun nettisivuston kautta majoitusta oli yksityishenkilöltä vuokrannut vielä harvempi, vain kolme %. Molemmissa vuokratavoissa vuokraaminen on yleisintä 35-54-vuotiailla. Jakamistalous näyttää olevan selvästi vielä nuorten aikuisten ja aikuisten kiinnostuksen kohde.

Luvuissa ei ole mukana perinteinen vuokramökin välitystoiminta. Vuonna 2017 12 % suomalaisista oli vuoden aikana vuokrannut mökkejä tai muuta lyhytaikaista majoitusta perinteisiltä välitystoimijoilta.

Jakamistalous on kehittynyt Euroopan maissa hyvin eri tahtiin. Isossa-Britanniassa peräti 28 % 16–74-vuotiaista oli ostanut majoitusta yksityishenkilöiltä vuoden aikana joko välitykseen erikoistuneiden sivustojen kautta tai muualta internetistä esimerkiksi yhteisöpalveluista. Jakamistalouden kasvupotentiaali olisi siten Suomessa edelleen huomattavan suuri. (SVT 2017, jakamistalous.)

SYKE:n tutkimuksen perusteella vain 4 % mökkien omistajista vuokraa vapaa-ajan asuntoaan ulkopuolisille. Mökkien vuokraaminen on tällä hetkellä hyvin harvinaista mökin omistajien keskuudessa. (Adamiak et.al 2015.)

Vaikka jakamistalouden alustojen kautta tapahtuva majoituspalvelujen käyttö on koko väestön kohdalla vielä harvinaista, tietyillä alueilla sillä on jo merkittävä rooli osana majoitustoimintaa. AirDNA:n tilastojen mukaan Helsingissä oli viime vuonna (2017) 1916 vuokrattavaa asuntoa, 400 yksityistä huonetta ja 55 jaettua huonetta. Kun Airbnb:n kautta vuokrattavana olleiden asuntojen ja kokonaisten huoneiden määrä lisätään hotellihuoneiden ja muun perinteisemmän majoitustarjonnan määrään, saadaan Helsingin kokonaismajoituskapasiteetiksi vuodelle 2017 noin 12 000 asuntoa/huonetta. Tästä Airbnb:n osuus oli peräti 19 %. Helsingin osuus Airbnb:n myynnistä Suomessa on 42 %

6.2.2 Kyytipalvelut

Majoituspalveluiden lisäksi kyytien myyminen on tyypillinen jakamistalouden palvelu, on kuitenkin Suomessa vielä harvinaista. Vain neljä prosenttia suomalaisista oli käyttänyt vuoden aikana yksityishenkilöiden ajamien maksullisten kyytien välityspalveluita.

Kuten majoituspalveluiden kohdalla, yleisimmin kyytipalveluita olivat käyttäneet 25–34-vuotiaat (10 %). Luvuissa näkynee se, että suuret kansainväliset kyytien välityspalvelut eivät toimi tällä hetkellä Suomessa ja mahdollisesti osa kyytipalveluita käyttäneistä vastaajista on käyttänyt niitä ulkomailla. Muualla internetissä esimerkiksi yhteisöpalveluryhmissä välitettyjä kimppakyytejä oli käyttänyt vain prosentti 16–89-vuotiaista. Kyytipalveluiden kohdalla käyttö laskee vielä selvemmin vanhempia ikäluokkia kohden kuin majoituspalveluissa.

Yksityishenkilöiden ajamia kyytejä on esimerkiksi Iso-Britanniassa samalla tavoin internetistä hankkinut 22 % ja Suomessa 6 %. Tanskassa kokonaisuutena jakamistalouteen osallistuminen on hieman yleisempää kuin Suomessa. Siellä 16–74-vuotiaista kyytejä oli käyttänyt 7 %. (SVT 2017, jakamistalous.)

6.2.3 Vertailu eurooppalaiseen yleiskehitykseen

Euroopan komissio teetti vuonna 2016 EU:n laajuisen kuluttajakyselyn, jolla selvitettiin kansalaisten suhtautumista, asenteita ja osallistumista jakamistalouteen. Eurooppalaisiin vertailumaihin verrattuna suomalaisten käyttökokemus jakamistalouden palveluista on vielä suhteellisen pientä. Kuluttajakyselyn tulosten perusteella vain noin 8 % suomalaisista on vähintään kerran käyttänyt jakamistalousalustojen palveluja. Lisäksi noin 30 % väestöstä on tietoisia jakamistalouden alustoista, mutta ei ole käyttänyt niiden palveluja. (Euroopan komissio, 2016.)

Koko EU:n tasolla lähes 20 % väestöstä on osallistunut jakamistaloustoimintaan, ja lisäksi 35 % on ilmiöstä tietoisia.

Suomalaisista jakamistaloutta käyttäneistä kuluttajista (8 % väestöstä) noin 40 % on myös itse tarjonnut palvelua näiden alustojen kautta vähintään kerran. Lisäksi lähes kaikki palveluita tarjonneet kuluttajat ovat tehneet niin toistuvasti. Eurobarometer -kyselyn tulosten mukaan jakamistalouteen osallistuneista kuluttajista aktiivisimmin palveluja alustojen kautta tarjosivat ruotsalaiset, ranskalaiset ja suomalaiset kuluttajat. Erityisesti Suomessa korostui se, että palveluntarjontaan osallistuneista käyttäjistä vain 5 % ilmoitti tarjonneensa palvelua vain kertaalleen.

Tärkeimmiksi jakamistalouden eduiksi suomalaiset mainitsivat kyselyssä sen, että palveluiden saatavuus on järjestetty kätevämmiin kuin perinteisillä tuottajilla. Myös tuotteiden ja palveluiden edullisuus on tärkeää. Suurimpina riskeinä ja haittapuolina pidettiin epätietoa vastuukysymyksistä ja epäluottamusta palvelun tarjoajaa kohden ja riittämätöntä määrää tietoa palvelusta. Suomalaiset kokivat selvästi muita eurooppalaisia vähemmän epäluottamusta maksun välittämiseen Internetin kautta. (TEM 2017.)

Euroopan komission selvitys on osittain ristiriidassa Tilastokeskuksen tietojen kanssa, joiden mukaan neljännes suomalaisista oli ostanut internetin kautta käytettyjä tavaroita viimeisen kolmen kuukauden aikana. Tavaroiden ostaminen yksityishenkilöiltä on selvästi yleisempää kuin majoituksen tai kyytipalvelujen ostaminen. Yleisimmin käytettyjä tavaroita ostavat 25–34-vuotiaat. Omia tavaroita tai palveluita oli puolestaan myynyt 21 % suomalaisista. Näin suuri ero voi johtua siitä, että käytettyjen tavaroiden myyntiä ei kaikissa jakamistalouden määritelmässä lasketa varsinaiseksi alustatalouden muodoksi.

Käytettyjen tavaroiden ostaminen, sekä omien tavaroiden ja palveluiden myyminen on yleistynyt. Vuodesta 2012 ostaminen yleistyi 19 prosentista 24 prosenttiin ja myyminen 24 prosentista 28 prosenttiin. Vertailutiedot koskevat 16–74-vuotiaita. Huomattavissa on myös pieni ero sukupuolten välillä. Naiset ovat vähän miehiä aktiivisempia omien tuotteiden myynnissä ja käytettyjen tavaroiden ostamisessa. (SVT 2017, jakamistalous.)

6.3 Jakamistalouteen liittyvät säädöshaasteet

Jakamistalouden moninaisuus, uudet ja jatkuvasti muuttuvat toimintamallit haastavat säädösympäristöä. Jakamistalous on luonutkin paineita sekä sääntelyn purkamiseen että uuden lainsäädännön kehittämiseen. Julkiselta sektorilta on kaivattu jakamistalouteen liittyvää ohjeistusta ja pelisääntöjen selkeyttämistä.

Euroopan komissio on esittänyt, että jakamistaloudelle tarvittaisiin selkeä ja tasapainoinen säädösympäristö, joka sallisi jakamistalousyrittäjyyden kehittymisen, suojelisi työntekijöitä ja kuluttajia sekä varmistaisi, ettei tarpeettomia sääntelyesteitä luoda olemassa oleville eikä uusille markkinatoimijoille riippumatta siitä, mitä liiketoimintamallia ne käyttävät. (COM(2016) 356 final). Jakamistalouden sääntely-ympäristön tulisi huomioida tasapuolisesti eri toimijoiden intressit sekä varmistaa, ettei uusia ja innovatiivisia toimijoita suljeta pois väärin kohdennetulla tai liian yksityiskohtaisella sääntelyllä.

Jakamistalouden haasteita ja mahdollisuuksia on EU-tasolla käsitelty myös Euroopan parlamentissa, joka antoi 15.6.2017 vastineen komission vuoden 2016 tiedonantoon. Päätöslauselmassaan parlamentti vaatii yhteistyötalouteen selkeitä suuntaviivoja. Mietinnöissä ehdotetaan seuraavaa:

- yksityiset palveluntarjoajat vs. ammatillaiset: tarvitaan tiukat kriteerit erottamaan toisistaan ammattimaisesti palveluita tarjoavat henkilöt yksityishenkilöistä, jotka tarjoavat palveluja satunnaisesti; EU-tasolla tarvitaan yleiset suuntalinjat ja kansallisella tasolla tarkemmat säännöt (esim. tulorajat)
- kuluttajansuoja: kuluttajille tulee tiedottaa heidän jokaiseen ostotapahtumaan liittyvistä oikeuksista; yhteistyöalustojen tulisi tarjota tehokkaat järjestelmät valituksille ja kiistojen ratkaisuun
- vastuuseen liittyvät kysymykset: komission tulisi mahdollisimman pian selventää yhteistyöalustojen vastuukysymyksiä
- työntekijöiden oikeudet: yhteistyötalouden työntekijöille tulisi taata reilut työolosuhteet ja riittävä työsuojelu; työntekijöiden tulisi pystyä kerryttämään ja siirtämään kuluttajien antamia arviointeja alustojen välillä, sillä ne muodostavat heidän digitaalisen markkina-arvonsa
- verotus: samoja palveluja tarjoavia yrityksiä, ovat ne sitten osa perinteistä liiketaloutta tai yhteistyötaloutta, tulisi koskea samat verovelvoitteet; mepit kehottavat innovatiivisiin ratkaisuihin verolainsäädännön noudattamisen parantamiseksi ja vaativat yhteistyötä viranomaisilta ja yhteistyöalustoilta tämän suhteen
- selkeyttä lainsäädäntöön: jakamistaloutta ei saa nähdä uhkana perinteiselle liike-toiminnalle. (TEM 44/2017)

Työ- ja elinkeinoministeriön (44/2017) mukaan jakamistalouden säädösympäristöön liittyvät haasteet voidaan jakaa kuuteen ryhmään; 1) markkinoillepääsyä koskevat vaatimukset 2) verotus 3) työ jakamistaloudessa 4) vastuujärjestelyt 5) kuluttajansuoja ja 6) kilpailu.

Onko kyse pienimuotoisesta ja satunnaisesta yksittäisten henkilöiden vaihdantataloudesta tai systemaattisesti kehitettävästä liiketoiminnasta, määrittää sen mitä lainsäädäntöä lähtökohtaisesti pitäisi noudattaa. Osassa toiminnassa on kyse jakamistalouteen perustuvasta ammattimaisesta liiketoiminnasta, osassa taas kustannustenjakoon tai vaihdantaan perustuvasta. Sovellettava lainsäädäntö määräytyy siis toiminnan todellisen luonteen ja laajuuden mukaan, eikä sen mukaan, määritelläänkö toiminta jakamistaloudeksi.

Uudet toimintamallit luovat myös uusia tulkintakysymyksiä, kuten miten määritellä ammattimaisen elinkeinotoiminnan ja pienimuotoisen, ei-ammattimaisen toiminnan rajat (esim. milloin satunnainen huoneen vuokraaminen muuttuu majoitustoiminnaksi). Uudet markkinoille tulijat eivät usein ole tietoisia toiminnan lakisääteisiä velvoitteista kuten luvista ja toiminnan vaikutuksista. Lisäksi perinteiset työsuhteet saattavat korvautua itsenäisillä urakoitsijoilla, ilman työsuhde-etuja.

Esimerkiksi TEMin tekemän selvityksen mukaan (2016, ei julkaistu) ammattimaista majoitustoimintaa harjoittavat nostivat muun muassa seuraavat jakamistalouden toimijoiden mukanaan tuomat lainsäädäntöön liittyvät asiat esille: kuluttajasuojan puuttuminen, majoitus- ja vuokraustoiminnan välisen rajan epäselvyys sekä häiriökäyttäytymisestä aiheutuvat ongelmat ja heikentynyt turvallisuudentunne taloyhtiössä.

Lainsäädäntöä, joka kohdistuisi nimenomaan jakamistalousmuotoiseen majoituspalvelujen tarjoamiseen, ei ole. Kuitenkin mm. rakennuksen käyttötarkoituksen muuttamista koskeva lupamenettely (132/1999) ja majoitus- ja ravitsemistoimintaa koskevan lain (308/2006) velvollisuus matkustusilmoituksen tekemisestä, saattavat koskea myös kotimajoittajia.

Jotta pienimuotoista ja satunnaista kotimajoitusta tarjoavan henkilön olisi helpompi toimia, julkaisi työ- ja elinkeinoministeriö vuonna 2016 ohjeita kotimajoitusta tarjoaville (TEM oppaat ja muut julkaisut 3/2016). Ohjeet ottavat kantaa henkilöllisyyden tarkistamiseen, ruokatarjoilun hygieniaan, asiaankuuluvien verojen maksuun, turvallisuuteen sekä muihin huomioitaviin asioihin.

Samoja periaatteita noudattaen veneiden vuokrauksessa tulisi huolehtia mm. siitä, että vene on katsastettu vuokrakäyttöön, vakuutettu vuokrakäyttöön, huomioida, että saatu vuokratulo on pääomatuloa, sekä tarkistaa vuokraajan taustatiedot, kokemukset, taidot sekä mahdolliset veneilyyn liittyvät suoritetut kurssit. Lisäksi vuokraajan tulisi tarkistaa, että veneessä on kaikki määräysten mukaiset turvallisuuteen liittyvät varusteet. Alusturvallisuuslaki (1686/2009) ja huvivenelain (1712/2015) soveltamisala säätelee vuokravenetoimintaa.

Verohallinto on omalta osaltaan antanut ohjeita mm. satunnaiseen huoneen ja veneen vuokraamiseen, luonnollisen henkilön tekemään talkoo-, naapuriapu- ja vaihtotyöhön sekä moniin muihin jakamistalouden muotoihin (Verohallinnon ohjeita 4.11.2013, 26.4.2017, 20.12.2017). Esimerkiksi satunnaisestakin vuokraustoiminnasta syntyvä vuokratulo on veronalaista tuloa, ja siitä saa vähentää vuokraamisesta aiheutuvat kustannukset niin kuin vuokraustoiminnasta yleensäkin.

Verohallinto on selvittänyt jakamistalouden piiriin kuuluvan toiminnan veroilmoituksia. Kaikkiaan verottaja löysi yli 6 000 suomalaista, jotka saivat Airbnb:n kautta vuokratuloja vuosina 2015–16. Selvityksessä kävi ilmi, että joka kolmas suomalainen Airbnb-vuokraaja ei ilmoita verottajalle vuokratuloistaan. Lisäksi 1900 suomalaista ei maksanut vuokratuloistaan pääomatuloveroa vuosina 2015–2016. Tulonsa ilmoittamatta jättäneiltä oli jäänyt pääomatuloja verottamatta noin 8,5 miljoonaa euroa, mikä tarkoittaa, että veroa on jäänyt maksamatta lähes kolme miljoonaa euroa. (Talouselämä 25.4.2018 08:29)

Jakamistalous tuo verotuksen näkökulmasta ainakin neljä keskeistä haastetta (Faehnle ym. 2016). Ensinnäkin 1) silpputulujen verotus aiheuttaa enemmän kustannuksia kuin tuo verotuloja ja on myös työlästä, jolloin syntyy 2) harmaata taloutta. Jakamistaloudessa syntyy paljon pieniä tulovirtoja, joiden käsittely on työlästä. Vähäisyyden takia niiden ilmoittamisesta ei ehkä pidetä tärkeänä. 3) On myös epätietoisuutta siitä, mikä on veronalaista toimintaa ja mikä ei. Arvonlisäverorajaa luullaan joskus yksioikoisesti veronalaisuuden rajaksi.

Valvonnan puute altistaa jatkamaan harmaata toimintaa. Jälkiverojen ja etuuksien menetyksen pelossa saatetaan joko vähentää taloudellista toimeliaisuutta – myös verovapaata sellaista – tai valita tietoisesti pimeän toiminnan linja.

Vuonna 2019 käynnistyvä tulorekisteri (Valtiovarainministeriö 5.10.2017) tulee helpottamaan tavallisten suomalaisten asiointia viranomaisten kanssa. Mm. palkansaaja voi jatkossa seurata ajantasaisesti omia tulotietojaan ja näin myös helpommin varmistaa onko esimerkiksi huoneenvuokraus edelleen pienimuotoista toimintaa.

Pääosin 1.7.2018 voimaan tuleva Liikennepalvelulaki luo edellytykset liikenteen digitalisaatiolle ja uusille liiketoimintamalleille sekä sitä kautta myös jakamistalouden uusille liikkumisen palveluille. Erilaisille liikenteen toimijoille tulee mahdollisuus laajentaa toimintaansa ja yhdistellä eri kuljetusmuotoja ja näin tehostaa toimintaansa. Myös alalle tulo helpottuu, joka voi luoda myös saaristoon uudenlaisia tapoja liikkua. (LVM019:00/2017)

Työ- ja elinkeinoministeriö asetti 23.3.2018 jakamistalouteen liittyviin kysymyksiin vaihtoehtoisia ratkaisutapoja selvittävän työryhmän ajalle 1.4.2018 – 31.3.2019. Työryhmän työn tavoitteena on esittää vaihtoehtoisia ratkaisutapoja keskeisiin jakamistalouden toimintaympäristön haasteisiin, erityisesti liittyen ammattimaisen ja ei-ammattimaisen toiminnan rajanvetoon, työhön liittyvään velvoitteiden hoitamisen helpottamiseen ja jakamistalouden säädösympäristön selkiyttämiseen.

6.4 Jakamistalous mahdollisuutena

Jakamistalous eri muodoissaan voi luoda uusia elinvoimamahdollisuuksia saaristo- ja vesistöalueille. Saaristo- ja vesistöalueet ovat pääasiassa harvaan asuttuja. Tämä aiheuttaa haasteita, kun tarkastellaan neljää seuraavassa esiteltyä jakamistalouden toimivuuden kannalta keskeistä kriteeriä. Toisaalta pienissä asuinyhteisöissä on usein valmiina yhteisöllisyyttä ja lähiasukkaisiin luotetaan, mikä edistää jakamista.

Jakamistalouden neljä kriittistä toiminnan edellytystä ovat: kriittinen massa, joutilaat resurssit, usko yhteiseen ja luottamus sekä vastavuoroisuus. Yksikään tekijä ei ole toista tärkeämpi yrityksen menestymiseksi, vaan eri yhteyksissä korostuvat eri tekijät (Jäntti 2016).

Kriittisellä massalla tarkoitetaan sitä, että verkostossa tai palvelussa on oltava riittävä määrä käyttäjiä, jotta käyttäjät voivat löytää tarpeeksi itselleen kiinnostavaa sisältöä. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että tarjolla on oltava sekä riittävästi käyttäjiä ja riittävä määrä valinnanmahdollisuuksia jolloin palvelun käytön aloittaminen helpottuu lopuille potentiaalisille käyttäjille (Dillahun 2014).

Kriittisen massan näkökulmasta jakamistalouden mahdollisuudet ovat kaupungeissa selvästi paremmat kuin maaseudulla. Paikallinen väestö ei välttämättä riitä palveluiden käyttäjiksi ja tarjottavien palveluiden määrä jää suppeaksi, mutta kesäkaudella vapaa-ajan asukkaat lisäävät käyttäjämääriä. Tämän lisäksi tarvitaan myös matkailijoita palveluiden käyttäjiksi. Globaaleihin kriittisiin massoihin kytkeytyminen ei välttämättä ole helppoa, koska tietoliikenneyhteydet eivät maaseutumaisilla alueilla ole samalla tasolla kuin kaupungeissa.

Myös potentiaaliset palveluntarjoajat eivät ole aina kokeneita alustojen käyttäjiä. Paikallisten tarjoamat elämyskokemukset voisivat lisätä matkailuvirtoja, kuten myös monipuolinen majoitustoiminta. Osa-matkailijoista voi haluta nimenomaan kotimajoitusta, jolloin kotimajoitusta tarjoavat tahot eivät kilpaile liiketoiminnallisen majoitustoiminnan kanssa.

Joutilaat resurssit tarkoittavat hyödykkeitä, joiden käyttöaste on pieni ja ne ovat helposti jaettavissa. Jakamistaloudessa usein jaettavia resursseja ovat esimerkiksi autot, kyydit, tilat majoituksen tai työpisteen muodossa sekä ja vähäisellä kulutuksella olevat tavarat kuten erilaiset työkoneet. Hyödykkeiden lisäksi jaetaan myös taitoja, pienpalveluita sekä aikaa.

Vesistö- ja saaristoalueilla, joutilaita resursseja on paljon. Mökkejä käytetään keskimäärin 79 vuorokautta vuodessa (Mökkibarometri 2016). ja veneitä 17 vuorokautta veneilykaudessa (Trafi 2017). Mökkejä ja veneitä käytetään erityisesti lomakaudella. Toisaalta entistä paremmin varustellut vapaa-ajan asunnot pidentävät niiden käyttömahdollisuuksia ympärivuotiseksi. Myös varsinaisia asuinrakennuksia tai niiden osia on vajaakäytössä. Yhtenä toiminnan muotona voisi myös olla esimerkiksi tyhjillään tai vajaakäytöllä olevien koulujen ja vastaavien rakennusten muuttaminen etätyöntekijöiden toimistoksi ja erilaisia freelancer-töitä tekevien henkilöiden työtiloiksi.

Myös erilaisia työkoneita ja harrastevälineitä voidaan vuokrata toisille vakituksille asukkaille, mutta erityisesti kesäasukkaille.

Vesistöalueilla on myös hyviä mahdollisuuksia paikallisten asukkaiden tekemälle keikkatyölle. Esimerkiksi kaikilla mökkeilijöillä ei ole aikaa ja halua huolehtia mökin pienistä huoltotöistä. Mökin omistajat voivat asua kaukanakin ja nykyaikainen mökki vaatii jatkuvaa ylläpitoa. Väestön vanhenemisen ja palvelujen etääntymisen myötä myös erilaisille kyyti- palveluille ja muille elämää helpottaville palveluille tulee olemaan kysyntää.

Kriittisen massan ja joutilaiden resurssien lisäksi jakamistalous edellyttää, että jaetaan yhteinen käsitys jakamistalouden hyödyistä, eli riittävän suurella määrällä henkilöitä on yhteinen arvomaailma ja usko yhteiseen, joka perustuu vastavuoroisuuteen ja luottamukseen (esim. Botsman et.al 2011).

Vesistö- ja saaristoalueilla on vahvaa yhteisöllisyyttä ja naapurit tunnetaan hyvin. Tältä pohjalta jakamistaloudella on hyvät mahdollisuudet laajentua. Selvityksessä tarkastellaan asenteita ja suhtautumista tästä näkökulmasta.

7 Saaristo-, rannikko- ja vesistöalueet Suomessa

7.1 Saaristokunnat ja saaristo-osakunnat

Saaristopolitiikka on maan vanhin järjestäytyneen aluepolitiikan muoto. Vuodesta 1981 voimassa ollut saaristolaki (494/81, 1138/93) velvoittaa valtiota ja kuntia toimimaan saariston elinkeinojen, liikenneyhteyksien ja muun infrastruktuurin, palvelujen sekä ympäristön turvaamisen puolesta. Saaristolaki tukee EU:n perussopimuksen (2008/C 115/01) 174 artiklan toteuttamista Suomessa. Artiklan mukaan EU pyrkii vähentämään heikommassa asemassa olevien alueiden jälkeenjääneisyyttä. Erityistä huomiota kiinnitetään muun muassa vakavista ja pysyvistä luontoon tai väestöön liittyvistä haitoista kärsiviin alueisiin, kuten saaristoalueisiin. (MMM 6/2017.)

Saaristolain pohjalta valtioneuvosto on nimennyt asetuksella (1089/2016) kahdeksan saaristokuntaa ja 40 saaristo-osakuntaa, jotka kattavat maan suurimmat saaristoalueet.

Saaristokuntia ja saaristo-osakuntia ei voida kuvata yhtenä joukkona. Mukaan mahtuu sekä pieniä ja syrjäisiä kuntia sekä Suomen suurimpia kaupunkeja. Jos suurimmat kasvavat kaupungit (Helsinki, Kuopio ja Jyväskylä) poistaa vertailusta, monella indikaattorilla kehitys on ollut saaristo- ja saaristo-osakunnissa heikompaa kuin koko Suomessa. Tämä korostuu erityisesti saaristokunnissa ja sisämaan saaristo-osakunnissa.

Työpaikat ovat vähentyneet saaristokunnissa Maalahtea lukuun ottamatta muuta maata enemmän ajanjaksolla 2005–2016. Sama ilmiö havaitaan myös saaristo-osakunnissa, kun suurimpia kaupunkeja ei huomioida. Työllisten määrä on laskenut lähes 20 % neljässä saaristokunnassa ja kaikissa lasku on ollut suurempaa kuin koko maassa. Saaristo-osakuntien kohdalla tilanne ei eroa yhtä paljoa, mutta myös niiden osalta koko maahan eroa on kolme prosenttiyksikköä työllisten määrän kehityksessä.

Saaristopolitiikan lähtökohtana on taloudellisesti, ympäristöllisesti, sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestävä aluekehittäminen. Jakamistalouden keinojen hyödyntäminen on siten luonnollinen jatkumo näillä osa-alueilla toteutettuun politiikkaan.

Saaristolle on annettu korotettu aluetukiasema elinkeinoelämän kehityksen tukemiseksi sekä osoitettu saaristolisiä kuntien valtionosuuksissa peruspalvelujen tuotannon turvaamiseksi. Saaristoliset kuntien valtionosuuksissa perustuvat saaristolain 6 §:ään (Peruspalvelut ja erityispalvelut) ja lakiin kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta (1704/2009) 11 §:ään (Saaristoisuuden laskennalliset kustannukset).

Saaristoalueiden nostaminen ympäröivää aluettaan korkeampaan aluetukiasemaan perustuu saaristolain 4 §:ään (elinkeinotoiminnan tukeminen) sekä alueiden kehittämisestä ja rakennerrahastotoiminnan hallinnoinnista annetun lain (7/2014) 47 §:ään (Aluejaot). Saaristoliikenteen järjestäminen perustuu saaristolain 5 §:ään (Liikenne- ja kuljetuspalvelut) ja saariston ympäristöavustukset saaristolain 12 §:ään (Ympäristöhoitoavustus). (MMM 6/2017.)

Saaristolain mukainen saaristokäsite sisältää paitsi ilman kiinteää tieyhteyttä olevat saaret sekä myös kiinteään tieyhteyden saaria ja muita saaristomaisia vesistöjen rikkomia alueita. Saaristokunnissa asui vuoden 2015 lopussa 36 256 pysyvää asukasta ja saaristo-osakuntien saaristo-osissa 35 759 pysyvää asukasta. Yhteensä niissä oli vuoden 2015 lopussa asukkaita 72 015. (MMM 6/2017.)

Merialueiden suurin saari on Kemiönsaari. Sisävesien suurin saari on Soisalo, joka on kolme kertaa suurempi kuin merialueiden suurin saari. Myös Kerimäen saari Savonlinnassa on kaksi kertaa suurempi kuin Kemiönsaari. Suomessa on rantaviivaa yhteensä 336 000 kilometriä. Tästä 63 % on järvien rantaa ja 14 % meren rantaa. Järvissä olevien saarten rantaviivaa on lähes yhtä paljon kuin meren rannikkoa yhteensä. (MMM 6/2017.)

Saaristoliikennettä hoidetaan suurimmilla saaristoalueilla yleisen tien lautoin ja lossein (41 lautta- ja lossipaikkaa, 8 260 000 matkustajaa), yksityistielossein (21 lossipaikkaa) sekä valtion järjestämin yhteysaluksin (12 yhteysalusreittiä, 214 000 matkustajaa) ja valtionavustamin yhteysaluksin (4 reittiä). Suomenlinnan liikennettä hoitaa Helsingin kaupungin ja valtion omistama Suomenlinnan liikenne Oy osana pääkaupunkiseudun joukkoliikennettä (1 052 000 matkustajaa vuonna 2016). Noin 19 450:lle ilman kiinteää tieyhteyttä olevalle koko- tai osa-aikaisesti asutulle saarelle saaristolaiset järjestävät ja maksavat matkustuksensa ja tavarakuljetuksensa itse. (MMM 6/2017.)

7.2 Mökkeilyn ja veneilyn merkitys vesistöalueille

Veneilyn ja mökkeilyn talousvaikutukset ovat merkittäviä osalle kuntia ja alueita. Suomen mökkivaltaisinkin kunta oli vuonna 2016 Kuopio, jossa oli yli 10 000 mökkiä. Seuraavaksi eniten mökkejä oli Mikkelissä, Paraisilla, Lohjalla ja Savonlinnassa. Kaikkiaan 63 kunnassa oli vuonna 2016 enemmän mökkejä kuin vakinaisesti asuttuja asuntoja. Suhteellisesti suurimmat mökkikunnat ovat Parainen, Mäntyharju, Kemiönsaari, Pälkäne, Asikkala, Sysmä, Kangasniemi ja Puumala. Suurinta mökkitiheys/km² on Kustavissa ja Kaskisissa. Näistä suuri osa on saaristokuntia tai saaristo-osakuntia. (Rakennukset ja kesämökit –tilasto 2017.)

Vapaa-ajan asuminen keskittyy Tampereen ja Lappeenrannan väliselle vyöhykkeelle sekä Helsingin metropolialueen läheisyyteen. Rannikkoalueella tiiveimpiä vapaa-ajan asutuksen alueita ovat Turun ja Vaasan saaristot. Lapissa vapaavaajan asumisen keskittymät sijoittuvat matkailukeskuksiin, kuten Rukalle, Leville ja Ylläkselle. Vapaa-ajan asuntojen määrä on lisääntynyt viimeisen kymmenen vuoden aikana kuudella prosentilla. Voimakkainta kasvu on ollut Pohjanmaan rannikolla, osassa saaristoa ja Järvi-Suomea sekä Pohjois-Suomen matkailukeskuksissa. (Adamiak, Vepsäläinen et al. 2015.)

Veneen kotisatama on 54 %:lla veneistä samassa kunnassa kuin veneen käyttäjän kotipaikka ja valtaosa veneistä sijaitsee samassa maakunnassa kuin niiden käyttäjien asuinpaikka. Poikkeuksen tekevät Uusimaa ja Päijät-Häme, joiden veneilijöistä yli 40 % veneilee muissa maakunnissa. Suhteellisesti eniten ”vieraspaikkakuntaveneilijöitä” on Etelä-Savossa (54 % veneilijöistä asuu muualla), Päijät-Hämeessä (42 %), Kainuussa (37 %) sekä Varsinais-Suomessa (29 %). Suhteellisesti vähiten vierasveneilijöitä on Uudellamaalla (5 %) ja Keski-Pohjanmaalla (5 %). Määrällisesti eniten vierasveneilijöitä on Etelä-Savossa, Varsinais-Suomessa ja Keski-Suomessa. (Trafi 2017.)

Veneily ja mökkeily ovat tyypillisiä alueille, jotka muuten kärsivät muuttotappiosta ja väestön ikääntymisestä. Vakinaisten asukkaiden vähentyessä kasvukeskusten asukkaiden vapaa-ajanvieron rooli korostuu yhä useammassa pienessä kunnassa. Saaristo- ja saaristo-osakuntia ei voi kuvata yhtenä joukkona, koska mukaan mahtuu myös suuria kasvavia kaupunkeja. Tyypillistä on kuitenkin, että erityisesti sisämaan saaristo- ja saaristo-osakunnat ovat pääsääntöisesti taantuvia alueita.

Monipaikkaisuus voi lisätä veneilyä ja mökkipaikkakunnilla vietettyä aikaa ja lisätä näiden alueiden tuloja. Jakamistalouden innovaatiot voivat ylläpitää ja vauhdittaa tätä kehitystä, jos mökkien käyttöaste kasvaa ja uudet jakamisen muodot tuovat molempien pariin uusia harrastajia.

Työikäisten kohdalla monipaikkaisuus ei näytä ainakaan vielä toteutuneen erityisen vahvasti. Tällä hetkellä etätyötä tehdään noin 10 prosentilla mökeistä ja siihen suhtautuu positiivisesti kolmannes mökkeilijöistä. Sekä etätyötä mökillä tekevien ja siihen positiivisesti suhtautuvien osuus on ollut kuitenkin lievässä kasvussa. (Mökkibarometri 2016.)

Niillä mökeillä, joilla etätyö on mahdollista, halukkuus mökillä tehtävään etätyöhön on kasvanut. Joka kymmenennellä eli noin 60 000 mökillä tehtiin viimeksi kuluneiden 12 kuukauden aikana ansiotöitä mökillä. Keskimäärin etätyötä tehtiin 12 työpäivää. Vajaasta viidennekseltä mökeistä eli yli 100 000 mökiltä käytiin töissä viimeksi kuluneiden 12 kuukauden aikana. Mökiltä töissä käyneiden osuus ei ole merkittävästi muuttunut edelliseen barometriin verrattuna. Mökiltä käytiin töissä keskimäärin 27 päivänä vuodessa. (Mökkibarometri 2016.)

Työntekoa mökillä haittaa esimerkiksi hitaat tietoliikenneyhteydet. Tutkimusten mukaan kiinteä internetyhteys on noin neljänneksellä mökeistä. Nopeutuneet langattomat yhteydet ovat paikoin korjanneet tilannetta. Vain prosentti yhdistää ansiotyön tekemisen ja vapaa-ajan asumisen säännöllisesti. (Adamiak, Vepsäläinen et al. 2015).

Moni aikoo käydä vapaa-ajan asunnolla nykyistä useammin ja viipyä siellä pidempään mutta vain kaksi prosenttia harkitsee muuttamista ja ainoastaan 0,4 prosenttia on päättänyt muuttaa vapaa-ajan asunnolle. Toisaalta suurin osa käyttäjistä ei aio luopua vapaa-ajan asunnostaan, vain kolme prosenttia suunnittelee siitä luopumista ja kahdeksan prosenttia arvelee käyttävänsä vapaa-ajan asuntoa nykyistä vähemmän. (Adamiak, Vepsäläinen et al. 2015.)

Mökkeilijöillä suuri vaikutus paikalliseen elinvoimaan. Mitä enemmän mökillä vietetään aikaa, sitä enemmän paikallisia palveluita kuitenkin käytetään. Mökkeilijät ja veneilijät osallistuvat myös erilaisien kustannusten jakoon paikallisten asukkaiden kanssa esimerkiksi viranomaismaksujen muodossa.

8 Veneily ja vapaa-ajan asuminen Suomessa

8.1 Perustietoa mökkeilystä

Vapaa-ajan asuminen on Suomessa erittäin yleistä ja suosittua. Vapaa-ajan asumisen ja vakituisen asumisen ero on myös hälvenemässä mökkien koon ja varustetason kasvaessa kuten myös etätyömahdollisuuksien lisääntyessä. Uusia mökkejä rakennetaan vuosittain noin 2000 kappaletta. Mökkien rakentaminen on hiipunut jonkin verran huippuvuosista. (Rakennukset ja kesämökit –tilasto 2017.)

Mökkien uudisrakentaminen on ollut vilkkainta viime vuosina Lapissa, Etelä-Savossa ja Varsinais-Suomessa. Vuodesta 1990 mökkikanta on kasvanut eniten Etelä-Savon maakunnassa, jossa mökkejä oli vuonna 2016 noin 14 000 enemmän kuin vuonna 1990 (Mökkibarometri 2016).

Mökkibarometrissa vapaa-ajan asuntojen määräksi saatiin 600 000 mökkiä vuonna 2014. Luku koostuu Tilastokeskuksen kesämökkitylöstön mukaisesta 500 400 kesämökistä ja noin 100 000 arvioidusta tilastoimattomasta vapaa-ajan asunnosta. Kesämökkikäyttöön on näet otettu myös rakennuksia, jotka ovat rekisterissä muissa käyttötarkoituksiluokissa kuin vapaa-ajan asuntoina (esim. entiset maatilojen päärakennukset).

Väestörekisterikeskuksen tietojen mukaan vuonna 2014 noin 12 900 mökillä asuttiin vakinaisesti, vuonna 2007 tällaisia mökkejä oli 11 000. Mökkibarometrin mukaan mökeillä asutaan vakinaisesti vielä enemmän, nimittäin 4 prosentilla eli noin 20 000 mökillä.

Mökkien keskimääräinen asuinpinta-ala vuonna 2015 oli 74 neliömetriä, mikä sisältää myös saunan, aittojen ym. pinta-alat. Mökkikannan asuinpinta-alassa ei ole tapahtunut merkittävää muutosta edelliseen barometriin verrattuna. Trendinä kuitenkin on, että 2010-luvulla rakennetut uudet mökit ovat pinta-alaltaan entistä suurempia. (Mökkibarometri 2016.)

Mökin käyttöaste näyttäisi olevan suurinta Päijät-Hämeessä, Varsinais-Suomessa ja Uudellamaalla. Vähäisintä mökin käyttö oli Etelä-Pohjanmaalla. Alle 50-vuotiaiden kesämökin omistajien keskimääräinen mökin käyttöaste on 62 vuorokautta ja yli 65-vuotiailla 87 vuorokautta. (Mökkibarometri 2016.) Mökkien käyttöasteeseen vaikuttaa vakituisen asumisen keskittyminen kasvukeskuksiin sekä käytettävissä oleva vapaa-aika.

Vapaa-ajan asuminen on myös merkittävä osa suomalaisten vapaa-ajan liikkumista. Kakkosasunnolla vierailaan keskimäärin 24 kertaa vuodessa. Lukua suurentavat vapaa-ajan asuntoa hyvin paljon käyttävät henkilöt, ja mediaani onkin 13 vierailua vuodessa. Vapaa-ajan kakkosasunnolla vietetään vuosittain keskimäärin 48 yötä (mediaani 30 yötä) (Adamiak et.al 2015).

Matka kodin ja mökin välillä oli Tilastokeskuksen mukaan keskimäärin 91 kilometriä vuonna 2014 ja puolet mökkimatkoista oli korkeintaan 37 kilometriä. Uusmaalaisen mökkimatkalla oli selvästi pidempi kuin muualla Suomessa asuvilla: keskiarvo oli 166 kilometriä ja mediaani 130 kilometriä. (Mökkibarometri 2016.)

Kuva: Hannu Laatonen, Vastavalo

8.2 Mökkeilyn trendejä

Mökkeilyn suosioon vaikuttavat monet asiat, joista tärkeimpiä ovat vapaa-ajan jakautuminen eri asioiden kesken ja mökkien saavutettavuus erityisesti työikäisillä. Väestön kasvukeskuksiin painottuminen vähentää keskimäärin mökkien saavutettavuutta. Toisaalta eläkeläisten määrä kasvaa, jolloin myös vapaa-ajan määrä kasvaa. Mökkibarometrissa vastaajat arvioivat, että mikäli polttoaineen hinta nousisi vähintään kolmanneksella, 15 % mökkiläisistä vähentäisi mökkimatkojaan huomattavasti.

Yleisen trendinä mökkeilyssä on hyväkuntoisten ja helposti saavutettavien mökkien kova suosio, mikä näkyy myös selvästi alueellisina hintaeroina mökeissä. Ulkomaalaisia mökkeilijöitä kiinnostaa erityisesti korkeatasoiset mökit ja ekologisuus. Mökkejä on rakennettu vuosittain 3 000 - 4 000 kappaletta, joten vuoteen 2030 mennessä uusia mökkejä rakennettaneen noin 30 000 - 40 000 kappaletta, mikä edustaisi yli 5 % mökkikannasta. Tämä parantaa mökkien kunnostamisen ohella merkittävästi mökkien varustetasoa jo lähitulevaisuudessa. (Mökkibarometri 2016.)

On myös esitetty, että nuoret aikuiset ja nykyiset nuoret olisivat aikaisempia sukupolvia vähemmän kiinnostuneita mökkeilystä. Tämä ajatus ei saa tukea tutkimuksista. Nuoret aikuiset mökkeilijöinä -selvityksessä vastaajista yli 80 % arvioi mökkeilyn suosion säilyvän. Nuorista noin puolet oli myös valmiita lunastamaan vanhempiansa mökin. (MMM 5/2017.)

Mökkeilyn muodot voivat kuitenkin muuttua. Yhteisomistuksessa olevat mökit ja vuokramökit kiinnostavat nuoria huomattavan paljon. Yleinen urbanisoituminen voi näkyä siinä, että mökin ylläpidon työläys nähdään varsin usein (61 %) mökin lunastusta rasittavana tekijänä. Mökkeilystä siis pidetään, mutta samalla vierastetaan jossain määrin siihen liittyvää työläyttä. (MMM 5/2017.)

Vaikka nuorilla olisi haluaa mökkeillä vuokramökillä, mökinomistajista vain 13 % on tämän selvityksen perusteella jokseenkin valmis vuokraamaan mökkiänsä. Huomattavissa on ristiriita potentiaalisten vuokraajien ja vuokran-antajien välillä. Kyse voi olla sukupolvieroista ja suhtautumisesta jakamiseen.

Tällä hetkellä on hyvin yleistä vierailla toisten mökeillä. Sen sijaan pitkäaikaisia vuokramökkejä käyttää vain harva (1 %) (Adamiak et.al 2015). Matkailukeskuksissa sijaitsevia lomahuoneistoja ja -osakkeita vuokrataan hieman yleisemmin kuin mökkejä. Myös tässä on ristiriita sen suhteen, mitä nuoret ajattelevat tulevaisuuden mökkeilystä.

8.3 Perustietoa veneilystä

Arvioiden mukaan suomalainen vesikulkuneuvokanta on kasvanut jonkin verran viimeisten 12 vuoden aikana. Vuonna 2016 Suomessa oli arviolta yli miljoona (1 157 500) venettä, joista moottoroituja veneitä oli 554 000 ja moottoroimattomia 603 500 (Taloustutkimus 2016).

Yleisin venetyyppi moottoroiduista 554 000 vesikulkuneuvosta on enintään 20 hv:n perämoottorilla varustettu vene, joita on noin puolet kaikista vesikulkuneuvoista. Toiseksi yleisin venetyyppi on yli 20 hv:n perämoottoriveneet (30 %), sisämoottoriveneet (10 %) sekä purjeveneet (3 %). Suurin osa veneistä on siten pieniä veneitä. Veneiden keskipituus on 5,4

metriä ja veneiden keski-ikäksi on arvioitu 19,5 vuotta. Purjeveneitä ja moottoripurjehtijoita on arviolta 18 600. Veneistä on yhteisomistuksessa 28 000 kappaletta. (Trafí 2017.)

Eniten vesikulkuneuvoja on Uudellamaalla, Varsinais-Suomessa ja Pirkanmaalla eli alueilla, joilla asuu paljon väestöä ja vesistöt ovat lähellä. Suomessa on noin 1100 veneilyn käynti-satamaa, joista 100 on täyden palvelun vierassatamia. Monia satamia pitävät yllä jakamis-talouden hengen mukaisesti veneseurat. Suomen Purjehdus ja Veneily-järjestöön kuuluu 330 jäsenseuraa. Suomen melonta- ja soutuiliitto hoitaa puolestaan melonnan ja soudun harrastajien yhteisiä asioita. (Trafí 2017.)

Kahdenkymmenen suurimman veneilykunnan joukossa on viisi saaristokuntaa, joista suu-rin on veneiden rekisteröinnin perusteella Parainen. Saaristo-osakunnista 18 lukeutuu 46 suurimman veneilykunnan joukkoon. Vajaasta viidestäkymmenestä suurimmasta veneily-kunnasta puolet on joko saaristokuntia tai saaristo-osakuntia.

Taulukko 1. Veneiden määrä vuonna 2017

	Veneiden määrä		Veneiden määrä
Helsinki	15562	Lohja	2062
Espoo	7178	Lahti	2052
Turku	6321	Joensuu	1980
Parainen	6157	Kouvola	1894
Raasepori	4767	Salo	1812
Porvoo	4606	Kokkola	1805
Kuopio	4018	Mustasaari	1804
Kotka	3815	Kirkkonummi	1639
Vaasa	3805	Luoto	1584
Savonlinna	3702	Hämeenlinna	1578
Tampere	3640	Hamina	1536
Naantali	3346	Asikkala	1483
Kemiönsaari	3331	Pietarsaari	1340
Mikkeli	3140	Hanko	1315
Lappeenranta	3111	Puumala	1269
Pori	3072	Utsjoki	1262
Jyväskylä	3008	Varkaus	1258
Rauma	2750	Kaarina	1169
Sipoo	2544	Kustavi	1169
Uusikaupunki	2483	Inari	1149
Loviisa	2222	Maalahti	1102
Oulu	2175	Imatra	1080
Inkoo	2072	Kajaani	1042

Veneilijöiden vuosittaisista veneilymääristä ei ole tarkkaa tilastointia. Taloustutkimuksen (2016) kyselyn perusteella suomalaiset veneilivät keskimäärin 17 päivänä veneilykaudella. Aiemmin Taloustutkimuksen (2012) toteuttamassa kyselyssä aktiiviveneilijöistä koostuvat vastaajat ilmoittivat veneilleensä keskimäärin 40 päivänä. (Trafi 2017.)

Veneilijät hyödynsivät vesikulkuneuvoja useimmiten mökkimatkoihin (20 %), lyhyisiin päiväretkiin (69 %) sekä usean päivän tai viikon mittaisiin matkoihin (11 %). Kolme neljästä veneilijästä käytti vesikulkuneuvoja kotisatamien läheisyydessä, ja suosituin kotisataman ulkopuolinen veneilyalue oli Saaristomeri. Yli puolet (58 %) kaikesta veneilystä tapahtuu sisävesillä, minkä lisäksi veneillään Suomen merialueilla (38 %) ja ulkomailla (4 %). (Trafi 2017.)

8.4 Veneilyn trendejä

Veneiden määrä on kasvanut viimeisen 12 vuoden aikana, mutta suurin osa kasvusta selittyy pienillä veneillä. Veneilyyn suosion jatkuvuuteen liittyy samoja haasteita kuin vapaa-ajan-asumiseen. Selvitysten mukaan nykyveneilijät veneilevät perinteisen konseptin mukaan. Uusille ryhmille veneily on kuitenkin vierasta, samalla kuitenkin veneilyn elämykselliset elementit kiinnostavat. (Visio 2025.)

Veneen omistaminen puolestaan ei kiinnosta uusia käyttäjiä entiseen tapaan, mikä luo edellytyksiä jakamistalouden hyödyntämiseen. Yleisesti voidaan todeta, että nykyinen veneilyn muoto ei houkuta harrastamaan, mutta kuluttajista noin 80 % on kuitenkin sitä mieltä, että veneily olisi periaatteessa houkutteleva harrastus. Karkeasti voidaankin arvioida, että 20 % väestöstä ei koe veneilyä kiinnostavaksi missään muodossa.

Vähentynyt kiinnostus perinteiseen veneilyyn näkyy veneilyaktiivisuuden laskuna. Taustalla voi olla monia syitä. Esimerkiksi veneilylle vaihtoehtoiset vapaa-ajan aktiviteetit ovat lisääntyneet, matkaveneilijöiden keski-ikä on noussut, venepolttoaineet ovat kallistuneet ja yleinen taloudellinen tilanne on heikentynyt. Veneilyn edellytyksenä on useimmiten oma vene, sille vaihtoehtoisia malleja on vielä niukasti tarjolla. (Visio 2025.)

Veneilyn harrastajamäärien ei odoteta kasvavan. Tyypillisesti veneilyharrastukseen kasvetaan usein lapsuudesta asti, joten myöhemmin kyytiin hyppääminen on suuri kynnyks. Veneharrastajien kenttä on myös tunnustettu melko konservatiiviseksi. Tietyissä veneilijäpiireissä jopa koetaan ongelmallisena uudet harrastajat, jotka eivät ole yhtä sitoutuneita, eivätkä tunne tai koe perinteistä veneilyetikettiä millään tapaa omakseen. (Visio 2025.)

Eri taustaiset korkeasti koulutetut ja hyvin toimeentuleva nuoret aikuiset (iältään 25 – 35 vuotta), jotka eivät tällä hetkellä harrasta veneilyä, nostivat esiin seuraavia haasteita:

- Veneilyn rasitteet (pääoma, aika, sitoutuminen)
- Osaamisen puute ja aloittamisen vaikeus
- Nykyveneilyn muoto ja brändi eivät houkuta harrastamaan
- Mielekkäiden palvelukonseptien puute
- Venealan asiakaslähtöisen liiketoimintaosaamisen yleisesti matala taso. Nykyisin pitää tietää mitä ostaa ennen kauppaan menoa

Veneilyn aloittamisen haasteet ovat samankaltaisia kuin nuorille aikuisille suunnatussa kyselyssä liittyen mökkeilyyn. Taloudelliset voimavarat, ajan puute, työn määrä ja vaihtoehtoiset harrastusmuodot todennettiin myös mökkeilyn haasteiksi (MMM 5/2017). Molemmissa selvityksissä esiin nousi tarve uusille muodoille suoran omistamisen rinnalla. Nuorten aikuisten ryhmässä on selvää kysyntää uusille veneilyn konsepteille. Raha ja omistaminen nousivat selvästi suurimmaksi esteeksi veneilyn aloittamiselle (Visio 2025).

Myös veneilyyn liittyy sekä kodin ja venesataman väliseen, että veneen siirtoon liittyvää autoilua. Arvioiden mukaan veneilyn aiheuttama kodin ja venepaikan välinen maantieliikenne on noin 500–600 km veneilykaudessa. Nuorten vähentyvä kiinnostus yksityisautoiluun kasvukeskuksissa voi jossain määrin heijastua myös veneilyaktiivisuuteen.

Siinä missä mökkejä on myös pienien vesistöjen äärellä, veneily vaatii suurempia vesistöalueita. Väestön kasaantuminen Uudellemaalle, Pirkanmaalle ja Varsinais-Suomeen periaatteessa lisää väestöä lähellä suuria veneilyyn sopivia vesistöalueita.

Veneily vaatii myös enemmän osaamista kuin mökkeily. Erityisesti uusien veneiden hinta suhteessa veneen käyttöaikaan vuodessa on myös korkea. Veneily on myös paljon herkempi sääolosuhteille. Paras veneilykausi ”High Season” on vain kolme kuukautta ja sesongin alku ja loppupäät repaleisia. Erityisesti saaristoalueet ovat myös vaikeasti navigoitavia. Osittain demografisista syistä sekä etätyömahdollisuuksien kehittymisen johdosta veneilyn arvioidaan kuitenkin kasvavan lähitulevaisuudessa myös lomakausien ulkopuolella (Visio 2025).

8.5 Yhteenveto trendeistä

Sekä mökkeilyä että veneilyä voi pitää suomalaisten kansallisharrastuksina. Käytännössä moni asia voi kuitenkin rajoittaa näitä vapaa-ajanvieron muotoja tulevaisuudessa. Keskeinen asia on käytettävissä olevat taloudelliset resurssit ja aika sekä niiden jakautuminen eri harrastusmuodoille. Etenkin uusi sukupolvi kaipa omistamisen rinnalle uusia muotoja

päästä kiinni harrastuksiin siten, että ei tarvita suurta omaa osaamista, esimerkiksi jatkuvaa mökin tai veneen kunnossapitoa, tai suuria pääomia. Mökkeilyn ja veneilyn tulevaisuus näyttää siten olevan suosiollinen jakamistalouden käytännöille. Asian voi muotoilla jopa niin, että ilman jakamistalouden innovaatioita mökkeilyn ja veneilyn kiinnostavuus voi laskea.

8.6 Mökkien ja veneiden käyttöaste

Pysyvästi kesämökkiä käyttää noin 2,4 miljoonaa suomalaista, keskimäärin noin neljä henkilöä mökkiä kohden. Yli puolet mökkiläistä arvioi kesämökin käyttönsä pysyvän ennallaan seuraavien kolmen vuoden aikana. (Mökkibarometri 2016).

Mökkien käyttö on kasvanut hieman viimeisen kymmenen vuoden aikana. Mökkibarometrin mukaan mökki oli oman kotitalouden tai jonkun muun henkilön käytössä keskimäärin 79 vuorokautta vuoden aikana. Käyttö on lisääntynyt lähinnä kevät-, syys- ja talvikuukausina, mikä liittyy mökkien parantuneeseen varustetasoon. Talviasuttavilla mökeillä käyttöaste on selvästi korkein, 109 vuorokautta vuodessa. (Mökkibarometri 2016.)

Vapaa-ajan asuntojen käyttö noudattaa selvää kausivaihtelua loma-aikojen mukaan eli heinäkuu on huippukuukausi sekä vierailujen määrän, että kakkosasunnolla vietetyn ajan suhteen. Vapaa-ajan asunnolla vietettyjen öiden määrä vähenee voimakkaasti sekä kevättä että syksyä kohden. Käyntien määrän väheneminen on maltillisempaa, sillä kesäkauden ulkopuolella vierailut ovat lyhempiä viikonloppu- tai päivämatkoja. Loka- ja huhtikuun välisenä aikana yöpymisten määrä mökeillä vähenee selvästi, vaikka kolme neljänestä mökkeilijästä käy mökillä. (Adamiak et.al 2015.)

Yhden mökin ja siihen liittyvien lisärakennusten majoituskapasiteetti kesäaikana on keskimäärin seitsemän vuodepaikkaa eli koko mökkikanta huomioiden 4,2 miljoonaa vuodepaikkaa koko maassa. Eniten majoituskapasiteettia on Uudenmaan, Varsinais-Suomen ja Pohjanmaan mökeissä. (Mökkibarometri 2016.)

Tutkimusten mukaan loma-aikaan veneitä käytetään selvästi useammin kuin lomakauden ulkopuolella. Loma-aikana yli puolet käyttäjistä veneilee vähintään viikoittain, ja 77 % käyttäjistä veneilee vähintään muutamia kertoja kuukaudessa. Keskimäärin 14 % veneilijöistä yöpyy veneilymatkoilla. (Trafic 2017.)

8.7 Mökkeilyn ja veneilyn talousvaikutukset

Rahaa käytetään vapaa-ajan asuntojen kiinteistökauppoihin noin 700 miljoonaa euroa, uudisrakentamiseen noin 260 miljoonaa euroa, korjaukseen noin 1,7 miljardia euroa, päivittäistavaroihin noin 1,4 miljardia euroa, muihin tavarahankintoihin noin 0,4 miljardia euroa, matkoihin noin 1,2 miljardia euroa ja julkisiin ja yksityisiin infrastruktuuri- ja muihin maksumuihin ja palveluihin 0,5 miljardia euroa. Etäisyys palveluihin vaikuttaa siihen, missä määrin käytetään mökkikunnan palveluja, asuinkunnan palveluja tai mökkimatkan varrella olevia palveluja. (Mökkibarometri 2016.)

Noin puolet ulkokuntalaisista mökkiläisistä (215 000) on kiinnostunut ostamaan korjaus- ja rakennustöitä sekä lumen aurausta mökin lähiseudulta (190 000). Polttopuiden teko ja puiden kaato sekä vartiointi ja tarkastuskäynnit kiinnostavat 140 000 mökkiläistä. Noin 70 000 mökkiläistä on kiinnostunut päivittäistavaroiden ostamisesta kuljetettuna kesämökille. Mökin ja saunan lämmittäminen sekä siivouspalvelut kiinnostivat muita asioita vähemmän (20 000). (Mökkibarometri 2016.)

Veneilyyn liittyvien toimialojen yhteenlaskettu liikevaihto vuonna 2015 oli 627 miljoonaa euroa. Vuonna 2016 veneilijät käyttivät vesikulkuneuvojen ylläpitoon vuosittain 301 miljoonaa euroa, joka koostui laitteista ja tarvikkeista, veneen huollosta, venesatamapaikasta, talvisäilytyksestä sekä vesillelaskusta ja nostosta. Veneilijöiden polttoainekustannuksiksi on arvioitu noin 80 milj. euroa vuodessa. Veneily tuotti verotuloja arviolta 176 miljoonaa euroa vuodessa, mistä pääosa oli polttoaineveroja sekä arvonlisäveroja. (Trafi 2017.)

Veneilyn on arvioitu tuottaneen vuonna 2015 yhteiskunnalle arvonlisäveroja 115 miljoonaa euroa, josta 32 % tuli vähittäiskaupasta ja 28 % korjauksesta ja huollosta. Polttoaineverojen tuotto oli 30 miljoonaa euroa. Veneilyn palkkaverot olivat 31 miljoonaa euroa, joista noin puolet veneiden rakentamisesta voidaan myös lukea veneiden viennin tuottamaksi tuloiksi.

Veneiden huoltoa harjoittavien yritysten lukumäärä vuonna 2015 oli 299 kappaletta. Niiden liikevaihto oli yhteensä 115 miljoonaa euroa. Yrityksissä oli töissä 637 henkilöä, joiden palkkasumma oli 21,8 miljoonaa. Kaikkien moottoroitujen veneiden huollosta käyttäjät tekevät 80 % itse ja 20 % on ulkoistettu osin tai kokonaan muille kuin veneen pääasiallisille käyttäjille. (Trafi 2017.)

9 Matkailu, jakamistalous ja vesistöalueet

9.1 Matkailun yleisiä trendejä

Matkailu on kasvanut viime vuosina ennätysvauhtia maailmalla, mm. vuonna 2017 kansainväliset saapumiset kasvoivat 7 %. Suomessa vuonna 2017 kotimaisten matkailijoiden yöpymiset kasvoivat 4,1 % ja ulkomaisten 16,8 %. (UNWTO 2018, Majoitustilasto 19.4.2018). Kasvulukujen myötä ovat kestävän matkailun merkitys ja ns. over tourismin välttäminen nousseet keskeisiksi asioiksi.

Maailma muuttuu yhä nopeammin ja globalisaation myötä maailmanlaajuiset yksittäiset ilmiöt, tapahtumat ja megatrendit saavat aikaan muutoksia Suomessa. Matkailu on kiinteä ja vuorovaikutteinen osa yhteiskuntaa ja niinpä poliittiset, taloudelliset, yhteiskunnalliset, teknologiset kuin ympäristölliset tekijät vaikuttavat matkailun kehittämiseen ja kehittymiseen.

Oheiseen taulukkoon on koottu joukko matkailun kehittymiseen vaikuttavia megatrendejä ja niiden yhteyksiä saaristo- ja vesistömatkailuun.

MEGATRENDI	YHTEYS SAARISTO- JA VESISTÖMATKAILUUN
Kestävyys	
Ilmaston muutos - varauduttava, mutta tapahtuu hitaasti	<ul style="list-style-type: none"> ▶ sesonkiriippumattomien ohjelmalveluiden kehittäminen, mm. talvituotteita, jotka eivät riippuvaisia lumen määrästä ▶ jään hyödyntäminen kulkemiseen ja palveluihin heikkenee ▶ kesämatkailun kausi pitenee, uusia mahdollisuuksia vesistöjen ääreen ▶ rehevöitymisen myötä mm. uimisen rajoittuminen saattaa laskea loma-asuntojen arvoa ▶ perinteiset etelän lomakohteet muuttuvat entistä kuumemmiksi, joten viileämpi suomalainen kesä voi olla vetovoimainen
Kestävä ja vastuullinen matkailu: ympäristö, taloudellinen ja sosio-kulttuurinen	<ul style="list-style-type: none"> ▶ paikallisväestö matkailun voimavara ▶ ympäristötietoisuus on arkipäivää ▶ ympäristöasioiden huomioiminen ei tuo lisäarvoa, mutta puutteet huomataan heti ▶ matkailutuotteissa tärkeitä tekijöitä ▶ uudet energiaratkaisut matkailurakentamisessa, matkailijat arvostavat kohteen ekologiaa ratkaisuja, esim. puhtaampaa energiaa ja energian säästöä ▶ lohas-matkailija (lifestyles of health and sustainability) on edelleen kasvusegmentti ▶ lähimatkailu kasvaa ▶ puhtauden arvostus (ilma, ruoka, vesi), erityisesti Itämeren puhtaus varmistettava ▶ kiinnostus lähiruokaan kasvaa: ravintolaruokailun trendejä ovat ympäristöystävällisyys, vastuullisuus, ruoan terveellisyys ja raaka-aineiden tuoreus
Matkailuliikkuminen	
Turvallisuus	<ul style="list-style-type: none"> ▶ terrorismi, poliittiset tilanteet, pakolaiskriisi, levottomuudet-Suomen kilpailuvaltti ▶ saaristo- ja vesistömatkailupalveluiden turvallisuudesta huolehtiminen ja viestiminen – riskien poisto ▶ teknologian kuten mobiililaitteiden hyödyntäminen esim. hätätilanteissa ▶ alueellisille turvallisuussuunnitelmille tarvetta
Demograafiset muutokset	
Väestön ikääntyminen - nyt suomalaisia 21 % yli 65-vuotiaita ja vuonna 2030 jo 25,6 % - ikääntyvät hyväkuntoisia, aktiivisempia, kuluttavat enemmän	<ul style="list-style-type: none"> ▶ iäkkäiden, heterogeeninen joukko: tuotekehitys ▶ lisääntyvä vapaa-aika, ympärivuotisesti mökillä ▶ 3-sukupolven lomailu ▶ terveys- ja hyvinvointimatkailu sekä kevyet aktiviteetit kiinnostavat ▶ tarve palveluille mm. mökin huoltoon ja terveyteen liittyville ▶ laadun, mukavuuden ja turvallisuuden kysyntä lisääntyy ▶ helpon matkustamisen kysyntä lisääntyy

MEGATRENDI	YHTEYS SAARISTO- JA VESISTÖMATKAILUUN
	<ul style="list-style-type: none"> rentouttavien palvelujen kysyntä lisääntyy
Y ja Z-sukupolvien matkailun kasvu - eroavat ryhminä toisistaan	<ul style="list-style-type: none"> etsivät uniikkeja ja aitoja elämyksiä sekä haluavat oppia jotain uutta, seikkailunhaluisia – persoonien tunteminen edellytys odottavat ajantasaista tietoa, sukupolvelle soveltuvaa viestintää (esim. lyhyet viestit ja kuvat) ja haluavat osallistua tiedon luomiseen ja jakamiseen. arvot, vastuullisuus, interaktiivisuus tärkeitä haluavatko omistaa mökkiä? tarve mökkiin liittyville palveluille mökkien saavutettavuuden varmistaminen ilman autoa toimivat tietoliikenneyhteydet yhdelle henkilölle suunnatut tuotteet
Kaupungistuminen - yhä suurempi osa väestöstä asuu kaupungeissa	<ul style="list-style-type: none"> luonto ja maaseutu kiinnostavat- tuotteistus entistä tärkeämpää luontosuhteen etäännyessä kaupunkeja lähellä olevien kohteiden kysyntä kasvaa palvelujen tarve kasvaa kansainvälisten matkailijoiden kiinnostus yksilöllistä ja yksityistä mökkilomailua kohtaan kasvaa tarve Mökki 2.0:lle
Kysynnän pirstaloituminen	<ul style="list-style-type: none"> demografioihin perustuva segmentointi ei riitä; tarve- ja motivaatioperusteinen kohderyhmäajattelu – heijastavat yksilöllistä makua ja vaatimuksia. yksittäiset kuluttajat omaksuvat erilaisia rooleja, ja niiden mukaisesti matkustustarpeet muuttuvat tilanteen ja ajankohdan mukaan yksilölliset elämykset, kokemukset, tarinat ja teemat korostuvat toisaalta myös yhteisöllisyys korostuu: matkakohdetta tärkeämpiä ovat teema ja saman henkiset ihmiset uusi luksus
Työelämän muutos	<ul style="list-style-type: none"> enemmän mahdollisuuksia yhdistää työ ja vapaa-aika esimerkiksi etätöön, liukuvan työajan tai työaikapankin avulla – uusia mahdollisuuksia vapaa-ajan asumiseen ja matkailuun vapaa-aika merkittävä työsuhde-etu – matkailu kasvaa lyhytlomien kysyntä kasvaa, ympäri vuoden ns. snacking -kulttuuri: paljon koettavaa, tehokasta ajankäyttöä, viime hetken varaukset matkailijat entistä vaativampia, nautinnonhaluisempia ja hedonistisempia sekä samalla hintatietoisia ja laatukriittisiä

MEGATRENDI

YHTEYS SAARISTO- JA VESISTÖMATKAILUUN

Mahdollistava teknologia

Digitalisaatio ja uudet teknologiat kuten lohkoketjut

- ▶ asiakas on verkossa kaiken aikaa: tiedonhaku, vertailu, varaaminen/ostaminen, palaute, jakaminen jne. huomioitava
- ▶ kuluttajistumisen myötä uusia digitaalisia ekosysteemejä – mahdollistavat uusia ratkaisuja
- ▶ markkinointi ja myynti sähköisesti, olemassa olevien kanavien hyödyntäminen, suosittelumarkkinoinnin kasvu
- ▶ monikanavainen asiakaskokemus, sisällöt
- ▶ mobiilisti toimivat palvelut – reaaliaikaisuus
- ▶ datan ja analytiikan merkitys liiketoiminnan strategisissa päätöksissä kasvaa edelleen
- ▶ jakamiseen ja vuokraamiseen perustuvat liiketoimintamallit yleistyvät ja laajenevat uusille alueille
- ▶ tekoäly, IoT, älykkäät sensorit, puettavat teknologiat ja robotiikkaratkaisut esim. kuljetukseen kehittyvät ja auttavat haastamaan eri toimialojen perinteisiä toimintamalleja
- ▶ vastareaktiona digi-detox
- ▶ virtuaalimatkailu vs. oikeat kokemukset
- ▶ pelillisuus, viihteellisyys ja lisätty todellisuus tarinoiden tuotteistamisessa ja tiedon popularisointi eri käyttäjäryhmille
- ▶ Visuaalisuus on matkailun uusi kieli

Lähteet: Digitaalisen...2015; Digital...2018; Future... 2018; Ilmasto-opas 2018; Kaksonen et al 2012; Konu et al 2017; Postma et al 2017; Puhakka 2011; The Future... 2017; The Megatrends... 2017; Tourism... 2015; Suomen... 2014; Väestörakenne 2018; UNWTO 2016, 2017

Muita mielenkiintoisia matkailun trendejä ovat esimerkiksi paluu perusasioihin, kuten kiinnostus elää ja kokea arkea paikallisten tavoin, uudenlaiset ruokaelämyspalvelut paikallisine kokkeineen, unimatkailu, onnellisuusmatkailu, vain naisille tarkoitetut kohteet, yksinmatkailu, nuorekkaiden 50-vuotiaiden ryhmän kasvu, maahanmuuttajien mukanaan tuomat uudet kohderyhmät ja uusi luksus liitettynä paikallisiin brändeihin.

9.2 Matkailun mahdollisuudet vesistöalueilla

Vaikka Suomi on tuhansien järvien ja saarien sekä pitkän rannikon maa, ei vesistöjä edelleenkaan ole täysimääräisesti hyödynnetty matkailussa. Vesistöihin liittyvä matkailu mielletään usein vain kesällä tapahtuvaksi, vaikka talven tarjonta on pikkuhiljaa kasvanut. Matkailun kehittäminen saaristossa on ollut hajanaista, eikä mm. verkostomainen toiminta tuotteistamisessa ole edelleenkaan kovin vahvaa. Saaristossa ja rannikkoalueilla toimivat matkailuyritykset ovat myös erittäin pieniä, pääosin mikroyrityksiä, joiden pääsy kasvaville kansainvälisille matkailumarkkinoille ilman yhteistyötä, on lähes mahdotonta.

Saavutettavuus tulee jatkossakin olemaan saaristo- ja vesistömatkailun kehittämisen avaintekijä. Jotta matkailu saaristoon voi kehittyä, on Suomen saariston tunnettuutta maailmalla edelleen nostettava. Tätä eivät yritykset yksin pysty hoitamaan.

Suomen matkailun kasvun ja uudistumisen tiekartan 2015-2025 mukaan Suomen saaristolla on suuri potentiaali kehittyä ympäristöltään ja palveluiltaan kansainvälisesti kilpailukykyiseksi, matkailijoita ympärivuotisesti houkuttelevaksi matkailualueeksi. Vesistömatkailun ja sen yhdistäminen muiden alojen rajapintojen kanssa katsottiin tuovan kilpailuetua matkailuumme. (TEM 2/2015)

Tiekartan linjausten pohjalta käynnistettiin Merellinen saaristo -kasvuohjelma vuosille 2015-2017 Visit Finlandin koordinoimana. Ohjelman tavoitteena oli tehdä Suomen saaristoa kansainvälisesti tunnetuksi verkostomaisen tuotekehityksen, markkinoinnin ja myynnin avulla. Lisäksi ohjelmassa kehitettiin yhteistä saaristobrändiä sekä rakennettiin alueista ja yrityksistä koostuva verkosto.

Merellinen saaristo kansainvälisesti tunnetuksi –ohjelman avulla tunnistettiin myös ne yritykset, joilla on halua ja mahdollisuuksia kehittyä kansainvälisille matkailumarkkinoille. Ohjelman tulokset ylittivät tavoitteet, mutta työtä tulee edelleen jatkaa. Vuodelle 2018 eduskunta myönsikin 400 000 euron lisärahoituksen Merellinen Saaristo -kasvuohjelman jatkamiseen ja ohjelman tulosten hyödyntämiseen (HE 106/2017 vp). Lisärahoituksen avulla voidaan edistää rannikkoseutujen ja saariston matkailua.

Lisäksi Matkailun tiekartan mukaisesti osana hallituksen kärkihankkeen Sinisen biotalouden ohjelmaa rahoitetaan (2018) neljä vesistömatkailun uusien palvelukonseptien kehittämishanketta; BLUE-Vesistömatkailun digitaaliset palvelukonsepti, Järviuontokeskus - Lake Nature Center Finland, Vesistömatkailu ihmisen biologian näkökulmasta: Selkämeren kansallispuisto kehosta mitattavana kokemuksena ja Skipperi - veneiden vuokrauspalvelu (MMM 31.1.2018).

Viime vuonna toteutetussa saaristo- ja vesistömatkailuselvityksessä (SANK/MMM 3/2017) kehittämiskohteiksi nostettiin seuraavat yhdeksän kokonaisuutta: kansainvälinen markkinointi, kansallispuistojen matkailullinen rooli, sisävesi- ja rannikkoristeilyjen toimintaedellytykset, hanketyön tehostaminen, vesistöaktiviteettien palvelukeskittymien luominen, elämyksellinen kalastusmatkailu, saavutettavuuden ja toimivien tietoliikenneyhteyksien varmistaminen sekä talvimatkailu.

Tammikuussa 2018 valmistunut valtioneuvoston tutkimus- ja selvityshanke Uudet keinot metsä- ja vesialueiden kestäväen virkistys- ja matkailukäytön kehittämiseksi ja turvaamiseksi käsittelee kattavasti myös vesialueiden matkailu- ja virkistyskäytön nykytilaa ja haasteita (Tyrväinen et al 2018). Kehittämiskohteiksi nostettiin kolme kokonaisuutta ja 25 yksityis-

kohtaisempaa toimenpidettä: 1) innovaatiotoiminnan, asiakaslähtöisen markkinoinnin ja myynnin vahvistaminen, 2) toimialan tutkimus- ja kehittämistoiminnan lisääminen, tilastotiedon saatavuuden ja tiedonkeruun kustannustehokkuuden tarkentaminen ja 3) luontoympäristön laadun turvaamiseksi uudentyypisten rahoitus- ja toimintamallien käytännön kokeilujen ja niitä tukevan tutkimuksen varmistaminen.

Myös Metsähallitus on panostanut ja tulee panostamaan saaristokohteiden matkailijoiden parempiin palveluihin. Mm. ilman omaa venettä saapuvien on jatkossa entistä helpompaa lomailla saaristossa, kun uusia majoituspaikkoja on kunnostettu historian havinaa henkiin rakennuksiin. (Metsähallitus 16.1.2018)

Uusia palveluja on syntynyt ja pitkään toimineiden yritysten palvelutarjonta puolestaan uudistunut pitkäjänteisen työn tuloksena. Kalastusmatkailu, erilaiset talvi- ja kesäaktiviteetit, risteilyt ja uusimpana hyvinvointimatkailu ovat rannikko- ja saaristomatkailun edelleen kasvavia teemakokonaisuuksia. Vesialueet ovat paitsi luontoa, myös usein kulttuuriympäristöjä, joihin suomalaisten elämä, historia ja perinteet kytkeytyvät. Hiljaisuus, rauha ja vetäytyminen ovat niitä uuden luksuksen muotoja, jotka sopivat erityisen hyvin suomalaiseen luonto- ja vesistömatkailuun.

Puhdas vesi on tärkeä myyntiargumentti vesiaktiviteettien ja matkailu- ja virkistyskäytön osalta, erityisesti uimavesien näkökulmasta, mutta myös vesistöjen laajemman kokemuksellisuuden kannalta; matkailija voi uida samassa vedessä, josta voi pyytää kalan syödäkseen ja parhaimmassa tapauksessa vielä saada juomaveden samoista vesistä.

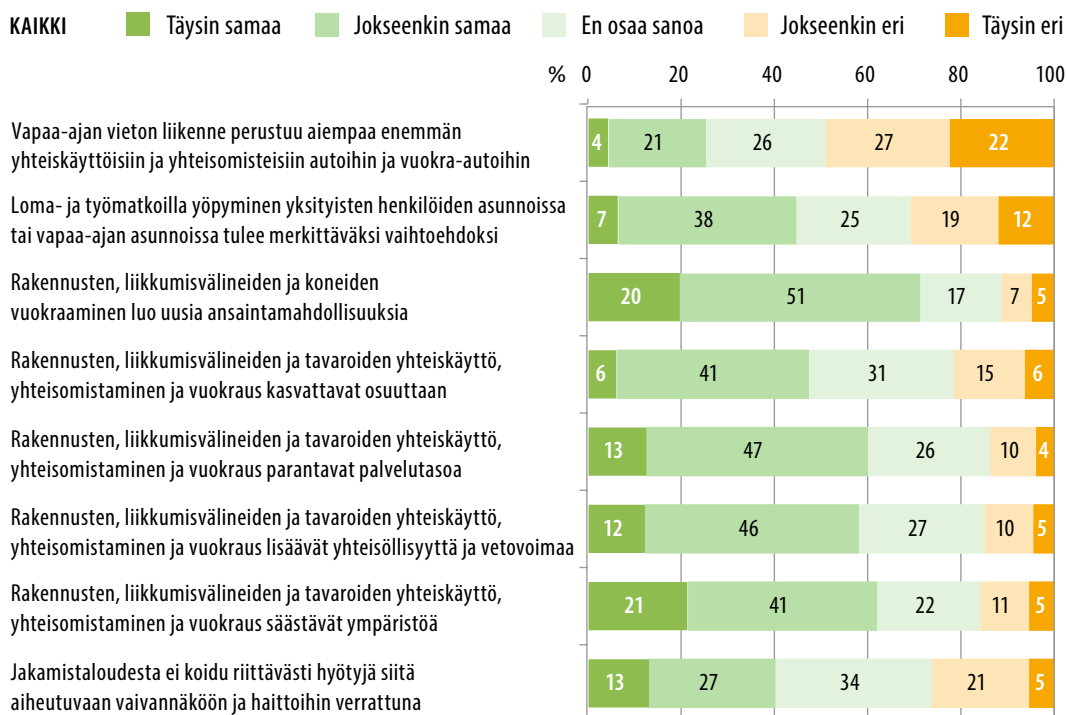
Haasteena ja mahdollisuutena onkin kehittää matkailutuotteita, jotka ovat houkuttelevia sääolosuhteista riippumatta. Lisäksi tulee kehittää korvaavia tuotteita ja aktiviteetteja sellaisten tilalle, joiden toteutukseen muuttuvat olosuhteet ovat vaikuttaneet tai tulevat jatkossa vaikuttamaan. Tuotteiden toteuttamista tai tuotekehitystä rajoittavat usein yritysten rajalliset resurssit ja epäselvyys esimerkiksi yhteisesti tuotettujen tuotteiden toimivuudesta ja niihin liittyvästä lainsäädännöstä.

Yhteistyö mahdollistaisi ja tehostaisi olemassa olevien vesistö- ja rannikkomatkailupalvelujen resurssien käyttöä ja laajentaisi julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin, myös uusien jakamistalousmallien mukaisesti toimivien tahojen välistä yhteistyötä. Matkailun näkökulmasta tehokkaampi yhteistyö myös vähentää matkailun sesonkiluonteisuudesta aiheutuvia haittoja. Lisäksi erityisesti kestävä matkailun periaatteita noudattavien tuotteiden suunnitteluun ja kehittämiseen tulee jatkossa kiinnittää entistä enemmän huomiota.

10 Kyselyn ja haastattelujen tulokset

10.1 Näkemyksiä jakamistaloudesta ilmiönä

Selvityksessä tehdyssä kyselytutkimuksessa saaristo- ja saaristo-osakuntien vakituisilta asukkailta, vapaa-ajan asunnon omistajilta sekä veneilijöiltä tiedusteltiin erilaisten väittämien avulla jakamistalouteen liittyviä näkemyksiä, asenteita ja oletuksia. Yli puolet vastaajista liitti jakamistalouteen myönteisinä pidettäviä piirteitä, kuten palvelutason paraneminen, yhteisöllisyyden kasvu ja ympäristön säästyminen. Pääsääntöisesti vain noin 10-20 % vastaajista ei nähnyt näiden asioiden olevan kehittymässä jakamistalouden myötä. Palvelutason nouseminen tuli esiin myönteisenä piirteenä myös eurooppalaisessa jakamistalouskyselyssä.

Kuvio 1. Jakamistalouteen liittyviä väittämiä.

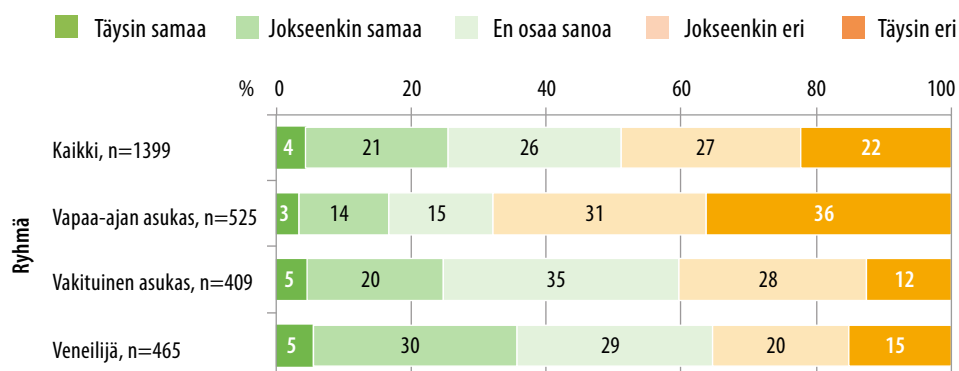
Jakamistalouden uutuudesta ilmiönä kertoo se, että noin neljännes vastaajista ei osannut muodostaa kantaa väittämiin. Vastaajista 34 % ei osannut myöskään arvioida koituuko jakamistaloudesta riittävästi hyötyjä siitä aiheutuvaan vaivannäköön verrattuna.

Eniten oltiin samaa mieltä väittämän kanssa, että jakamistalous luo uusia ansaintamahdollisuuksia. Vastaajista noin 70 % oli vähintään jokseenkin samaa mieltä väittämän kanssa. Vähiten uskottiin, että vapaa-ajan vieton liikenne perustuisi aiempaa enemmän yhteiskäyttöisiin autoihin. Tulosta voi selittää se, että autojen vertaisvuokraus ja erilaiset autojen yhteiskäyttöratkaisut ovat tällä hetkellä vielä melko tuntemattomia. Majoituspalveluiden osalta vastaajista puolestaan 45 % oli vähintään jokseenkin sitä mieltä, että matkoilla yöpyminen yksityisten henkilöiden asunnoissa tulee merkittäväksi vaihtoehdoksi perinteisille majoitusratkaisuille. Tähän on vaikuttanut varmastikin muun muassa Airbnb:n saama laaja julkisuus.

Uudet ansaintamahdollisuudet ja ympäristöä säästävät tekijät, palvelutason parantuminen sekä yhteisöllisyyden kasvu nousivat esiin selvimmin asioina, jotka liitettiin jakamistalouteen. Nämä tekijät on nähty myös teoria-aineistossa keskeisinä vaikuttamina jakamistalouden muodostumiseen ja vahvistumiseen ilmiönä.

Veneilijät kokivat useammin, että jakamistalouden mallit yleistyvät vapaa-ajan liikenteessä. Matka mökille tai esimerkiksi venesatamaan alkaa kotoa, ja mukana on paljon tavaraa. Tällöin oman auton omistaminen on usein vielä helpoin ratkaisu matkantekoon. Haastattelussa kuitenkin muistutettiin, että autojen vertaisvuokrausta varten kapasiteetti on jo olemassa. Jos muutama prosentti autoista olisi vertaisvuokrauksen parissa, käyttöön otettavia autoja olisi helposti saatavilla lähes joka puolella. Tämä mahdollistaisi myös jokaiseen tarpeeseen sopivan ajoneuvon valinnan. Tarkoituksena on myös kehittää jakamistalouteen perustuvia matkaketjuja esimerkiksi siten, että vertaisvuokratun auton voisi jättää venesatamaan ja jatkaa matkaa vuokratulla veneellä.

Mitä korkeampi koulutustaso sitä useammin nähtiin vapaa-ajan liikenteen perustuvan jatkossa yhteiskäyttöisiin ja yhteisomisteisiin autoihin ja vuokra-autoihin.. Kyselyn avovastauksista ilmeni, että vanhemmat sukupolvet näkivät jakamistalouden periaatteessa hyödyllisenä, mutta korostivat omistamista sekä kokivat vuokraamisen ja jakamisen osin arveluttava. Sukupuolten välillä ei ollut eroa jakamistalouden yleistymiseen liikenteessä liittyvissä kysymyksissä.

Kuvio 2. Väittämä: Vapaa-ajan vieton liikenne perustuu aiempaa enemmän yhteiskäyttöisiin ja yhteisomisteisiin autoihin ja vuokra-autoihin

Väittämä, jossa esitettiin, että loma- ja työmatkoilla yöpymisen yksityisten henkilöiden asunnoissa tai vapaa-ajan asunnoissa muodostuu merkittäväksi vaihtoehdoksi, jakoi myös vastaajia. Eniten väittämän kanssa samaa mieltä olivat veneilijät ja vakituiset asukkaat (noin 50 %). Vapaa-ajan asukkaat eivät nähneet vaihtoehtoa yhtä varteenotettavana. Kaikista vastaajista kuitenkin lähes puolet oli vähintään jokseenkin samaa mieltä väittämän kanssa. Samassa aineistossa viidennes on käyttänyt näitä palveluja ja yhä useammalla on kokemusta asiasta.

Tämänkin väittämän kohdalla myönteinen suhtautuminen laski vastaajan iän kasvaessa. Alle 50-vuotiaiden ja yli 64-vuotiaiden välillä ero myönteisessä suhtautumisessa oli noin 15 %-yksikköä. Iästä johtuvaa eroa selittää osittain ikäluokkien väliset erot liittyen henkilökohtaisiin kokemuksiin yksityisistä majoituspalveluista.

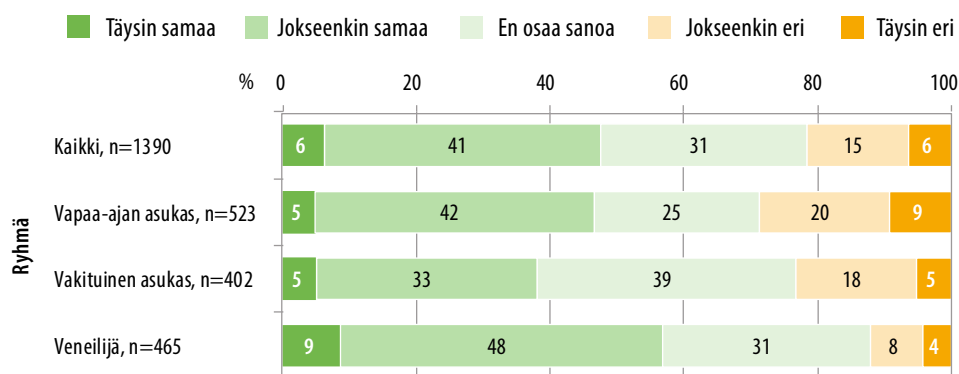
Uusia ansaintamahdollisuuksia jakamistaloudessa näkivät kaikki vastaajaryhmät. Korkeamman koulutustason omaavat näkivät uusia ansaintamahdollisuuksia enemmän kuin vähemmän koulutetut. Vakituiset asukkaat ja veneilijät näkivät ansaintamahdollisuuksien kasvavan enemmän kuin vapaa-ajan asukkaat. Veneilijöiden osalta tulokseen sisältynee se, että veneen pitämiseen liittyy paljon kiinteitä kustannuksia, kuten talvisäilytys- ja laiturimaksut, veneen siirtoon liittyvät maksut ja pakolliset huoltotoimenpiteet. Samalla veneiden käyttöaste ei ole erityisen korkea, jolloin kiinnostus kustannusten jakamiseen näyttäyty varteenotettavana vaihtoehtona.

Avovastauksista ilmeni myös mahdollinen ristiriita uusien toimijoiden ja perinteisen yritystoiminnan välillä:

”Jakamistalous loukkaa saariston ammattimaista pienyrittäjyyttä ja näin ollen heikentää vakituista asumismahdollisuutta.” (Vakituinen asukas, yli 70 vuotta)

Jakamistalouteen on liittynyt kritiikkiä sen suhteen, että se vääristää kilpailua uusien ja perinteisten toimijoiden välillä erityisesti majoituspalveluissa. Saaristo- ja vesistöalueilla ongelma ei ole välttämättä yhtä merkittävä kuin suurissa turismikohteissa.

Haastatteluiden perusteella osasyynä jakamistalouden palveluiden kasvu on ollut veneiden vertaisvuokrauksessa, kipparoiduissa veneilypalveluissa ja majoitustoimissa se, että varsinaisia kaupallisia toimijoita ei ole ollut tai niitä on ollut vähän. Majoitustoiminnan osalta matkailijat etsivät kotimajoituksesta uusia elämyksiä, eivätkä ole välttämättä tällöin kiinnostuneista perinteisistä majoituspalveluista.

Kuvio 3. Väittämä: Rakennusten, liikumisvälineiden ja tavaroiden yhteiskäyttö, yhteisomistaminen ja vuokraus kasvattavat osuuttaan

Kaikista vastaajista noin puolet näki jakamistalouden kasvavan tulevaisuudessa. Veneilijät erottuivat siten, että he näkivät kaikista useimmin jakamistalouden kasvupotentiaalin. Vähiten jakamistalouden kasvuun ja leviämiseen uskoivat vakituiset. Ylipäätään myös avovastauksista ilmeni, että jakamistalous kiinnostaa, mutta sitä pidetään vielä tulevaisuuden asiana ja myös enemmän nuorten asiana.

"Esitetyillä ajatuksilla on varmasti tulevaisuutta. Oma sukupolvemme ei mielestäni ole vielä kypsä tähän". (Vapaa-ajan asukas, ikä yli 70 vuotta)

"Hyviä kysymyksiä, voisi olla jopa tulevaisuuden asioita. Voisin antaa työapua, jos ei olisi hirmuista paperisotaa. Kokemusta on metsätöistä, puutarha-alalta, kyökihommista vanhusten hoitoon." (Vakituinen asukas ikä 50-65 vuotta.)

Saaristo- ja vesistöalueiden elinkeinojen kehittämisen ja monipuolistamisen näkökulmasta voi pitää haasteena, että juuri näiden alueiden vakituiset asukkaat näkivät jakamistalouden kasvumahdollisuudet pienimpinä. Perinteisesti jakamistalouden ilmiöt ovat kaupunkilähtöisiä, joissa on paljon jatkuvaa kysyntää ja tarjontaa. Paikallisten asukkaiden olisi tunnistettava oman alueensa vetovoima ja markkinapotentiaali. Haastatteluiden perusteella kysyntää matkailulle saaristoalueilla on. Osin sitä rajoittaa palveluiden vähäisyys erityisesti elämysmatkailun osalta.

Kaikista vastaajista noin 60 % koki, että jakamistalous vaikuttaa positiivisesti palvelutalouteen. Tämän väittämän osalta mielipiteet eivät juuri poikenneet taustaryhmän mukaan. Haastatteluissa ilmeni selvästi, että jakamistalous on kehittynyt myös perinteisen palvelutarjonnan vähyyden johdosta. Esimerkiksi veneiden vertaisvuokraukselle on tilaa, koska täysin ammattimainen veneenvuokraus on kannattavaa vain muutamissa paikoissa sesongin lyhyiden ja suhteellisen korkeiden aloituskustannusten johdosta. Toimiala on myös erittäin herkkä sääille. Myös kipparoiduissa veneilypalveluissa tarjonta on ollut perinteisesti reittiliikennettä tai sightseeing-risteilyä. Räätelöityjä palveluita on ollut vähemmän tarjolla.

Haastattelussa korostettiin, että tarvitaan portaali tms. matkailusivusto, jossa ovat sekä perinteiset toimijat ja yksityiset palveluntarjoajat samalta alueelta ovat helposti haettavissa. Saaristoaluiden vetovoimaisuutta voi rajoittaa se, että kaikkia matkailupalveluiden tuottamia palveluita ei ole koottuna yhteen paikkaan.

Syrjäisillä alueilla myös kannattavan perinteisen majoitustoiminnan ylläpito voi olla hankalaa ja ilman yöpymismahdollisuutta alue ei ole välttämättä houkutteleva matkakohde. Jakamistalouden voi nähdä lisäävän saaristoalueiden vetovoimaa alueilla, joissa kysyntä ei ole riittävää perinteiselle yritystoiminnalle. Kasvava palvelutaso ja erilaiset palvelut nostavat kokonaisuutena alueiden vetovoimaa ja tuovat sinne uusia ihmisryhmiä, mistä hyötyvät myös perinteiset yrittäjät. Syrjäisemmällä alueilla matkailun palveluverkko voi syntyä ja jakamistalouden alustojen ympärille. Tämä tuo sellaisia alueita ja kohteita matkailun piiriin, joissa perinteinen yritystoiminta ei olisi kannattavaa.

Vastaajista lähes 60 % koki, että tavaroiden ja palveluiden yhteiskäyttö lisää yhteisöllisyyttä ja vetovoimaa ainakin jossakin määrin. Avovastauksissa muistutettiin myös, että jakamistaloudessa ei ole sinällään mitään uutta.

"Puhutaan aiheesta, joka 'ennen vanhaan' oli itsestään selvyyys. Ja onneksi meillä täällä saarella edelleen. Naapurilta lainassa tikkaat ja rakennustelineet, juuri lainasin naapurille vadelmahilloa, omia silakoita paistaessa loppui korppujauhot -> naapuri lainasi. Lomamatkalla hoidan naapurin kalat jne." (Vakituinen asukas, ikä 30-40 vuotta.)

Haastatteluissa korostui, että riittävien kriittisten massojen syntyminen esimerkiksi veneiden ja autojen vertaisvuokraukseen edellyttää taloudellisten mahdollisuuksien tunnistamista ja palveluiden helppokäyttöisyyden kehittämistä, ja ns. pehmeät arvot, kuten ympäristötietoisuus, tukevat tätä kehitystä. Kuitenkin jakamistalouden pioneereissa on myös niitä, jotka kehittävät jakamistalouden palveluita myös muista lähtökohdista. Syynä tähän voi olla se, että henkilö on esimerkiksi nähnyt itselleen tärkeän veneilyharrastuksen vähenyvän ja saaristoalueiden palveluiden kuihtumisen, ja haluaa olla aktiivisesti toimia jakamistalouden tarjoamien uusien mahdollisuuksien avulla kehityksen kääntämiseksi.

Arvioitaessa jakamistalouden vaikutuksia ympäristöön noin 60 % oli ainakin jokseenkin sitä mieltä, että tavaroiden jakaminen ja yhteiskäyttö säästävät ympäristöä. Naiset olivat selvästi useammin tällä kannalla kuin miehet ja vakituiset asukkaat useammin kuin veneilijät tai mökkeilijät. Ympäristönäkökulmien voi olettaa vaikuttavan yhä vahvemmin tulevaisuudessa jakamistaloutta edistävänä asiana.

Kokoavana väittämänä kyselyssä esitettiin, että *Jakamistaloudesta ei koidu riittävästi hyötyjä siitä aiheutuvaan vaivannäköön ja haittoihin verrattuna*. Kaikista vastaajista väittämän kanssa oli ainakin jokseenkin samaa mieltä 40 % vastaajista. Kolmannes ei osannut ottaa kantaa asiaan. Väittämän kohdalla ei ollut suuria eroja taustaryhmittäin. Useimmin väittämän kanssa samaa mieltä olivat saaristokunnissa asuvat veneen omistajat (60 %) sekä vakituiset asukkaat haja-asutusalueella (50 %).

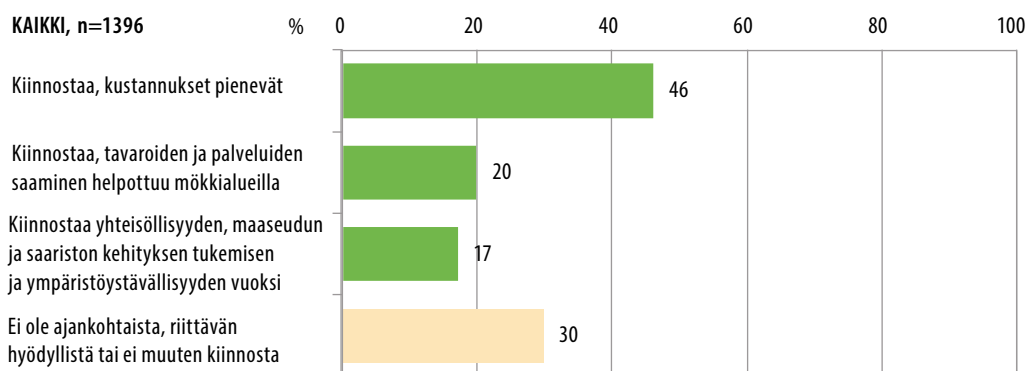
Avovastauksista ilmeni, että mökit, ja myös veneet, ovat yksilöllisiä, ja niiden vuokraaminen on siksi haastavaa.

Omaan käyttöön tehty mökki ei ole kuin vuokraamosta haettu puutarhajyrsin. Mökkiin ja sen tulisijoihin ja muihin laitteisiin perehtymiseen ei riitä yksi päivä, ja vastuu jää omistajalle (tulipalo, häkä ym.). (Vapaa-ajan asukas, ikä 60-70 vuotta.)

Haastatteluissa muistutettiin, että vertaisvuokrauspalveluissa vuokraaja päättää aina itse kenelle omaisuuttaan vuokraa. Omistaja on aina paras arvioimaan tilanteen, ja esimerkiksi veneiden vertaisvuokrauksessa kohtuullisen usein syntyy kielteisiä päätöksiä, jos veneen vuokraajalla ei ole riittävästi yleistä veneilykokemusta, sitä on kertynyt aivan erilaisella vesiajoneuvolla tai erilaisissa vesistöolosuhteissa. Myös vakuutustarjonta on vähitellen kehittynyt siten, että se huomioi vertaisvuokraamisen. Aiemmin vakuutustarjonnan puute suoranaisesti esti jakamiseen liittyvien ilmiöiden yleistymisen.

10.2 Syyt jakamistalouteen osallistumiseen

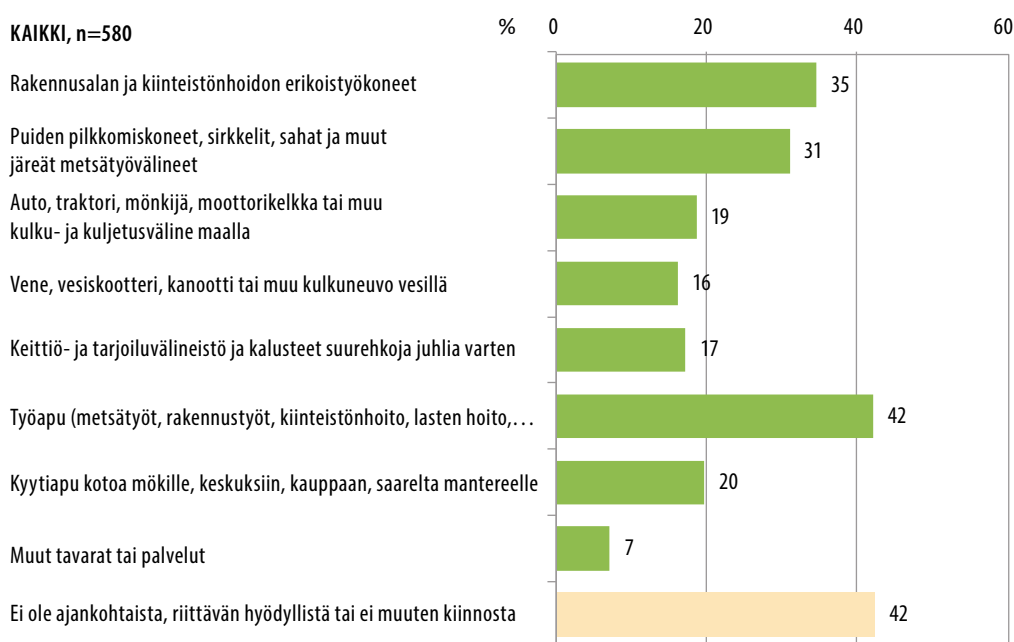
Kaikista vastaajista vajaa puolet ilmoitti, että työavun antaminen ja vastaanottaminen sekä tavaroiden vertaislainaus kiinnostavat, koska kustannukset pienenevät. Viidennes vastaajista näki vertaistoiminnan parantavan tavaroiden ja palveluiden saatavuutta mökkialueilla. Kolmanneksen mielestä jakamistalouden mallit eivät ole ajankohtaisia tai riittävän hyödyllisiä. Taloudelliset syyt vaikuttavat eniten kiinnostukseen jakamistalouden mahdollisuuksista. Tämä näkemys vahvistui myös selvityksessä tehdyissä haastatteluissa. Kun omistamiseen liittyy korkeita kiinteitä kustannuksia ja käyttöaste voi olla matala, korostuu kustannusten jakamisen mahdollisuus. Asunnon vuokraamisessa kyse voi olla pienien sivutulojen hankkimisesta. Esimerkiksi majoitus- elämyspalveluiden tarjoamisessa voi olla kyse myös halusta tutustua uusiin ihmisiin, jonka ohella saadaan pieniä sivutuloja vaivan palkaksi.

Kuvio 4. Kysymys: Miten suhtaudutte rakennusten, koneiden ja tavaroiden lainaamiseen tai vuokraamiseen ja työavun hankkimiseen yksityishenkilöiltä tai yksityishenkilöille?

Taustaryhmittäin on havaittavissa suuria eroja siinä, mikä on henkilökohtaisesti merkityksellistä jakamistaloudessa. Naisten kohdalla taloudellisten syiden merkitys oli pienempi ja palveluiden saatavuus, yhteisöllisyys sekä ympäristötekijät korostuivat. Yli 64-vuotiaat antavat kaikille syille vähemmän painoarvoa kuin nuoremmat ikäluokat. Haasteena jakamistalouden leviämisen kannalta voi olla se, että vanhemmille ikäluokille on kertynyt paljon vertaisvuokraukseen ja -lainaukseen soveltuvaa omaisuutta, mutta heidän mielestään jakamistalous ei ole ajankohtaista.

Mökkiläisistä vain viidennes on kiinnostunut jakamistalouden toimintamalleista taloudellisten syiden vuoksi. Mökkiläisistä puolet ilmoitti, että asia ei ole ajankohtainen tai ei muuten kiinnosta. Vakituisten asukkaiden kohdalla kaikki motiivit ovat yhtä suosittuja. Veneilijöistä jopa 93 % ilmoitti, että asia kiinnostaa taloudellisista syistä. Veneilyssä onkin paljon perinteisiä toimintamalleja, joissa asioita tehdään yhdessä ja resursseja jaetaan, kuten nostetaan vene vedestä ja kuljetetaan se talvisäilytykseen. Veneilyssä myös kiinteät kustannukset suhteessa käyttöasteeseen ovat suuret.

Kuvio 5. Kysymys: Millaisia tavaroita voisitte lainata tai vuokrata tai millaista työapua hakea muilta?

Vastaajilta kysyttiin, mitä tavaroita tai työapua he olisivat käytännössä valmiita hankkimaan muilta. Eniten oltiin valmiita hankkimaan työapua (metsätyöt, rakennustyö, lasten hoito jne.). Yli kolmannesta kiinnosti myös erikoistykoneet sekä erilaiset metsätyövälineet. Muista palveluista tai tavaroista oli kiinnostunut noin viidennes vastaajista.

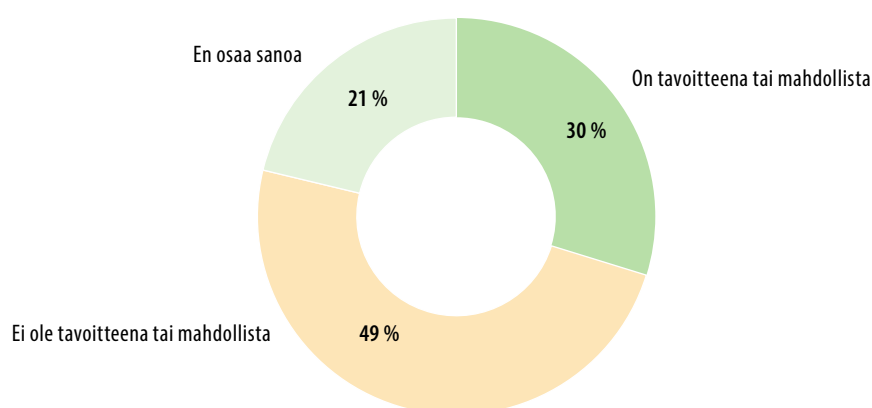
”Luontevimmat kohteet yhteiskäytölle on mielestäni harvoin tarvittavat järeämmät koneet yms. ja esim. vene, moottorikelkka yms. jonka käyttöaika suhteellisen lyhyt vuoden aikana mutta itselle ostettuna ovat kuitenkin hintavia” (vapaa-ajan asukas, ikä 40-50 vuotta).

Tulos vastaa mökkibarometrin näkemystä siitä, että kysyntää työavulle on olemassa. Noin puolet ulkokuntalaisista mökkiläisistä (215 000) on kiinnostunut ostamaan korjaus- ja rakennustöitä sekä lumen aurausta mökin lähiseudulta (190 000). Polttopuiden teko ja puiden kaato sekä vartiointi ja tarkastuskäynnit kiinnostavat 140 000 mökkiläistä. Noin 70 000 mökkiläistä on kiinnostunut päivittäistavaroiden ostamisesta kuljetettuna kesämökille. Autoa, venettä tai kyytiapua oli valmis hankkimaan noin viidenneks kaikista vastaajista, eli kysyntää näitä tarjoaville palvelualustoille on olemassa.

Vastaajista 40 % ilmoitti, että asia ei ole ajankohtaista. Yli 64-vuotiaat olivat nuorempia huomattavasti vähemmän kiinnostuneita kaikista vaihtoehdoista. Saaristokunnissa oltiin kiinnostuneita kaikista vaihtoehdoista, mikä on positiivinen signaali jakamistalouden mahdollisuuksille saaristo- ja vesistöalueilla.

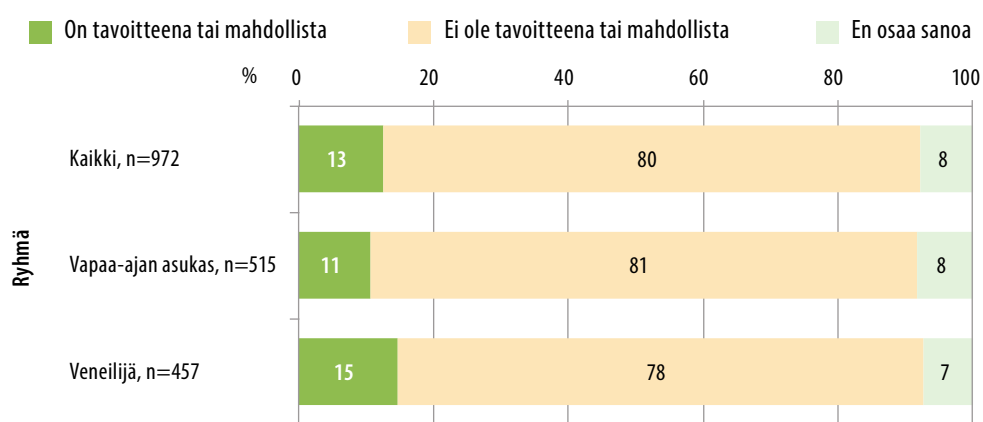
Vastaajilta kysyttiin myös, mitä tavaroita tai työapua he olisivat käytännössä valmiita antamaan muille. Vastauksista ilmeni, että halukkuutta tai valmiuksia tarjota palveluita ja lainata tavaroita toisille oli huomattavasti vähemmän kuin halua hankkia niitä toisilta. Tähän vaikuttaa tietysti se, että kysyttyjä tavaroita ei ole kaikilla vastaajilla.

Yli 64-vuotiaat ja miehet olivat vähiten kiinnostuneita tavaroiden tai palveluiden tarjoamisesta muille. Maantieteellisen taustaryhmän mukaan saaristokunnissa oltiin kaikista kiinnostuneimpia, mutta toisaalta siellä myös oli korkein niiden vastanneiden määrä, jotka ilmoittivat, että asia ei ole ajankohtainen. Koulutusasteen kasvaessa valmius lainata tavaroita ja tuottaa palveluita kasvoi selkeästi.

Kuvio 6. Kysymys: Lisäämmekö tavaroiden ja palveluiden yhteiskäyttöä ja kustannusten jakamista sekä työavun antamista

Kysyttäessä, aikovatko vastaajat lisätä tavaroiden ja palveluiden yhteiskäyttöä ja kustannusten jakamista sekä työavun antamista, kolmannes vastaajista ilmoitti sen olevan tavoitteellista tai mahdollista. Kaikissa vastaajaryhmissä oli kuitenkin enemmän niitä, jotka ilmoittivat, että se ei ole tavoitteellista. Aikomukset lisätä yhteiskäyttöä olivat suurimmat yli kolmen hengen talouksissa, korkeasti koulutettujen ryhmässä ja alle 50-vuotiaiden ryhmässä. Kun suhtautumista jakamistalouteen tiedusteltiin suoralla kysymykselle, nousi jonkin verran niiden osuus, jotka ilmoittivat, että asia ei ole tavoitteena tai mahdollista.

Kuvio 7. Väite: Annamme mökkiämme tai venettämme maksua vastaan vuokralle aiempaa enemmän silloin kun emme itse sitä käytä .

Vastaajilta tiedusteltiin, aikovatko he antaa mökkiä tai venettään maksua vastaan vuokralle aiempaa enemmän silloin, kun eivät itse sitä käytä, ja noin joka kymmenes ilmoitti sen olevan tavoitteellista. Halukkuus oli korkein alle 50-vuotiaiden veneilijöiden keskuudessa.

Avovastauksissa oli useita mainintoja huonoista kokemuksista mökin ja veneen lainaamisessa. Vertaislainauksessa on tyypillistä, että käytössä on arviointijärjestelmä, joka on luotu karsimaan pois tällaisia tilanteita ja antamaan mahdollisuuden omistajalle tehdä valinta vuokraamisen suhteen. Haastatteluissa ilmeni myös, että vertaisvuokraus on eri asia kuin perinteinen vuokraustoiminta, ja vuokraajat käsittelevät toisen henkilön yksityisomaisuutta, esimerkiksi venettä tai autoa, paremmin kuin pelkässä vuokrakäytössä olevaa.

”Olemme antaneet käyttää mökkiä ja valitettavasti sen jälkeen moni asia on harmittanut kuten siivousta ei ole tehty tai mökin ympäristö kulunut ja tullut uusia polkuja” (vapaa-ajan asukas, ikä 50 -60 vuotta).

Myös omistaminen arvotettiin toisinaan korkealla, ja sen vuoksi jakamiseen liittyvät mallit nähtiin joskus suorastaa epätoivottavina.

”Veneen omistajuus on raskasta ja arvostettavaa työtä...Kommunismi ei kuulu veneilyyn”.
(Veneilijä, ikä 30-40 vuotta)

Selvityksessä saadut tulokset ovat linjassa SYKE:n tutkimuksen kanssa, jonka perusteella vain 4 % mökkien omistajista vuokraa vapaa-ajan asuntoaan ulkopuolisille. Mökkien vuokraaminen on siten harvinaista mökin omistajien keskuudessa. Huomattavissa on vielä selvä ero potentiaalisten vuokraajien ja todellisten vuokraajien välillä. Jos tässä selvityksessä ilmi tullut potentiaali mökin vuokraamiseen realisoituisi, tarkoittaisi se, että vuokramarkkinoille tulisi lisää noin 40 000 vapaa-ajan asuntoa.

Jos noin 10 % veneistä olisi vertaisvuokrauksen parissa, tarkoittaisi se esimerkiksi 30 000 yli 20 hevosvoiman perämoottorilla varustettua venettä. Käytännössä veneiden vuokraamista rajoittaa kuitenkin se, että nykyään pääsääntöisesti ennen vuotta 1998 rakennettua venettä ei saa vuokrata. Veneelle pitää toimittaa Vuokravenekatsastus. Karkeasti noin puolet venekannasta ei ole siten vuokrauskelpoista, kun venekannan keski-ikä on noin 19 vuotta. Haastatteluissa ilmeni, että nykyään uutta venettä ostettaessa saatetaan harkita myös, millainen vene on helpoiten vuokrattavissa silloin, kun sitä ei itse käytetä.

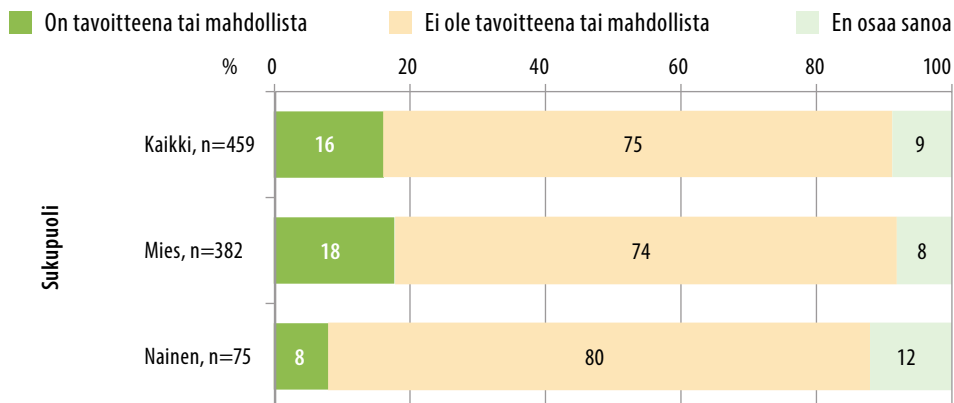
Veneen ja vapaa-ajan asunnon jakamista tiedusteltiin myös muodossa Annamme mökkiämme tai venettämme tuttujen käyttöön aiempaa enemmän silloin kun emme itse sitä käytä. Tuttujen henkilöiden kohdalla noin 40 % vastaajista piti tavoitteellisena lisätä jakamista.

Tuloksista on selvästi havaittavissa, että tutuille ja perheenjäsenille mökin tai veneen käyttöön antaminen on aivan eri asia kuin tuntemattomille lainaaminen. Periaatteessa kehittyneiden arvostelu- ja palautejärjestelmien pitäisi mahdollistaa se, että myös tuntematon henkilö voitaisiin kokea yhtä lailla luotettavaksi. Saaristoalueiden elinkeinoille olisi hyödyksi, jos nuoremmat sukupolvet voisivat hyödyntää sukulaisten vapaa-ajan asuntoja ja veneitä ja näin lisätä käyttövuorokausia ja taloudellista toiminnallisuutta saaristo- ja vesistöalueilla.

”Lapset ja lastenlapset saavat käyttää niin paljon kuin haluavat”. (vapaa-ajan asukas, ikä 60 -70 vuotta)

Kaikista vastaajista noin joka kymmenes piti tavoitteellisena oman asunnon vuokraamista muille mökillä oleskelun tai lomamatkan aikana. Vakituiset asukkaat saaristokunnissa pitivät asiaa muita ryhmiä tavoitteellisempänä. Korkea ikä vaikutti laskevasti halukkuuteen tarjota asuntoa vuokralle. Osa vapaa-ajan asukkaista oleskelee mökillä käytännössä esimerkiksi koko kesän, ja mökki vastaa varustelultaan omakotitaloa. Olisi voinut olettaa, että tässä ryhmässä vakituisen asunnon vuokraaminen näyttäytyisi kiinnostavampana.

VENEEN OMISTAJAT

Kuvio 8. Kysymys: Harkitsemme perinteisen veneen omistamisen sijaan veneen osaomistusta, vuokralle ottamista tai venepoolia

Veneenomistajilta kysyttiin halukkuutta siirtyä perinteisestä veneen omistamisesta erilaisiin yhteisomistajuuden muotoihin. Kaikista veneenomistajista 16 % piti tätä tavoitteellisenä. Mitä korkeampi koulutus vastaajalla oli, sitä useammin yhteisomistajuuden muotoja pidettiin tavoitteellisena. Avovastausten perusteella ei ole olemassa vielä laajassa mittakaavassa sellaista palvelua, mikä tekisi yhteisomistamisesta riittävän kiinnostavaa.

”Veneily on kallis harrastus, mutta monista eri syistä ajatus siitä, että sen kustannuksia voisi jakaa muiden kesken, ei ole realistinen.” (veneilijä, ikä 40-50 vuotta)

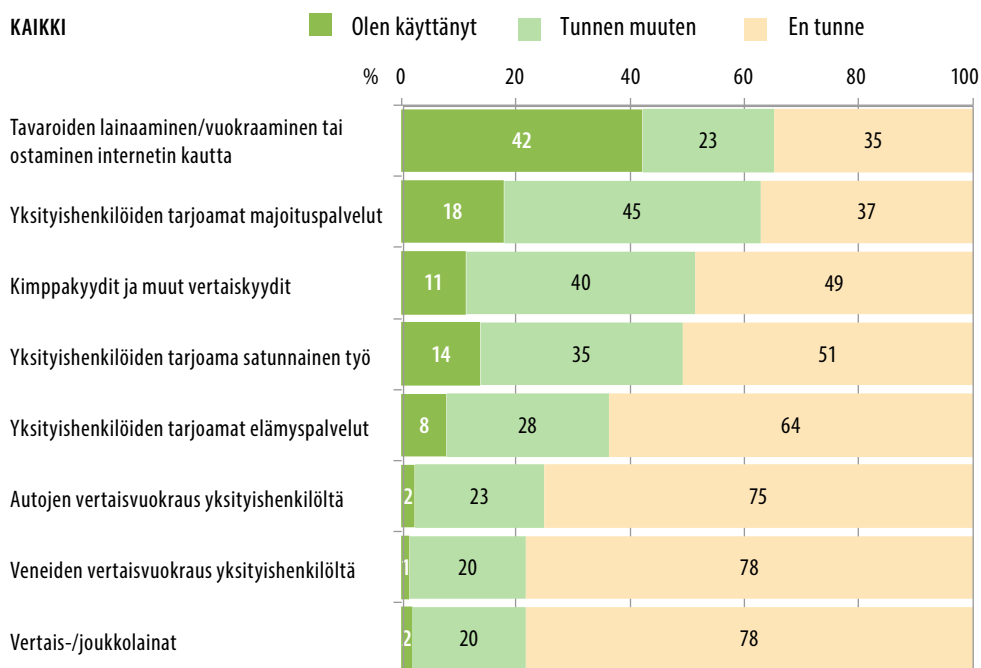
Haastatteluiden perusteella veneiden vertaisvuokraus kasvaa koko ajan ja uusia vertaisvuokrattavia veneitä tulee tarjolle. Veneissä on myös melko hyvä tuotto-odotus. Keskimäärin hinta kesäkuukausina on noin 1000-1500 euroa viikkoa kohden. Muutaman viikon vuokralla voi huomattavasti pienentää omia kustannuksia verrattuna siihen, että vene lojuisi satamassa. Omistajalla voi olla jopa varmempi olo veneen kunnosta ja teknisestä toimivuudesta sen ollessa vuorakäytössä kuin sen seisoessa kotisatamassa. Jos myös ennen vuotta 1998 rekisteröityä venettä voisi vertaisvuokrata, monipuolistaisi se tarjontaa, toisi markkinoille myös halvempia vaihtoehtoja sekä käytännössä loisi jakamiseen perustuvan mallin yhä useammin aidoksi vaihtoehdoksi veneen omistamiselle.

Veneiden vertaisvuokraus mahdollistaa myös aktiiviveneilijöille pääsyn uusille vesistöalueille. Matkanteko Saimaan vesistöstä merialueella on suhteellisen vaivalloista, ja sisävesistöltä toiselle siirtyminen omalla veneellä vaatii maantiekuljetusta.

10.3 Jakamistalouden tunteminen

Vastaajilta tiedusteltiin, missä määrin he tuntevat eri jakamistalouden muotoja ja malleja. Palveluista tietäminen on ensimmäinen askel palvelun käyttöönotolle asiakkaana. Oma-kohtaiset kokemukset palvelusta lisäävät kiinnostusta ja madaltavat kynnystä siirtyä palvelun tarjoajaksi. Vastaajat tunsivat eri jakamistalouden muotoja melko vaihtelevasti. Kaikista vastaajista 42 % on lainannut, vuokrannut tai ostanut tavaroita internetin kautta. Näihin vastauksiin kuuluu kysymyksen asettelusta johtuen siten myös muuta kuin jakamiseen perustuvaa vaihtoa internetin välityksellä.

Noin viidennes vastaajista oli käyttänyt yksityishenkilöiden tarjoamia majoituspalveluita. Satunnaista työapua oli hyödyntänyt noin 14 % vastaajista. Tämän lisäksi noin 20 % vastaajista tunsivat näitä palveluita, vaikka ei ollut niitä käyttänyt. Kolmannes vastaajista ei tuntenut näitä palveluita lainkaan. Käyttökokemukset eri palveluista kasvoivat selvästi koulutustason mukaan ja laskivat puolestaan iän kasvaessa. Maantieteellisellä asuinpaikalla tai sukupuolella ei ollut tähän vaikutusta.

Kuvio 9. Kysymys: Kuinka hyvin tunnette seuraavia internetin välityksellä toimivia palveluja?

Yksityishenkilöiden tarjoamia majoituspalveluita oli käyttänyt vajaa viidennes vastaajista.. Majoituspalveluiden käyttökokemukset vähenivät iän kasvaessa. Korkea koulutustaso ja suurempi kotitalouden koko vaikuttivat majoituspalveluiden käyttöön lisäävästi. Vesistö- ja saaristoalueilla asuvat olivat käyttäneet muita ryhmiä huomattavasti vähemmän kotimajoitusta. Kotimajoitus on ollut selvästi näkyvin ja eniten julkisuutta saanut jakamistalouteen perustuva ansaintamalli, joten sen hyvä tunnettavuus ei ole sinällään yllätys. Selvästi heikommin tunnetaan samaan toimintalogiikkaan perustuvat mallit, joissa vuokraamisen kohteena on jokin muu asia kuin oma asunto.

Yksityishenkilöiden tarjoamaa satunnaista työtä oli käyttänyt 14 % vastaajista. Sen lisäksi se oli muuten tuttua noin kolmannekselle vastaajista. Satunnaisen työavun hyödyntäminen kasvoi iän kasvaessa ja oli korkeampi muualla kuin saaristokunnissa asuvilla. Vastaukset vaikuttavat loogisilta, koska työavun tarve kasvaa iän myötä ja toisaalta saaristokunnissa palvelua voi olla nykyään niukalti tarjolla. Periaatteellinen kysyntä palveluille on suurempi, kuten aiemmin ilmeni. Vastaajista 42 % ilmoitti olevansa halukas hyödyntämään keikkatyötä. Joko riittävää ja sopivaa tarjontaa ei ole olemassa, tai kynnys siirtyä aikomuksesta käytäntöön on suuri.

Veneiden ja autojen vertaisvuokraus on kyselyn perusteella vielä hyvin marginaalista. Veneiden ja autojen vertaisvuokrausta oli hyödyntänyt vain 1-2 % vastaajista. Palvelut tunsivat noin viidennes kaikista vastanneista. Veneilijät eivät tunteneet veneiden vertaisvuokrausta muita ryhmiä paremmin.

Tunnettavuuden lisäämisessä on paljon tehtävää autojen ja veneiden osalta. Niiden jakamislustoja pyörittävät uudet verrattain pienet yritykset. Markkinointikustannukset muodostuvat niille helposti liian suuriksi. Erilaisten yhteistyökumppaneiden kanssa voidaan kuitenkin saavuttaa suuria massoja kohtuullisen edullisesti. Tässä välittävänä toimijana voi olla myös kunta esimerkiksi järjestämällä yhteisiä tilaisuuksia ja osallistumalla markkinointiin osana kiertotalouden ja kestävä kehityksen hankkeita.

”Jakamistaloudessa pitäisi olla paikallinen portaali ja kunnan olisi hyvä mainostaa ja promota portaalia erilaisissa tapahtumissa, torilla, info-pisteessä ja nettisivuilla” (vapaa-ajan asukas)

Toimijoiden keskuudessa on tunnistettu sukupolvieroja valmiudessa vuokraustoimintaan ja siinä, miten eri ryhmiä saavutetaan markkinoinnissa. Markkinointityö tulee tehdä eri tavalla vanhempien ikäryhmien saavuttamiseksi. Vaikka kokemuksia on vielä niukasti, myös autojen ja veneiden vertaisvuokrauksen voi olettaa kasvavan mahdollisesti nopeastikin, kun positiiviset kokemukset alkavat levitä ja palveluiden tunnettavuus paranee. Jakamistalouden taustalla vaikuttavien megatrendien osalta ei pitäisi olla suurta väliä, onko vuokrat-

tava kohde asunto, auto tai vene. Varsinkin kun myös vakuutusyhtiöt tarjoavat jo sopivia vakuutuksia. Myös alustojen periaatteet ovat tuttuja asunnon vuokraamisen kautta.

Saaristoalueilla ei harvan asutuksen takia saavuteta sellaista palveluvarmuutta, jotta omasta autosta voisi luopua kokonaan. Kaupungeissa, joissa on myös tarjolla vaihtoehtoisia kulkumuotoja, se on mahdollista. Saaristoalueilla tarvitaan omia toimintatapoja. Yksi tällainen voisi olla auton omistava henkilö, joka asuu vierasvenesataman lähetyvillä ja tarjoaa autoaan matkaveneilijöille vuokrattavaksi. Näin veneilijät pääsisivät matkaamaan myös satamasta lähialueille, esim. nähtävyyksiin, mikä kokonaisuutena lisäisi vierasvenesataman vetovoimaisuutta. Auton vertaisvuokrausta voisi harjoittaa myös vierasvenesataman ylläpitäjä.

Kaikista vastaajista kimppekyytejä ja muita vertaiskyytejä oli hyödyntänyt vajaa kymmenes vastaaja ja noin 40 % vastaajista tunsikin kimppekyydit jotakin muuta kautta. Taksipalveluyhtiö Uber on saanut myös paljon julkisuutta ja sen toimintaa on pohdittu kriittisestikin julkisuudessa, mikä vaikuttanee tuloksiin. Haastatteluiden perusteella kimppekyydeille ja vertaiskyydeille olisi kysyntää saaristossa, jossa kulkuyhteydet ovat usein huonot. Tämä koskee myös venetaksipalveluja. Haastatteluissa ilmeni, että saaristossa on vielä paljon ali hyödynnettyjä resursseja, kuten erilaisia luontokohteita. Niiden saavutettavuus on kuitenkin haaste, koska majoituskapasiteetti voi olla niukkaa ja erilaisia räätälöityä kuljetuspalveluita on vähän tarjolla.

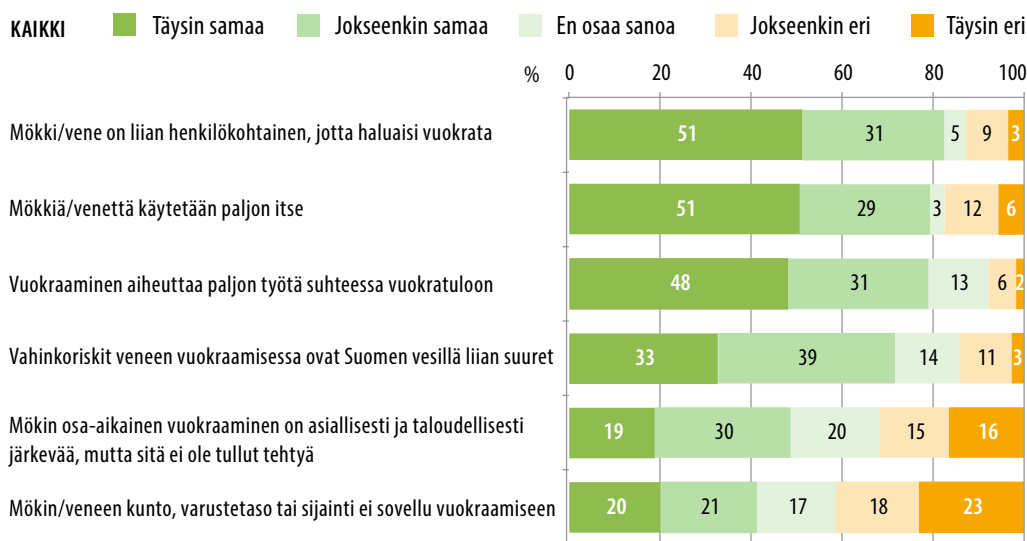
Kokemukseen perustuen yksityishenkilöiden tarjoamat elämyspalvelut tunsikin 8 % vastaajista. Muuten ne tunsikin kolmannes vastaajista. Kokemuksia on voinut kertyä myös ulkomailta. Selvitykseen haastateltu saaristossa elämyspalveluita tuottava yksityishenkilö mainitsi, että hänellä on usean vuoden ajalta vain hyviä kokemuksia. Asiakkaina on ollut verrattain varakkaita turisteja, joita on kiinnostanut autenttiset kokemukset saaristossa ja perinteisten matkaoppaiden ulkopuoliset nähtävyydet. Tällaiset hyvin tuotteistetut yksittäisten ihmisten tarjoamat elämyspalvelut voivat ohjata alueelle matkailijoita, joita ei muuten tulisi. Suomen turvallinen maine houkuttelee myös esimerkiksi lapsiperheitä. Paikalliset asukkaat ovat sen sijaan hyvistä kokemuksista huolimatta suhtautuneet toimintaan epäluuloisesti.

”Paikalliset ovat olleet arkoja asian suhteen, myös suoranaisia pelkoja tuntemattomia kohtaan on olemassa. Tällainen muutos kulttuurissa tapahtuu vähitellen täällä.”

Kokonaisuutena jakamistalouden palveluista vastaajilla oli vielä melko vähän henkilökohtaista kokemusta. Esimerkiksi selvityksen aihealueista veneilyn osalta vertaisvuokrauksesta oli kokemusta vain yhdellä prosentilla vastaajista. Monen palvelumallin osalta tarjontapotentiaali on vielä suppea. Vaikka joutilaita resursseja on olemassa, on niiden tarjonta markkinoille vielä vähäistä, koska kokemusta asiasta ei ole.

10.4 Jakamistalouden käytännön haasteet

Vastaajilta tiedusteltiin, miten eri käytännön asiat vaikuttavat halukkuuteen jakaa ja vuokrata asioita. Kaikista vastaajista noin 80 % oli ainakin jokseenkin samaa mieltä siitä, että mökki tai vene on liian henkilökohtainen asia vuokrattavaksi. Tämä ilmeni myös avovastauksissa selvästi.

Kuvio 10. Kysymys: Vaikuttavatko seuraavat asiat halukkuuteen antaa mökkiänne/venettänne vuokralle?

”Vuokraaminen ei tule kyseeseen, liian henkilökohtainen paikka ja kova työ tehty” (vapaa-ajan asukas, ikä 40-50 vuotta).

”Mielenkiintoinen aihe. Uskon että ihmistyyppistä riippuen jakamistalous lisääntyy entisestään. Toisaalta tunnistan itsessäni sen ihmistyyppin jolle vene ja koti ovat nimenomaan liian henkilökohtainen asia, jotta voisin esim. vuokrata sitä.” (veneilijä, ikä 30-40 vuotta).

Etenkin vanhempien ikäpolvien osalta vene, auto ja mökki ovat olleet perinteisesti vaurauden ja ahkeruuden symboleita, ja vuokraamiseen on liittynyt jopa negatiivisia mielikuvia. Nuorempien sukupolvien kohdalla korostuu elämyksellisyys. Jakamistalous osaltaan mahdollistaa eri asioiden kokemisen entistä paremmin, koska omat varat eivät ole näin sidottuna yhteen asiaan, kuten kesämökkiin tai veneeseen. Selkeä haaste jakamistalouden yleistymiselle on vahva omistamista arvostava asenneilmapiiri. Vertaisvuokraajat ovat tottuneet tiettyyn rosoisuuteen, eivätkä oleta palvelulta samoja ominaisuuksia kuin perinteisessä vuokraustoiminnassa.

”Mökillä on paljon kalastus- ja harrastusvälineitä sekä työkaluja. Näiden siirtäminen pois vuokralaisten edestä hankalaa. Mökki on henkilökohtainen asia. Ei jaeta muille!”
(vapaa-ajanasukas, ikä 50-60 vuotta).

Vastaajista noin 70 % oli ainakin jokseenkin samaa mieltä myös siitä, että mökkiä tai venettä käytetään niin paljon itse, että vuokraustoiminta ei ole otollista. Alle 50-vuotiaat olivat vähemmän samaa mieltä kuin muut ryhmät asiasta, mikä selittyy työelämän rajoituksilla ja esimerkiksi ns. ruuhkavuosilla. Alle 50-vuotiaiden kesämökin omistajien keskimääräinen mökin käyttöaste onkin 62 vuorokautta ja yli 65-vuotiailla 87. Aineiston perusteella korkea käyttöaste on joillekin henkilöille selvä rajoite mökin tai veneen vuokraamiselle. Veneiden osalta käyttöasteet ovat harvoin niin korkeita, että vuokraaminen olisi siitä näkökulmasta mahdotonta.

”Ei tule mieleenkään antaa mökkiä vieraille käyttöön. Olemme siellä kesäkuukaudet ja talvella kaikki viikonloput” (vapaa-ajanasukas, ikä 60-70 vuotta).

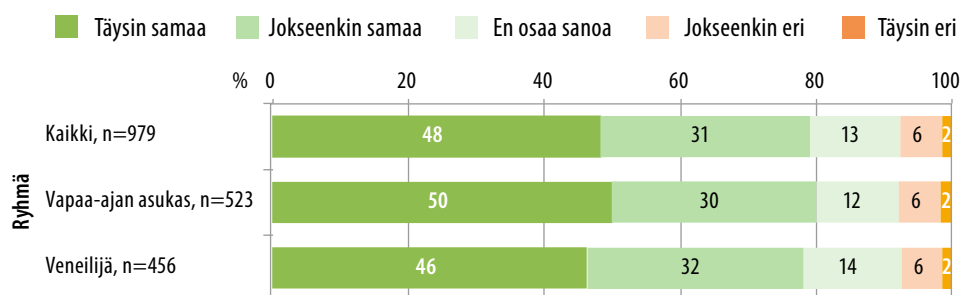
”Asumme kesäasunnolla vakituisesti huhtikuusta-lokakuuhun. Lapset ja lastenlapset käyttävät säännöllisesti viikoittain” (vapaa-ajanasukas, ikä 60-70 vuotta).

Vastaajista noin 40 % oli ainakin jokseenkin sitä mieltä siitä, että mökin tai veneen kunto, varustetaso tai sijainti ei sovellu vuokraamiseen. Saman verran oli niitä, jotka olivat asiasta eri mieltä. Perinteisessä mökkivuokrauksessa huonokuntoisuus selvästi rajoittaa potentiaalisten vuokraajien määrää. Vuokraajalta vaaditaan tiettyä mökkeilyosaamista esimerkiksi liittyen ruuanlaittoon ja lämmitykseen, jos juoksevaa vettä ei ole saatavilla ja esimerkiksi sähköjä ei ole. Jos mökin vuokraamisen ohella tuotetaan elämyspalveluita ja toimitaan ns. mökkioppaana, nousevat autenttiset kokemukset vetovoimatekijöiksi.

Kuten aikaisempien väittämien kohdalla, vuokraustoimintaa pidetään yhtä aikaa asiallisena ja taloudellisesti järkevänä, vaikka siihen ei osallistuttaisi. Tärkeä tulos on kuitenkin se, että vuokraustoimintaa pidetään ylipäättänsä järkevänä. Tämä voi luoda pohjaa osallistumiseen mahdollisesti jossain toisessa elämänvaiheessa. Esimerkiksi autojen vertaisvuokraukseen tulee koko ajan mukaan uusia autoja ja niitä poistuu ihmisten elämäntilanteiden muuttuessa. Elämänmuutostilanteissa mietitään usein eri vaihtoehtoja kustannusnäkökulmasta. Oman käyttötarpeen mukaan myös esimerkiksi oman veneen käyttöaste saattaa muuttua olennaisesti pienten lasten kanssa tai mökin, jos muuttaa esimerkiksi työn perässä kauemmaksi omasta mökistään.

Vaikka jakamistalouden taustalla on ekologisista ja kulttuurisista muutosajureita, palveluntarjoajaksi ryhtyminen perustuu kuitenkin lopulta tuotto-odotukseen eli jakamistalous ei sinällään erotu muusta perinteisestä vaihdannasta. Kyselyn vastaajista noin 80 % oli ainakin jokseenkin samaa mieltä siitä, että vapaa-ajan asunnon tai veneen vuokraaminen

aiheuttaa paljon työtä suhteessa siitä saatavaan tuloon. Korkea ikä ja matala koulutusaste kasvattivat niiden osuutta, jotka olivat täysin samaa mieltä asiasta. Työn paljous tarkoittaa eri asioita eri ihmisille. Käytännössä oman veneen tai auton liittäminen jakamistalouspalveluun on helppoa. Perustason internet-osaaminen on tietysti välttämättömyys, mutta myös tähän asiaan on apua tarjolla. Jokainen voi itse vaikuttaa siihen kuinka paljon työtä vuokraaminen aiheuttaa, ja millaisia tuloja odottaa saavansa. Hyvät kuvat vuokrattavasta kohteesta ja asialliset esittelytekstit ovat tärkeitä. Oma tuote ei välttämättä kiinnosta ennen kuin vertaisarvioita on olemassa. Omaa markkinointia voi tehdä sosiaalisen median kanavissa tai esimerkiksi kertomalla omassa naapurustossa, että on liittänyt autonsa jakamistalouspalveluun.

Kuvio 11. Väittämä: Vuokraaminen aiheuttaa paljon työtä suhteessa vuokratuloon

Myös vahinkoriskit nähtiin merkittävänä esteinä veneen vuokraamiselle, noin 80 % oli tätä mieltä asiasta. Avovastauksissa esiin nousivat laajemminkin erilaiset vakuutuksiin ja mahdollisiin riitatilanteisiin liittyvät asiat. Vakuutustarjonnan osalta tilanne ja tarjonta on monipuolistunut viime vuosina.

”Venevakuutusten hinnoittelu on ainakin purjeveneen vuokraamisessa se hankala tekijä. Lisäksi tulee tietysti se, että vanhemmissa veneissä on kaikenlaisia itselle ilmiselviä asioita, joista ei kuitenkaan ole olemassa kattavaa dokumentaatiota. Niiden dokumentoinnissa / viestimisessä muulle käyttäjälle on työtä” (veneilijä).

Vastauksissa toivottiin myös uusia vuokraamista helpottavia malleja. Pyrkimyksenä on, että jakamistalousalustan kautta on hoidettavissa esimerkiksi vakuutus- ja viranomaisasiat. Alustojen ylläpitäjien kannattaa keskittää nämä asiat uusien asiakkaiden houkuttelemiseksi.

Aloittelevia jakamistalustoja hyödyttäisi, jos ne saavat yhteistyöjärjestelyillä palveluntarjoajien vertaisarviointeja muilta alustoilta käyttöönsä. Yritysten välinen yhteistyö hyödyttää myös asiakkaita, jos kaikkiin palveluihin ei tarvitse kirjautua ja syöttää tietoja erikseen eikä aloittaa luottamuksellisen ja vakaan vuokranantajan maineen rakentamista uudestaan

vain siksi, että asettaa jaettavaksi uuden asian. Myös toiselle alustalle tehtyä vahvaa tunnistusta voisi edelleen hyödyntää toisella alustalla Eri jakamistalouden alustojen välisen tiedonvaihdon sujuvoittaminen hyödyttäisi laajasti kaikkien jakamistaloustoimijoiden toimintaa ja nopeuttaisi ilmiön leviämistä.

"Tarvitaan esimerkkejä, tietoa sopimuksista, riskienhallinnasta. Voisin harkita veneen/asunnon vuokrausta turvalliselle 'Vuokra Oy:lle', joka hoitaa sopimukset ja riskit, ja palauttaa virheettömänä/korjattuna." (veneilijä, ikä 60-70 vuotta).

11 Tuloksia ja johtopäätöksiä

Tulosten perusteella voidaan todeta, että jakamistalous ilmiönä on vielä uusi ja suhteellisen tuntematon asia, vastaajat näkivät sen olevan vasta tuloillaan.

Ikäluokkien suhtautumisessa ilmiöön on suuria eroja. Nuorimmat vastaajat suhtautuvat odotetusti ilmiöön myönteisemmin kuin vanhemmat, ja he ovat myös tietoisimpia jakamistalouden moninaisista mahdollisuuksista. Myös korkeimmin koulutetut suhtautuvat positiivisesti jakamistalouteen. He ovat myös valmiita olemaan aktiivisia jakamistalouden toimijoita. Lisäksi kotitalouden koon kasvaessa myönteinen suhtautuminen jakamistalouteen kasvaa.

Jakamisesta aiheutuvaan työmäärään ja tuotto-odotukseen vaikuttaa se, mitä on jakamassa. Veneiden osalta jo muutaman viikon vuokraus tuottaa melko hyvän tulon suhteessa veneen vuosittaisen ylläpidon kustannuksiin, koska vaihtoehtona on, että vene olisi usein vain tyhjiään ilman käyttöä. Haastatteluun perustuen auton kiinteistä kustannuksista voi saada katettua jopa puolet. Vanhemmassa, mutta hyväkuntoisessa autossa, jossa pääomakuluja ei juuri enää ole, tuotto-odotus voi olla parempikin.

Vapaa-ajan asunnon vuokraamisessa työläyteen vaikuttaa oman kodin etäisyys vapaa-ajan asunnosta, jos ei ulkoista siivousta, opastusta ja avainten luovutusta. Elämyspalveluja tarjottaessa voi itse määrätä kuinka paljon töitä tekee. Jos elämyspalveluihin ja kipparoituihin veneilypalveluihin liittyy ruoan ja alkoholin anniskelua, ovat alkupanostukset huomattavat. Tällöin joutuu mm. maksamaan erilaisia viranomaismaksuja ja hankkimaan tarvittavia todistuksia. Kannustimet tarjota pienimuotoista työtä vähenevät nopeasti, jos ensimmäisen vuoden kulut ovat korkeat. Veneilypalveluihin liittyy myös pakollisia vakuutusmaksuja ja veneen katsastus vuokravenekäyttöön.

Jakamistalouden eri alustat ja palvelut voivat houkutella uusia kotimaisia ja ulkomaisia kohderyhmiä liikkeelle saaristoon ja nostaa joutilaiden resurssien käyttöastetta tuoden tulovirtoja saaristo- ja vesistöalueille. Jotta saaristo- ja veneilyalueet ovat kokonaisuutena vetovoimaisia kohteita ja joissa halutaan viettää aikaa veneilyn, vapaa-ajan asumisen ja elämyspalveluiden parissa, tulee jakamistalouden mallit huomioida myös alueiden perusinfrastruktuurissa ja kuntien elinkeinopolitiikassa ja markkinoinnissa. Kuntien elinkeino-

politiikassa on hahmotettava uudella tavalla yksityisten henkilöiden tarjoamien palveluiden potentiaali perinteisiä matkailupalveluita tuottavien yritysten rinnalla. Kunta voi osallistua myös aktiivisesti jakamistalouteen laittamalla esimerkiksi vuokra-asuntoyhtiöiden tyhjillään olevia asuntoja alustoille jakoon ja kasvattamalla kunnan omistamien ajoneuvojen käyttöastetta esimerkiksi laittamalla ne vuokralle viikonlopuksi.

Vesistöalueiden on oltava kokonaisvaltaisesti mielenkiintoisia ja palveluiden hyvätasoisia sekä käytännöllisiä jakamistalouden näkökulmasta. Tämä tarkoittaa esimerkiksi veneiden kotisatamien osalta käytännönläheisiä ja uusia ratkaisuja kuten lukkojen koodilukituksia, jätteen keruuta kotisatamissa ja turvallisia pitkäaikaisia pysäköintimahdollisuuksia muillekin kuin venepaikan haltijoille. Näillä sinällään pienillä toimenpiteillä madalletaan kynnystä hankkia jakamistalouden palveluja ja osallistua niiden tarjontaan, vähentämällä samalla työmäärää.

Parhaiten vastaajat tunsivat yksityishenkilöiden tarjoamat majoituspalvelut ja internetin välityksellä tapahtuvan käytetyn tavarain ostamisen. Lähes kolmannes ei ole kuitenkaan edes tehnyt ostoksia internetin kautta. Autojen ja veneiden vertaisvuokrausta ei ole paljon käytetty. Vain noin kymmenes on käyttänyt esimerkiksi jakamistalouteen perustuvia kyytipalveluita. Mökkien ja veneiden omistajien keskuudessa vertaisvuokraus on nykyisellään vielä hyvin harvinaista.

Kun huomioidaan jakamistalouteen liittyvät asenteet, kokemus ja käytännön toimet, vastaajista vajaa viidennes voidaan luokitella aktiivisiksi jakamistalouden osallistujiksi. Kokonaisuutena noin kolmannessa kaikista vastaajista on jakamistaloudesta epätietoisia tai muuten epävarmoja sen hyödyistä, haitoista ja mahdollisuuksista. Usein jakamistalouden hyötyjä ei nähdä siitä koituvaa vaivannäköä suuremmaksi.

Tiedon välittämiselle jakamistalouden hyödyistä ja mahdollisuuksista on selkeästi tarvetta. Nuoria, jotka tuntevat aihealueen paremmin, voitaisiin hyödyntää viestinviejinä. Tiedon ja käytön lisääntymisen edellytyksenä ovat myös toimivat laajakaistayhteydet. Huippunopeat ja moitteettomasti toimivat yhteydet ovat jo nyt arkielämän ja liiketoiminnan edellytys. Tulevaisuudessa kapasiteettitarpeet vain kasvavat esimerkiksi digitaalisen liiketoiminnan, jakamistalouden ja julkisten palvelujen digitalisoituessa ja viihdekäytön kasvaessa voimakkaasti. Jakamistalouden leviämisen tukeksi tarvitaan myös helppokäyttöisiä sovelluksia, jotka huomioisivat esimerkiksi kasvavan ikääntyvän väestön digitaidot.

Vastauksista ilmeni, että halukkuutta tarjota palveluita ja lainata tavaroita toisille oli huomattavasti vähäisempää kuin halua hankkia niitä toisilta. Eniten oli halukkuutta hankkia työapua. Jotta kysyntä ja tarjonta kohtaisivat erityisesti harvaanasutuilla alueilla, tulisi paikallisesti tehdä kartoitustyö nykytilanteesta.

Vaikka potentiaalisia joutilaita resursseja on olemassa, niiden tarjoaminen markkinoille on vielä vähäistä. Rajoitteina ovat muun muassa huonot kokemukset vuokraamisesta, vahin-

kovastuukysymykset ja vuokraamisen työläys. Lisäksi veneitä, omaa asuntoja ja mökkiä pidetään usein aivan liian henkilökohtaisina asioina luovutettavaksi vieraiden ihmisten käyttöön. Kuitenkin perheen ja suvun sisällä olemassa olevia resursseja, kuten vajaalla käytöllä olevaa mökkiä, hyödynnetään laajasti. Aineiston perusteella myös veneiden ja mökkien korkea oman käytön aste on rajoite mökin tai veneen edelleen vuokraamiselle.

Joutilaiden resurssien lisäksi jakamistalous edellyttää, että toimijat jakavat yhteisen käsityksen jakamistalouden hyödyistä. Riittävän useilla on oltava yhteinen arvomaailma ja usko yhteiseen tekemiseen, joka perustuu vastavuoroisuuteen ja luottamukseen. Selvityksen perusteella tällä hetkellä vallitsevat melko vahvasti omistamista korostavat arvot ja epäluottamus, että vuokraajat kohtelisivat vuokranantajan omaisuutta asiallisesti. Käsitys ei edistä jakamistalouden laajempaa leviämistä käytäntöön, vaikka periaatteessa jakamistaloutta kannatetaankin. Vertaisarviointijärjestelmät jakamistalousalustoilla on laadittu hälventämään epäluuloisuutta ja lisäämään keskinäistä luottamusta, mutta uusilla alustoilla kestää kuitenkin aikansa, että käyttäjäarviointeja syntyy.

Jakamistalouden myönteisempiä asioita on se, että sen kautta voidaan merkittävästi tehostaa alihyödynnettyjen resurssien kuten tilojen käyttöä. Miten hyödyntämättömät resurssit saadaan näkyväksi ja hyötykäyttöön, on asia, johon kuntatasolla tulee panostaa. Hyödyntämättömät resurssit eivät ole vain yksityisten tahojen omistuksessa vaan myös julkisten, kuten kuntien, omistuksessa.

Myönteisiä piirteitä ovat myös megatrendeiksikin tunnistetut yhteisöllisyys ja vastuullisuus. Kuitenkin taloudelliset tekijät vaikuttavat selvästi eniten jakamistalouteen osallistumiseen. Myös saaristossa asia on tärkeä, sillä veneilyn ja mökkeilyn tuomat talousvaikutukset ovat merkittäviä osalle kuntia ja alueita. Esimerkiksi hyödyntämällä kesämökkejä majoitustiloina, voidaan vahvistaa harvaan asuttujen alueiden elinvoimaa ja aluetaloutta.

Vaikka perinteiset majoitustarjoajat saattavat menettää osan omasta majoitustulostaan, lisää kotimajoitus tutkimusten mukaan alueen matkailutuloa kokonaisuutena, lisääntyneenä muiden palvelujen käyttönä. Lisäksi vajaakäyttöisten resurssien ja uusien jakamistalouteen perustuvien palveluiden kuten kotiruokailujen ja paikallisten opastamien retkien tuominen markkinoille mahdollistaa uusien matkailun rahavirtojen ohjaamisen saaristoon.

Veneily ja mökkeily ovat myös tyypillisiä alueille, jotka muuten kärsivät muuttotappiosta ja väestön ikääntymisestä. Vakinaisten asukkaiden vähentyessä, kasvukeskusten asukkaiden vapaa-ajanvieton rooli korostuu yhä useammassa kunnassa. Veneilyyn ja mökkeilyyn liittyvä omistaminen ei kuitenkaan aina kiinnosta uusia sukupolvia. Ne ovat heille usein harrastuksia muiden asioiden joukossa. Saaristo- ja vesistöalueille veneilyyn ja vapaa-ajanasumiseen liittyvillä jakamistalouden eri mallien avulla voitaisiin luoda uutta, nuorempia sukupolvia kiinnostavaa, tarjontaa. Kysyntään vastaaminen edellyttää myös uusien ohjeispalvelujen kehittämistä.

Yhtenä haasteena jakamistalouden leviämislle tulevaisuudessa voi kuitenkin olla se, että nuorten sukupolvien luomalle erilaiselle vuokra – ja yhteisomistajuusmallien kysynnälle ei ole tarjontaa, haasteena on yleinen haluttomuus vuokraukseen. Vastaajista reilusti yli puolet ilmoitti, että ei aio vuokrata esimerkiksi mökkiään tai ei harkitse veneen omistamisen sijaan veneen jonkinlaista osaomistusta. Suurin syy tälle oli vuokraamisen työläys suhteessa hyötyihin. Uudenzalaisille vuokrausta helpottaville toimille, kuten helpommille digisovelluksille ja selkeämmille säädöksiin liittyville ohjeistuksille, on siis tarvetta.

Koska ns. sukupolvimatkailu ja kaveriporukoiden matkailu sekä kiinnostus uudenzalaisiin majoitusvaihtoehtoihin ja paikalliseen elämäntapaan on kasvamassa, kysyntää mökkimajoitukselle odotetaan myös tulevaisuudessa. Esimerkiksi kotimajoitus sopii usein paremmin suuremman matkaseurueen tarpeisiin kuin perinteinen hotelli. Lisäksi vuokrauksen yhteydessä odotetaan tarjottavan lisäpalveluna esimerkiksi kuljetusta mökille tai saunan lämmityksen opastusta. Nämä tarpeet voivat puolestaan luoda uudenzalaisia työllistymismahdollisuuksia paikallisille.

Matkailuun, mökkeilyyn ja veneilyyn liittyvät trendit kuten tulevien sukupolvien suhde omistamiseen, vastuullisuuden arvostuksen kasvu, odotukset digitaalisuuteen liittyen ja suhde vapaa-aikaan, tukevat jakamistalouteen liittyvien palvelujen kehittämistä ja kehittymistä myös saaristoalueilla. Lisäksi saaristoalueiden väestön ikääntyminen luo tarvetta uudenzalaisille palveluille kuten kyydit, kuljetuspalvelut sekä kodin- ja mökin kunnostus ja ylläpito. Matkailijat puolestaan haluavat kokea paikallista elämäntapaa aidossa ympäristössä, johon saaristo ja sen jakamistalouden myötä lisääntyvät ja monipuolistuvat palvelut luovat mahdollisuuksia.

Selvityksen perusteella jakamistaloudella on paljon piilevää potentiaalia saaristo- ja vesistöalueilla. Tämä edellyttää kuitenkin esimerkiksi vuokrauskäytäntöjen toteuttamista nykyistä helpommalla tavalla, jotta vuokraamisesta voi saada siitä aiheutuvan työmäärän kompensoivan tulon. Lisäksi uudenzalaisille toimintatavoille ja asiakaslähtöisille palveluille kuten esimerkiksi oman veneen tarjoaminen vuokraajalle kipparin kera, on kasvavaa kysyntää.

On huomioitavaa, että jakamistalouteen liittyy myös yhteiskunnallisia haasteita. Matkailussa kotimajoitustarjonnan lisääntymisen myötä joidenkin suosittujen matkailukaupunkien keskustoien asuntojen hinnat ovat nousseet, joihin on reagoitu yhteiskunnan asettamin kielloin.

Muutos kohti uutta ajattelutapaa vie aikaa. Saaristoalueiden jakamistalouden edistämiseen liittyvät moninaiset kehittämistarpeet tulee kuitenkin käynnistää mahdollisimman nopealla aikataululla, jotta hyödyt saadaan mahdollisimman nopeasti ja tehokkaasti hyödynnettyä. Samaan aikaan on turvattava yhteiskunnalliset vero- ja työehtoveloitteensa hoitavien yritysten kilpailukyky.

Parhaimmillaan jakamistalous mahdollistaa harvaanasutuilla saaristo- ja vesistöalueille uudenlaisen aluekehityksen viitekehyksen, jossa kasvu syntyy aidosti alihyödynnettyjen paikallisten vetovoimatekijöiden ja resurssien hyödyntämisestä paikallisyhteisön voimin. Tämä ei ole ristiriidassa perinteisen yritystoiminnan kanssa, koska sille riittävää väestöpohjaa tai turistikvirtoja ei ole olemassa kaikkialla saaristoalueilla. Näillä alueilla tulevaisuudessa matkailun palveluverkko voi syntyä yksittäisten henkilöiden tarjoamien palveluiden ympärille. Kunnan elinkeinopolitiikan osalta tämä tarkoittaa jakamistalouden mahdollisuuksien ymmärtämistä sekä osittaista muutosta perinteisestä yritystoiminnan tukemisesta kohti yksityishenkilöiden mahdollisuuksien vahvistamiseen matkailupalveluiden tuottajina.

Jakamistalouden vahvistuminen saaristoalueilla ja muodostuminen merkittäväksi hyvinvointia ja tuloa tuovaksi lähteeksi edellyttää valtion, maakuntien, kuntien ja yksityisten toimijoiden panostuksia.

Selvityksen pohjalta esitetään seuraavia kehittämistoimenpiteitä:

- 1) lainsäädäntöä ja viranomaisohjeistuksia kehitetään vastaamaan jakamistalouden tarpeita. Tämä tehdään siten, että turvataan olemassa olevien yhteiskunnan hyväksymiä yritystoiminnan ehtoja noudattavien yritysten toimintaedellytykset ja että itse jakamistaloudelle asetettavat ehdot eivät vääristä kilpailua ja ovat muutoinkin sopusoinnussa yhteiskunnan tärkeänä pitämien tavoitteiden kanssa,
- 2) saaristo-, rannikko- ja vesistöalueiden erityispiirteet huomioidaan jakamistaloutta koskevien säädösten kehittämisessä,
- 3) jakamistalous huomioidaan saaristopolitiikassa ja matkailun kehittämisessä. Saaristo-, rannikko- ja vesistömaakunnat ja –kunnat levittävät tietoa jakamistalouden hyödyistä, mahdollisuuksista sekä lainsäädännön ja viranomaistoiminnan asettamista toimintaehdoista ja organisoivat jakamistaloutta edistäviä hankkeita,
- 4) olemassa olevia kansallisia sekä EU-rahoitus- ja tuki-instrumentteja hyödynnetään jakamistalouden kehittämisessä, uusien sovellusten kehittämisessä, olemassa olevien paremmassa hyödyntämisessä sekä palvelujen konseptoinnissa,
- 5) toimivat tietoliikenneyhteydet varmistetaan ja jakamistalouden leviämisen kannalta välttämättömiä digitaalisia edistetään eri väestöryhmissä.

Saaristopolitiikan lähtökohtana on taloudellisesti, ympäristöllisesti, sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestävä aluekehittäminen. Jakamistalouden hyödyntäminen on apuna näillä osa-alueilla toteutettuun politiikkaan.

LÄHTEET

Adamiak, Czeslaw & Vepsäläinen, Mia & Strandell, Anna & Hiltunen, Mervi J. & Pitkänen, Kati & Hall, C. Michael & Rinne, Janne & Hannonen, Olga & Paloniemi, Riikka & Åkerlund, Ulrika (2015). Vapaa-ajan asuminen Suomessa. Asukas- ja kuntakyselyn tuloksia vapaa-ajan asumisen nykytilasta ja kehittämistarpeista [verkkodokumentti]. <http://hdl.handle.net/10138/155089> [viitattu 9.8.2016].

[Airbnb 2016 ja 2018](#). Haettu 1.2.2018.

Airdna.co 26.1.2018

Botsman, Rachel & Rogers, Roo. (2011). What's mine is yours. Harper Collins. Lontoo

Cook, Justin, Sitra. 2015. Sitran trendit: Voimaantuvat yhteisöt haastavat vanhat instituutiot. Luettavissa: <https://www.sitra.fi/artikkelit/sitran-trendit-voimaantuvatyhteisot-haastavat-vanhat-instituutiot/>

Digitaalisen matkailumarkkinoinnin ja myynnin haasteet ja ratkaisuehdotukset (2015). Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisu. Innovaatio 69/2015

[Digital Media Finland](#) (2018)

Dillahunt, T. & Malone, A. 2015. The Promise of the Sharing Economy among Disadvantaged Communities.

Eskelinen Teppo, Kumpuniemi Laura (2017) Jakamistalous ja solidaarisuustalous: uusien talousmuotojen erottelun tarpeesta SOSIOLOGIA 54. 2/2017.

Euroopan komissio (2016). Yhteistyötaloutta koskeva eurooppalainen toimintasuunnitelma. Tiedonanto. COM(2016) 356 final.

Euroopan komissio (2016). Flash Eurobarometer 438: [The use of collaborative platforms](#).

Euroopan parlamentin päätöslauselma 15.6.2017 yhteistyötaloutta koskevasta [eurooppalaisesta toimintasuunnitelmasta \(2017/2003\(INI\)\)](#).

European Parliament (2017). Tourism and the sharing economy. European Parliamentary Research Service. Author: Maria Juul Members' Research Service EN PE595.897. Briefing January 2017

Faehnle, Maija, Immonen, Hilma, Mäenpää, Pasi, Nylund, Mats ja Träskman, Tomas. 2016. Jakamistalous ja verotus: Eväitä yhteiskunnalliseen keskusteluun. Arcada Working Papers 4/2016

[Future traveller tribes 2018](#) (2018). Amadeus.

Hamilo, M. 2013. Jakamistalous - evoluutiota vai suuri revoluutio? Tiede. Blogi

Henkilöliikennetutkimus 2010–2011. Suomalaisten liikkuminen. 2012. Liikennevirasto.

Hiltunen, M. J. & Rehunen, A. (2014). Second home mobility in Finland: Patterns, practices and relations of leisure oriented mobile lifestyle. Fennia 192:1, 1–22. DOI: 10.11143/8384.

[HS 5.7.2017](#). Lohilahti, O.

[Ilmasto-opas](#) (2018).

IPK International Tourism Consulting Group, 2016

Jakonen, M. & Silvasti, T. 2015. Talouden uudet muodot. Into kustannus. Helsinki.

Jäntti, Sara (2016). [Jakamistalouden ilmiöt Helsingissä](#). Ammattikorkeakoulujen opinnäytetyöt ja julkaisut. Haaga-Helia ammattikorkeakoulu 2016.

Kaksonen, T., Ojuva, J., Ouallen, P. (toim.) (2012). Minne menet matkailu? Näkökulmia matkailun ennakointiin, osa 1. Lapin korkeakoulukonserni, Matkailualan tutkimus- ja koulutusinstituutin julkaisuja.

Konu H., Tyrväinen, L., Pesonen, J., Tuulentie, S., Pasanen, K. & Tuohino, A (2017). Uutta liiketoimintaa kestävä luontomatkailun ja virkistyskäytön ympärille – Kirjallisuuskatsaus. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 45/2017.

Koramo, Marika; Keinänen, Janika; Oosi, Olli; Wennberg, Mikko (2017),
Itsensätyöllistäminen ja jakamistalous työelämän murroksessa. Julkaisusarja: Työ- ja
elinkeinoministeriön julkaisuja 13/2017

[Kotimajoitus osana jakamistaloutta](#). TEM/EIO taustamuistio 28.4.2016.

Lahti, V-M. & Selosmaa, J. 2013. Kaikki jakoon. Atena kustannus Oy. Jyväskylä.

Laki majoitus- ja ravitsemistoiminnasta. 308/2006. Finlex.

Lapin kansa 23.12.2017. Ahneus valtasi... <https://www.lapinkansa.fi/lappi/ahneus-valtasi-rovaniemen-airbnb-majoittajat-halvemmalla-yoppy-berliinin-keskustassa-kuin-helmikuussa-rovaniemella-200625119/> <https://yle.fi/uutiset/3-9766111>

LVM019:00/2017. Hallituksen esitykseksi laiksi liikenteen palveluista annetun lain
muuttamiseksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi.

Maankäyttö- ja rakennuslaki. 133/1999. Finlex.

Metsähallitus tiedote 16.01.2018. [Helposti saaristoon - upeita palveluita matkailijoille kansallispuistoissa](#).

MMM 5/2017. [Nuoret aikuiset mökkeilijöinä 2030 –selvitys](#). Saaristoasiain neuvottelukunta,
FCG Finnish Consulting Group Oy. Maa- ja metsätalousministeriön julkaisuja 5/2017.

MMM 6/2017. Saaristo-ohjelma 2017–2019. Saaret, meri, järvet, joet ja rantavyöhyke
aluekehitystekijöinä. Maa- ja metsätalousministeriö, Helsinki 2017.

MMM 5/2018. Saaristo- ja vesistömatkailun Hyvät tuotteet -projektin loppuraportti.
Saaristoasiainneuvottelukunta, Komu, Hannu, Selkälä, Sari. Maa- ja metsätalousministeriö,
Helsinki 2018.

MMM 2018. [Sinisen biotalouden hankkeet](#), haettu 31.1.2018

Mökkibarometri (2016) Saaristoasiain neuvottelukunta. Maa- ja metsätalousministeriö.

Nylund, Mats. 2015. Jakamistalous. Urbanin osallistumisen ja kansalaisaktiivisuuden uusi
muoto. Arcada Working Papers 2015.

OECD Tourism Trends and Policies 2016, 2016 OECD.

Postma A., Cavagnaro, E., Spruyt, E., (2017), [Sustainable tourism 2040](#), *Journal of Tourism Futures*, Vol. 3 Issue: 1, pp.13-22.

Puhakka, R. (2011). Matkailukysynnän trendit vuoteen 2030 mennessä. Lahden ammattikorkeakoulu, Matkailun ala, TULEVA –Tulevaisuuden matkailijat –projekti.

PWC. Jakamistalous Suomessa 2016 – Nykytila ja kasvunäkymät. Julkaisusarja: Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 9/2017

[Restaurant Day](#).

Pitkänen, K.; Puhakka, R.; Semi, J. & Hall, C. M. (2014): Generation Y and Second Homes: Continuity and Change in Finnish Outdoor Recreation. *Tourism Review International*, Volume 18, Number 3, 2014, pp. 207-221(15). Pouta, Eija, Sievänen, Tuija & Neuvonen, Marjo (2006). Recreational wild berry picking in Finland – reflection of a rural lifestyle. *Society and Natural Resources* 19, 285–304.

Saaristoasiain neuvottelukunta, Onvisio Consulting & Caprice Consulting (2017). [Suomen saaristo- ja vesistömatkailusta eurooppalainen vetovoimatekijä. Saaristo- ja vesistömatkailun selvityshankkeen raportti](#). Maa- ja metsätalousministeriön julkaisuja 3/2017. ISSN Pdf: 1797- 397X. ISBN Pdf: 978-952-453-947-0.

[Statista 2018](#). Number of Hilton Worldwide hotel rooms from 2009 to 2016.

Suomen virallinen tilasto (SVT): [Majoitustilasto](#) [verkkajulkaisu]. ISSN=1799-6309. 2017. Helsinki: Tilastokeskus [viitattu: 10.5.2018].

Suomen virallinen tilasto (SVT): [Väestörakenne, Väestöennuste 31.1.2017](#).

Suomen virallinen tilasto (SVT): [Rakennukset ja kesämökit](#) [verkkajulkaisu]. ISSN=1798-677X. 2016, Kesämökit 2016 . Helsinki: Tilastokeskus [viitattu: 10.5.2018].

Suomen virallinen tilasto (SVT): Väestön tieto- ja viestintätekniikan käyttö [verkkajulkaisu]. ISSN=2341-8699. 13 2017, 4. Jakamistalous: internetin majoitus ja kyytipalveluiden käyttö ja tavarakauppa. Helsinki: Tilastokeskus

Talousarvio 2018. HE 106/2017 vp- 32.06. Hallituksen esitys eduskunnalle vuoden 2018 talousarvioesityksen täydentämisestä.

Taloustutkimus (2016). Veneilytutkimuksen lähtöaineisto, Trafi.

Trafi (2017). Veneilyn määrä sekä sen taloudelliset ja ympäristövaikutukset Suomessa. Trafin tutkimuksia 4/2017.

Tähti, Annina. (2017). [Jakamistalous Suomessa - Mahdollisuuksien, haasteiden ja vaikutusten diskurssit viranomaisteksteissä](#). Helsingin yliopisto, Valtiotieteellinen tiedekunta, Poliitiikan ja talouden tutkimuksen laitos. Pro gradu –tutkielmat.

The Future of Travel & Tourism (2017). WTTC David Scowsill, President & CEO, WTTC

The Megatrends defining travel in 2017 (2017), Skift intelligence platform. <https://skift.com/2017/01/12/the-megatrends-defining-travel-in-2017/>

[Tourism Megatrends- 10 things you need to know about the future of Tourism](#) (2015). Horwarhhtl.

Trafi 05.07.2016. Alusturvallisuuslaki (1686/2009) huvivenelain (1712/2015) soveltamisala <https://www.trafi.fi/veneily/veneilyturvallisuus/vuokraveneet>

Tyrväinen, L., Sievänen, T., Konu, H., Tuohino, A. Aapala, K., Ojala, O. (2018), Miten kehittää luonnon virkistys- ja matkailukäyttöä Suomessa? Virkein-hanke policy brief. Valtioneuvoston kanslia. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan artikkelisarja 2/2018.

Työ- ja elinkeinoministeriö (2014), Suomen matkailun tulevaisuuden näkymät (2014), Työ- ja elinkeinoministeriö raportti 4/2014

Työ- ja elinkeinoministeriö (2015). Matkailun tiekartta 2015-2025. Yhdessä enemmän - kasvua ja uudistumista Suomen matkailuun. TEM raportteja 2/2015

Työ- ja elinkeinoministeriö (2017), Jakamistalouden säädösympäristö - Haasteet ja kehittämistarpeet. TEM julkaisu 44/2017

Tähti, Annina. (2017). [Jakamistalous Suomessa; Mahdollisuuksien, haasteiden ja vaikutusten diskurssit viranomaisteksteissä](#). Pro gradu –tutkielma. Valtiotieteellinen tiedekunta Yleinen valtio-oppi: Hallinnon ja organisaatioiden tutkimus. Helsingin yliopisto.

UNWTO Tourism Highlights, 2016 ja 2017 Editions

Valtiovarainministeriö 5.10.2017. [Tulorekisteri yksinkertaistaa palkkatietojen ilmoittamista](#).

Verohallinto. [Vuokratulojen verotus 20.12.2017](#). A250/200/2017

Visio 2025: Tulevaisuuden venepalvelut. Aalto-yliopisto, turun yliopisto, Hanken.

Y-sukupolvi hylkää auton. Matkaketju 1/2014. Katsottu 13.3.2017

Luonnollisen henkilön tekemän talkoo-, naapuriapu- ja vaihtotyön verotus. 4.11.2013.
A31/200/2013

Jakamistalousohjeistus vero. 26.4.2017.

Liite 1 Kyselylomakkeet ja vastausjakaumat

Jakamistalous saaristo- rannikko- ja vesistöalueiden mahdollisuutena Vakituisten asukkaiden kysely

Rengastakaa valitsemanne vaihtoehto, esimerkiksi: 1 Kyllä

Jakamistaloudella tarkoitetaan tässä kyselyssä rakennusten ja tavaroiden omistamisen, käytön ja kustannusten jakamista sekä työpalveluiden vaihtamista ja ostamista.

Asunnon vuokraamisella tarkoitetaan asunnon luovuttamista kotitalouden ulkopuolisen henkilön käyttöön ennalta sovittua rahallista maksua vastaan.

1. Vakituinen asuinkuntanne _____

2. Millaisella alueella asutte?

1	Taajamassa	29,7 %
2	Haja-asutusalueella ilman kiinteää tieyhteyttä olevassa saarella	17,3 %
3	Haja-asutusalueella saarella, jonne on kiinteä tieyhteys	34,8 %
4	Muulla haja-asutusalueella	18,2 %

3. Ikänne ____ vuotta

4. Sukupuoli

1	Mies	46,3 %
2	Nainen	53,7 %

5. Koulutustasustanne (ylin suorittamanne tutkinto)

1	Perus- tai kansakoulu	27,4 %
2	Ylioppilastutkinto- tai ammatillinen koulutus (myös opistotasoinen)	45,1 %
3	Korkeakoulu- tai ammattikorkeakoulututkinto	27,4 %

6. Kotitalouden koko ____ henkilöä

Kotitalouden muodostavat samassa asuinhuoneistossa vakituisesti asuvat henkilöt.

7. Miten suhtaudutte seuraaviin saaristo-, rannikko- ja vesistöalueiden tulevaa kehitystä koskeviin väitteisiin?

	Täysin eri mieltä	Jokseenkin eri mieltä	En osaa sanoa	Jokseenkin samaa mieltä	Täysin samaa mieltä
1. Rakennusten, liikkumisvälineiden ja tavaroiden yhteiskäyttö, yhteisomistaminen ja vuokraus:					
a) kasvattavat osuuttaan	5 %	18 %	39 %	33 %	5 %
b) parantavat palvelutasoa	3 %	9 %	29 %	47 %	13 %
c) lisäävät yhteisöllisyyttä ja vetovoimaa	4 %	7 %	25 %	47 %	17 %
d) säästävät ympäristöä	3 %	7 %	16 %	42 %	33 %
2. Rakennusten, liikkumisvälineiden ja koneiden vuokraaminen luo uusia ansaintamahdollisuuksia saaristo-, rannikko- ja vesistöalueilla	3 %	6 %	17 %	50 %	23 %
3. Liikenne perustuu aiempaa enemmän yhteiskäyttöisiin ja yhteisomisteisiin veneisiin, autoihin ja vuokra-autoihin	12 %	28 %	35 %	20 %	5 %
4. Loma- ja työmatkoilla yöpyminen yksityisten henkilöiden asunnoissa tai vapaa-ajan asunnoissa tulee merkittäväksi vaihtoehdoksi	6 %	15 %	30 %	42 %	8 %
5. Jakamistaloudesta ei koidu riittävästi hyötyjä siitä aiheutuvaan vaivannäköön ja haittoihin verrattuna	5 %	17 %	36 %	29 %	13 %

8. Miten suhtaudutte rakennusten, koneiden ja tavaroiden lainaamiseen tai vuokraamiseen ja työavun hankkimiseen yksityishenkilöiltä tai yksityishenkilöille?

1	Kiinnostaa, koska kustannukset siten pienevät	30 %
2	Kiinnostaa, koska tavaroiden ja palveluiden saaminen helpottuu	29 %
3	Kiinnostaa yhteisöllisyyden, saaristoalueiden kehityksen tukemisen ja ympäristöystävällisyyden vuoksi	28 %
4	Ei ole ajankohtaista, riittävän hyödyllistä tai ei muuten kiinnosta	36 %

->siirtykää kysymykseen 11

9. Millaisia tavaroita voisitte lainata tai vuokrata tai millaista työapua hakea muilta?

Voitte merkitä useita vaihtoehtoja

1	Rakennusalan ja kiinteistönhoidon erikoistyökoneet	40 %
2	Puiden pilkkomiskoneet, sirkkelit, sahat ja muut järeät metsätyövälineet	37 %
3	Auto, traktori, mönkijä, moottorikelkka tai muu kulku- ja kuljetusväline maalla	22 %
4	Vene, vesiskootteri, kanootti tai muu kulkuneuvo vesillä	19 %
5	Keittiö- ja tarjoiluvälineistö ja kalusteet suurehkoja juhliä varten	25 %
6	Työapu (metsätyöt, rakennustyöt, kiinteistönhoito, lasten hoito, vanhusapu, siivous, kotitaloustyöt, kotieläimen hoito ym.).	47 %
7	Kyytiapu (keskuksiin, kauppaan, saarelta mantereelle)	25 %
8	Edellä mainitsemattomat ammatin harjoittamiseen liittyvät tavarat tai palvelut (esim. maatalous, kalatalous, jalostus, palveluelinkeinot), mitkä: _____	8 %
9	Ei ole ajankohtaista, riittävän hyödyllistä tai ei muuten kiinnosta	7 %

10. Millaisia tavaroita voisitte lainata tai vuokrata tai antaa työapua muille?

Voitte merkitä useita vaihtoehtoja

1	Rakennusalan ja kiinteistönhoidon erikoistyökoneet	11 %
2	Puiden pilkkomiskoneet, sirkkelit, sahat ja muut järeät metsätyövälineet	15 %
3	Auto, traktori, mönkijä, moottorikelkka tai muu kulku- ja kuljetusväline maalla	12 %
4	Vene, vesiskootteri, kanootti tai muu kulkuneuvo vesillä	12 %
5	Keittiö- ja tarjoiluvälineistö ja kalusteet suurehkoja juhliä varten	7 %
6	Työapu (metsätyöt, rakennustyöt, kiinteistönhoito, lasten hoito, vanhusapu, siivous, kotitaloustyöt, kotieläimen hoito ym.).	33 %
7	Kyytiapu (keskuksiin, kauppaan, saarelta mantereelle)	3 %
8	Edellä mainitsemattomat ammatin harjoittamiseen liittyvät tavarat tai palvelut (esim. maatalous, kalatalous, jalostus, palveluelinkeinot), mitkä: _____	6 %
9	Ei ole ajankohtaista, riittävän hyödyllistä tai ei muuten kiinnosta	17 %

11. Miten näette seuraavien asioiden muuttuvan kotitaloutenne kohdalla tulevaisuudessa?

	Ei ole tavoitteena tai mahdollista	On tavoitteena tai mahdollista	En osaa sanoa
1 Lisäämme tavaroiden ja palvelujen yhteiskäyttöä ja kustannusten jakamista sekä työavun antamista	33 %	34 %	33 %
2 Vuokraamme tai annamme vakituista asuntoamme muiden käyttöön tilapäisesti tai esimerkiksi lomamatkan aikana	65 %	21 %	15 %

Mahdolliset kommentit: _____

12. Kuinka hyvin tunnette seuraavia internetin välityksellä toimivia palveluja? (näitä ovat esim. Airbnb, Uber, Kimppa.net, Couchsurfing, Skipperi, Suoratyö jne.)

	Olen käyttänyt	Tunnen muuten	En tunne
1. Tavaroiden lainaaminen/vuokraaminen tai ostaminen internetin kautta	37 %	20 %	42 %
2. Yksityishenkilöiden tarjoamat majoituspalvelut	14 %	47 %	40 %
3. Yksityishenkilöiden tarjoama keikkatyö/minityöt	12 %	36 %	52 %
4. Veneiden vertaisvuokraus yksityishenkilöltä	2 %	18 %	80 %
5. Autojen vertaisvuokraus yksityishenkilöltä	2 %	17 %	81 %
6. Kimppakyydit ja muut vertaiskyydit	15 %	40 %	45 %
7. Vertais-/joukkolainat	1 %	14 %	85 %
8. Yksityishenkilöiden tarjoamat elämyspalvelut	9 %	28 %	63 %

Saaristo-, rannikko- ja vesistöalueilla on runsaasti vakituiseen asuinkäyttöön tarkoitettuja rakennuksia, jotka ovat tällä hetkellä tyhjiillään tai vajaalla käytöllä (ns. mummon mökkejä tai uudempia rakennuksia).

On havaittu, että tällaisille asuinnoille on kysyntää vakituisinakin asuntoina.

13. Omistatteko itse tai oletteko osaomistajina vakituiseen asuinkäyttöön tarkoitettua asuinrakennuksen, joka on tyhjiillään tai vajaakäytössä ja jonka voisitte antaa vuokralle?

1 Emme omista tyhjiillään tai vajaalla käytöllä olevaa vakituiseen asuinkäyttöön tarkoitettua asuinrakennusta	81 %
2 Omistamme tyhjiillään tai vajaalla käytöllä olevan vakituiseen asuinkäyttöön tarkoitettua asuinrakennuksen,...	7 %
21 jota emme ole halukkaita antamaan vuokralle	9 %
22 jota olemme periaatteessa halukkaita antamaan vuokralle <u>tilapäiseen</u> asuin- tai vapaa-ajan käyttöön	1 %
23 jota olemme periaatteessa halukkaita antamaan vuokralle <u>pysyvään</u> asuin- tai vapaa-ajan käyttöön	2 %

14. Vapaa sana lomakkeen aihealueisiin liittyen

KIITOS VASTAUKSESTANNE!

Jakamistalous saaristo- rannikko- ja vesistöalueiden mahdollisuutena Kysely vapaa-ajan asukkaille

Rengastakaa valitsemanne vaihtoehto, esimerkiksi: **1** Kyllä

Jakamistaloudella tarkoitetaan tässä kyselyssä rakennusten ja tavaroiden omistamisen, käytön ja kustannusten jakamista sekä työpalveluiden vaihtamista ja ostamista.

Vapaa-ajan asunnolla (mökillä) tarkoitetaan vapaa-ajan asunnoksi rakennettua rakennusta tai vapaa-ajan asuinkäyttöön siirtynyttä entistä vakituista asuntoa.

Vapaa-ajan asunnon vuokralle antamisella tarkoitetaan mökin antamista kotitalouden ulkopuolisen henkilön käyttöön etukäteen sovittua rahasuoritusta vastaan.

- Vapaa-ajan asuntonne sijaintikunta** _____
Jos teillä on useita vapaa-ajan asuntoja, vastatkaa sen puolesta jota käytätte eniten
- Mikä on vapaa-ajan asuntonne rakennus- tai perusparannusvuosikymmen?** _____ (esim. 1970)
Perusparannuksella tarkoitetaan tässä esimerkiksi muuttamista talviasuttavaksi
- Vakituinen asuinkuntanne** _____
- Ikänne** ____ vuotta
- Sukupuoli**
 - Mies 58,7 %
 - Nainen 41,3 %
- Koulutustasustanne (ylin suorittamanne tutkinto)**
 - Perus- tai kansakoulu 12,5 %
 - Ylioppilastutkinto- tai ammatillinen koulutus (myös opistotasoinen) 43,3 %
 - Korkeakoulu- tai ammattikorkeakoulututkinto 44,1 %
- Kotitalouden koko** ____ henkilöä
Kotitalouden muodostavat samassa asuinhuoneistossa vakituisesti asuvat henkilöt.
- Vapaa-ajan asuntonne säännönmukaisten käyttäjien määrä** ____ henkilöä
- Miten suhtaudutte seuraaviin saaristo-, rannikko- ja vesistöalueiden tulevaa kehitystä koskeviin väitteisiin?**

	Täysin eri mieltä	Jokseenkin eri mieltä	En osaa sanoa	Jokseenkin samaa mieltä	Täysin samaa mieltä
1. Vapaa-ajan vieton liikenne perustuu aiempaa enemmän yhteiskäyttöisiin ja yhteisomistisiin autoihin ja vuokra-autoihin	36 %	31 %	15 %	14 %	3 %
2. Loma- ja työmatkoilla yöpyminen yksityisten henkilöiden asunnoissa tai vapaa-ajan asunnoissa tulee merkittäväksi vaihtoehdoksi	18 %	27 %	19 %	32 %	4 %
3. Rakennusten, liikkumisvälineiden ja koneiden vuokraaminen luo uusia ansaintamahdollisuuksia saaristo-, rannikko- ja vesistöalueilla	7 %	10 %	16 %	49 %	18 %
4. Rakennusten, liikkumisvälineiden ja tavaroiden yhteiskäyttö, yhteisomistaminen ja vuokraus:					
a) kasvattavat osuuttaan	36 %	31 %	15 %	14 %	3 %
b) parantavat palvelutasoa	5 %	13 %	24 %	46 %	12 %
c) lisäävät yhteisöllisyyttä ja vetovoimaa	6 %	14 %	24 %	46 %	10 %
d) säästävät ympäristöä	5 %	15 %	21 %	43 %	16 %
5. Jakamistaloudesta ei koidu riittävästi hyötyä siitä aiheutuvaan vaivannäköön ja haittoihin verrattuna	5 %	25 %	31 %	27 %	12 %

10. Miten suhtaudutte oman mökkitaloutenne osalta rakennusten, koneiden ja tavaroiden lainaamiseen tai vuokraamiseen ja työavun hankkimiseen yksityishenkilöiltä tai yksityishenkilöille?

1	Kiinnostaa, koska kustannukset siten pienevät	18 %
2	Kiinnostaa, koska tavaroiden ja palveluiden saaminen helpottuu	29 %
3	Kiinnostaa yhteisöllisyyden, saaristoalueiden kehityksen tukemisen ja ympäristöystävällisyyden vuoksi	22 %
4	Ei ole ajankohtaista, riittävän hyödyllistä tai ei muuten kiinnosta	50 %

->siirtykää kysymykseen 13

11. Millaisia tavaroita voisitte lainata tai vuokrata tai millaista työapua hakea muilta?

Voitte merkitä useita vaihtoehtoja

1	Rakennusalan ja kiinteistönhoidon erikoistykoneet	34 %
2	Puiden pilkkomiskoneet, sirkkelit, sahat ja muut järeät metsätyövälineet	30 %
3	Auto, traktori, mönkijä, moottorikelkka tai muu kulku- ja kuljetusväline maalla	17 %
4	Vene, vesiskootteri, kanootti tai muu kulkuneuvo vesillä	16 %
5	Keittiö- ja tarjoiluvälineistö ja kalusteet suurehkoja juhliä varten	13 %
6	Työapu (metsätyöt, rakennustyöt, kiinteistönhoito, lasten hoito, vanhusapu, siivous, kotitaloustyöt, kotieläimen hoito ym.).	43 %
7	Kyytiapu (keskuksiin, kauppaan, saarelta mantereelle)	17 %
8	Edellä mainitsemattomat ammatin harjoittamiseen liittyvät tavarat tai palvelut (esim. maatalous, kalatalous, jalostus, palveluelinkeinot), mitkä: _____	7 %
9	Ei ole ajankohtaista, riittävän hyödyllistä tai ei muuten kiinnosta	5 %

12. Millaisia tavaroita voisitte lainata tai vuokrata tai antaa työapua muille?

Voitte merkitä useita vaihtoehtoja

1	Rakennusalan ja kiinteistönhoidon erikoistykoneet	11 %
2	Puiden pilkkomiskoneet, sirkkelit, sahat ja muut järeät metsätyövälineet	15 %
3	Auto, traktori, mönkijä, moottorikelkka tai muu kulku- ja kuljetusväline maalla	8 %
4	Vene, vesiskootteri, kanootti tai muu kulkuneuvo vesillä	12 %
5	Keittiö- ja tarjoiluvälineistö ja kalusteet suurehkoja juhliä varten	3 %
6	Työapu (metsätyöt, rakennustyöt, kiinteistönhoito, lasten hoito, vanhusapu, siivous, kotitaloustyöt, kotieläimen hoito ym.).	21 %
7	Kyytiapu (keskuksiin, kauppaan, saarelta mantereelle)	25 %
8	Edellä mainitsemattomat ammatin harjoittamiseen liittyvät tavarat tai palvelut (esim. maatalous, kalatalous, jalostus, palveluelinkeinot), mitkä: _____	7 %
9	Ei ole ajankohtaista, riittävän hyödyllistä tai ei muuten kiinnosta	13 %

13. Miten näette seuraavien asioiden muuttuvan kotitaloutenne kohdalla tulevaisuudessa?

	Ei ole tavoitteena tai mahdollista	On tavoitteena tai mahdollista	En osaa sanoa
1. Lisäämme mökkeilyyn liittyvää tavaroiden ja palvelujen yhteiskäyttöä ja kustannusten jakamista sekä työavun antamista	55 %	27 %	18 %
2. Annamme mökkiämme maksua vastaan vuokralle aiempaa enemmän silloin kun emme itse sitä käytä	81 %	11 %	8 %
3. Annamme mökkiämme tuttuun käyttöön aiempaa enemmän silloin kun emme itse sitä käytä	51 %	41 %	8 %
4. Vuokraamme tai annamme vakituista asuntoamme muiden käyttöön tilapäisesti tai esimerkiksi lomamatkan aikana	81 %	11 %	8 %

Mahdolliset kommentit: _____

14. Kuinka hyvin tunnette seuraavia internetin välityksellä toimivia palveluja? (näitä ovat esim. Airbnb, Uber, Kimppa.net, Couchsurfing, Skipperi, Suoratyo jne.)

	Olen käyttänyt	Tunnen muuten	En tunne
1. Tavaroiden lainaaminen/vuokraaminen tai ostaminen internetin kautta	45 %	23 %	33 %
2. Yksityishenkilöiden tarjoamat majoituspalvelut	19 %	44 %	37 %
3. Yksityishenkilöiden tarjoama keikkatyö/minityöt	15 %	35 %	50 %
4. Veneiden vertaisvuokraus yksityishenkilöltä	1 %	24 %	75 %
5. Autojen vertaisvuokraus yksityishenkilöltä	2 %	20 %	78 %
6. Kimppakyydit ja muut vertaiskyydit	7 %	37 %	55 %
7. Vertais-/joukkolainat	2 %	21 %	77 %
8. Yksityishenkilöiden tarjoamat elämyspalvelut	7 %	27 %	66 %

15. Oletteko antanut vuokralle mökkiänne kotitaloutenne ulkopuolisten käyttöön vuonna 2017?

- 1 Ei ole annettu vuokralle, siirtyä kysymykseen 17 98 %
 2 On annettu vuokralle n. ____ vuorokautta 2 %

16. Mitä kautta mökin vuokralle antaminen on tapahtunut?

- 1 Suullisesti suoraan esimerkiksi tutuille 100 %
 2 Rivi-ilmoitus lehdessä 0 %
 3 Facebook tai muut Some-kanavat 0 %
 4 Mökkivuokrausyritykset tai -sivustot kuten Lomarengas, Tori.fi, Oikotie, Nettimökki 0 %
 5 Alueen matkailuorganisaation kautta 0 %
 Muuten, miten? _____

17. Vaikuttavatko seuraavat asiat halukkuuteenne antaa mökkiänne vuokralle?

	Täysin eri mieltä	Jokseenkin eri mieltä	En osaa sanoa	Jokseenkin samaa mieltä	Täysin samaa mieltä
1. Mökki on liian henkilökohtainen paikka, jotta haluaisin vuokrata sitä	1 %	7 %	4 %	29 %	58 %
2. Mökkiä käytetään paljon itse	3 %	10 %	2 %	25 %	59 %
3. Mökin kunto, varustetaso tai sijainti ei sovellu vuokraamiseen	27 %	17 %	12 %	24 %	22 %
4. Vuokraaminen aiheuttaa liian paljon työtä suhteessa vuokratuloon (esim. opastus, valvonta, avainpalvelu, siivous, laskutus, veroilmoitukset)	2 %	6 %	12 %	30 %	50 %
5. Mökin osa-aikainen vuokraaminen on asiallisesti ja taloudellisesti järkevää, mutta sitä ei ole tullut tehtyä	16 %	15 %	20 %	30 %	19 %

18. Oletteko antanut mökkiänne kotitaloutenne ulkopuolisten käyttöön ilman rahasuoritusta (muuten kuin vuokraamalla) vuonna 2017? *Kotitalouden ulkopuolisia ovat myös esim. muualla asuvat aikuiset lapset*

- 1 Mökkiä ei ole annettu ulkopuolisten käyttöön 68 %
 2 On annettu, noin ____ vuorokautta 32 %

19. Vapaa sana lomakkeen aihealueisiin liittyen

KIITOS VASTAUKSESTANNE!

Jakamistalous saaristo- rannikko- ja vesistöalueiden mahdollisuutena Kysely veneilijöille

Rengastakaa valitsemanne vaihtoehto, esimerkiksi: **1** Kyllä

Jakamistaloudella tarkoitetaan tässä kyselyssä rakennusten ja tavaroiden omistamisen, käytön ja kustannusten jakamista sekä työpalveluiden vaihtamista ja ostamista.

Veneen vuokralle antamisella **tarkoitetaan veneen antamista kotitalouden ulkopuolisen henkilön käyttöön etukäteen sovittua rahasuoritusta vastaan.**

1. Veneenne kotisataman sijaintikunta _____

Jos teillä on useita veneitä, vastatkaa sen puolesta jota käytätte eniten

2. Veneenne ikä _____ vuotta

3. Venetyyppi

1 Moottorivene	80,9 %
2 Purjevene	18,2 %
3 Muu vesikulkuneuvo, mikä? _____	0,8 %

4. Vakituinen asuinkuntanne _____

5. Ikänne _____ vuotta

6. Sukupuoli

1 Mies	84,0 %
2 Nainen	16,0 %

7. Koulutustaustanne (ylin suorittamanne tutkinto)

1 Perus- tai kansakoulu	15,6 %
2 Ylioppilastutkinto- tai ammatillinen koulutus (myös opistotasoinen)	40,1 %
3 Korkeakoulu- tai ammattikorkeakoulututkinto	44,3 %

9. Veneenne säännönmukaisten käyttäjien määrä _____ henkilöä

Huomioikaa tässä myös mahdollinen veneen yhteisomistajuus

10. Miten suhtaudutte itse veneen ja veneilyyn liittyvien koneiden ja tavaroiden lainaamiseen tai vuokraamiseen ja työavun hankkimiseen?

1 Kiinnostaa, koska veneilyn kustannukset siten pienevät	94 %
2 Kiinnostaa, koska tavaroiden ja palveluiden saaminen helpottuu veneilyssä	3 %
3 Kiinnostaa yhteisöllisyyden, saaristoalueiden kehityksen tukemisen ja ympäristöystävällisyyden vuoksi	3 %
4 Ei ole ajankohtaista, riittävän hyödyllistä tai ei muuten kiinnosta	4 %

11. Miten näette seuraavien asioiden muuttuvan omalla kohdallanne tulevaisuudessa?

	Ei ole tavoitteena tai mahdollista	On tavoitteena tai mahdollista	En osaa sanoa
1. Lisäämme veneilyyn liittyvää tavaroiden ja palvelujen yhteiskäyttöä ja kustannusten jakamista sekä työavun antamista	57 %	28 %	15 %
2. Vuokraamme venettä muille aiempaa enemmän silloin kun emme itse sitä käytä	78 %	15 %	7 %
3. Annamme venettä tuttuun käyttöön aiempaa enemmän silloin kun emme itse sitä käytä	59 %	34 %	7 %
4. Annamme vuokralle vakituista asuntoamme muiden käyttöön pitkän venereissun tai lomamatkan aikana	84 %	9 %	7 %
5. Harkitsemme perinteisen veneen omistamisen sijaan veneen osaomistusta, vuokralle ottamista tai venepoolia	75 %	16 %	9 %

12. Kuinka hyvin tunnette seuraavia internetin välityksellä toimivia palveluja? (näitä ovat esim. Skipperi, Huuto.net, Airbnb, Uber, Kimppa.net, Couchsurfing, Suoratyö jne.)

	Olen käyttänyt	Tunnen muuten	En tunne
1. Veneiden vertaisvuokraus yksityishenkilöltä	1 %	19 %	80 %
2. Tavaroiden lainaaminen/vuokraaminen tai ostaminen internetin kautta	43 %	26 %	31 %
3. Yksityishenkilöiden tarjoama satunnaiset työt	14 %	36 %	51 %
4. Yksityishenkilöiden tarjoamat majoituspalvelut	21 %	44 %	35 %
5. Autojen vertaisvuokraus yksityishenkilöltä	3 %	31 %	66 %
6. Kimppakyydit ja muut vertaiskyydit	13 %	43 %	44 %
7. Vertais-/joukkolainat	2 %	24 %	74 %
8. Yksityishenkilöiden tarjoamat elämyspalvelut	8 %	30 %	62 %

13. Oletteko antanut venettänne vuokralle kotitaloutenne ulkopuolisten käyttöön vuonna 2017?

1 Ei ole annettu vuokralle, siirtyä kysymykseen 15	98 %
2 On annettu vuokralle n. ____ vuorokautta	2 %

14. Mitä kautta veneen vuokraaminen on tapahtunut?

1 Suullisesti suoraan esimerkiksi tutuille	100 %
2 Rivi-ilmoitus lehdessä	0 %
3 Facebook tai muut Some-kanavat	0 %
4 Skipperi tai vastaava	0 %
5 Muut verkkokanavat	0 %

15. Rajoittavatko tai estävätkö seuraavat asiat veneenne vuokralle antamista?

	Täysin eri mieltä	Jokseenkin eri mieltä	En osaa sanoa	Jokseenkin samaa mieltä	Täysin samaa mieltä
1. Vene on minulle liian henkilökohtainen asia, jotta haluaisin vuokrata sitä	6 %	12 %	5 %	34 %	43 %
2. Venettä käytetään paljon itse	8 %	15 %	4 %	32 %	41 %
3. Vahinkoriskit veneen vuokraamisessa ovat Suomen vesillä liian suuret	3 %	11 %	14 %	39 %	33 %
4. Vuokraaminen aiheuttaa paljon työtä suhteessa vuokratuloon (esim. luovutus, opastus, valvonta, siivous, laskutus ja veroilmoitus)	2 %	6 %	14 %	32 %	46 %
5. Veneen tyyppi, kunto, varustetaso tai kotisataman sijainti eivät houkuta vuokralle ottajia	19 %	20 %	24 %	19 %	18 %

16. Oletteko antanut venettänne kotitaloutenne ulkopuolisten käyttöön ilman veloitusta vuonna 2017?

1 Venettä ei ole annettu ulkopuolisten käyttöön	85 %
2 On annettu, noin ____ vuorokautta	15 %

17. Miten suhtaudutte seuraaviin vapaa-ajan vieton ja matkailun tulevaisuuteen liittyviin yleisiin väitteisiin?

	Täysin eri mieltä	Jokseenkin eri mieltä	En osaa sanoa	Jokseenkin samaa mieltä	Täysin samaa mieltä
1. Vapaa-ajan vieton liikenne perustuu aiempaa enemmän yhteiskäyttöisiin ja yhteisomisteisiin autoihin ja vuokra-autoihin	15 %	20 %	29 %	30 %	5 %
2. Loma- ja työmatkoilla yöpyminen yksityisten henkilöiden asunnoissa tai vapaa-ajan asunnoissa tulee merkittäväksi vaihtoehdoksi	11 %	13 %	26 %	42 %	8 %
3. Liikkumisvälineiden, rakennusten ja koneiden vuokraaminen luo uusia ansaintamahdollisuuksia saaristo-, rannikko- ja vesistöalueilla	4 %	4 %	18 %	55 %	18 %
4. Liikkumisvälineiden, rakennusten ja tavaroiden yhteiskäyttö, yhteisomistaminen ja vuokraus:					
a) kasvattavat osuuttaan	15 %	20 %	29 %	30 %	5 %
b) parantavat palvelutasoa	3 %	7 %	27 %	49 %	13 %
c) lisäävät yhteisöllisyyttä ja vetovoimaa	4 %	9 %	32 %	45 %	10 %
d) säästävät ympäristöä	8 %	9 %	29 %	37 %	18 %
5. Jakamistaloudesta ei koidu riittävästi hyötyjä siitä aiheutuvaan vaivannäköön ja haittoihin verrattuna	6 %	19 %	34 %	25 %	15 %

18. Vapaa sana lomakkeen aihealueisiin liittyen

KIITOS VASTAUKSESTANNE!

Liite 2. Vakituisten asukkaiden ja vapaa-ajan asukkaiden otokset

Saaristokunnissa (asetuksen 1 §) otokset poimittiin niiden saaristo- ja vesistöalueita käsittäviltä postinumeroalueilta.

Saaristo-osakunnissa (2 §) otokset poimittiin digitoitujen saarialueiden rajojen perusteella.

1529/2015 VALTIONEUVOSTON ASETUS SAARISTOKUNNISTA JA MUIDEN KUNTIEN SAARISTO-OSISTA, JOIHIN SOVELLETAAN SAARISTOKUNTAA KOSKEVIA SÄÄNNÖKSIÄ

1 §

Saaristokuntia ovat:

- 1) Varsinais-Suomi: Kemiönsaari, Kustavi ja Parainen;
- 2) Etelä-Savo: Enonkoski, Puumala ja Sulkava;
- 3) Pohjanmaa: Maalahti;
- 4) Pohjois-Pohjanmaa: Hailuoto.

2 §

Saaristokuntaa koskevia säännöksiä sovelletaan lisäksi seuraavissa kunnissa oleviin saariin, joihin ei ole kiinteää tieyhteyttä, sekä näissä kunnissa oleviin suluissa mainittuihin saariin ja muihin alueisiin, vaikka niihin on kiinteä tieyhteys:

- 1) Uusimaa: Espoo (myös Suvisaaristo), Helsinki (myös Santahamina), Inkoo (myös Storramsjö, Hirdal, Barö, Räfsö, Degerö ja Sävö), Kirkkonummi (myös Porkkalanniemi), Loviisa (myös Sarvsalö, Kabböle, Isnäs, Tjuvö, Strömsland, Vahterpää ja Gäddbergsö), Porvoo (myös Emäsalo, Vessölandet ja Tirmo, Fagersta), Raasepori (myös Bromarv, Trollshovda, Lindö, Svedja, Öby, Odensö, Norrby, Båsa) sekä Sipoo (myös Kitö ja Löparö);
- 2) Varsinais-Suomi: Kaarina (myös Harvaluoto), Naantali (myös Airismaa, Lempisaari, Livonsaari, Otavan saari ja Teersalo), Salo (myös Angelnäsiemi, Angelansaari, Isoluoto ja Kaukassalo), Taivassalo (myös Aasamaa, Leikluoto, Kahiluoto, Kaitainen, Kuusisto, Kuustenmaa, Lehtinen, Mussalo ja Naurisluoto) sekä Uusikaupunki (myös Pyhämaa, Lepäinen ja Kittamaa);
- 3) Päijät-Häme: Asikkala (myös Vedentausta, Salonsaari, Rutalahti ja Vähä-Pulkila);
- 4) Kymenlaakso: Kotka (myös Tiutinen) ja Pyhtää (myös Munapirtti);
- 5) Etelä-Karjala: Parikkala (myös Korpijärvi-Värtsi, Koukkuniemi, Loikansaari, Tarvassaari, Lahdenkylä ja Harmaitsaari), Ruokolahti (myös Äitsaari, Härskiänsaari, Utula-Kietävälä ja Kekäleenniemi) sekä Taipalsaari (myös Kirkkosaari, Rehula, Vehkakaipale, Kattelussaari, Nieminen ja Merenlahti);
- 6) Etelä-Savo: Hirvensalmi (myös Puulasalo, Vahvaselkä, Kilkinkylä, Väisälänsaari), Mikkeli (myös Hirvensalo, Keljunniemi, Piekälänsaari, Pihlajasalo, Piskola, Pitkälähti, Saukonsalo, Ylivesi, Heiniemi-Himalansaari ja Liiansaari-Laamansaari-Houtunsaari) sekä Savonlinna (myös Pellossalo, Pitkälä, Hirvasranta, Ranta-Kaartila, Loikansaari, Tervassaari, Liistonsaari, Mikkolanniemi, Kommerniemi, Kiviapaja, Oravi, Ahvensalmi, Sorsasalo, Saukonsaari, Vaahersalo-Pöllänsaari, Enanniemi-Vaara-Sääsänniemi-Putkiniemi, Ruokoniemi-Kaidansaari-Mäkrä, Tavisalo-Hälvä-Herttuansaari, Rauvanniemi-Hevossalo, Pihlajaniemi, Paasniemi-Valkeisniemi ja Vasarasalo-Ilvessalo-Kivijärvi-Pirttimäki);
- 7) Pohjois-Savo: Kuopio (myös Soisalo, Talvisalo, Varvisaari, Murtolahti ja Pasalankylä-Hipanniemi) sekä Tervo (myös Linnonsaari, Kämpysaari, Lieteniemi, Hyvölä ja Vekaroniemi);
- 8) Pohjois-Karjala: Juuka (myös Larinsaari, Koveronsaari, Ritoniemi ja Ruottilansaari), Kitee (myös Sarvisalo, Pellavasniemi, Kiurusaari, Pöllänniemi, Lentteenniemi ja Mustolanperä, Varmonniemi, Asikonsaari, Puhossalo-Enanniemi, Ikolansaari, Suoparsaari-Suorlahti ja Heinonniemi), Lieksa (myös Koli), Liperi (myös Tutjunniemi-Roukalahti, Niinikkosaari ja Siikasaari) sekä Rääkkylä (myös Oravinsalo, Varpasalo ja Nieminen);
- 9) Pohjanmaa: Luoto (myös Eugmo), Mustasaari (myös Köklot, Raippaluoto ja Värilax), Närpiö (myös Storön) sekä Vöyri (myös Oxkangar ja Österö, Kvimo);
- 10) Keski-Suomi: Joutsa (myös Kälä ja Ollinsalmi), Jyväskylä (myös Oittila ja Putkilahti), Kivijärvi (myös Lokakylä ja Talviaislahti), Kuhmoinen (myös Pihlajakoski, Närvä, Ruolahti ja Tehi) ja Luhanka (myös Judinsalo, Klemettilä ja Onkisalo);
- 11) Kainuu: Vaala (myös Manamansalo);
- 12) Satakunta: Pori (myös Reposaari)

Liite 3. Haastatellut tahot

- Håkan Mitts, Aalto-yliopisto ja DOKK.fi. 4.6.2018.
- Pia Vuori, elämyspalveluiden tuottaja (alustana Doertz.com). 6.6.2018.
- Anna-Leena Raij & Kristian Raij, Skipperi. 6.6.2018.
- Santeri Petrell, Shareit Bloxcar Oy 8.6.2018.
- Mats Brandt, kunnanjohtaja, Malax kommun, 15.6.2018.

DOKK.fi, Doertz.com, Skipperi ja Shareit ovat suomalaisia jakamistalouden alustoja.

Jakamistalous saaristo-, rannikko- ja vesistöalueiden mahdollisuutena -selvitys

